

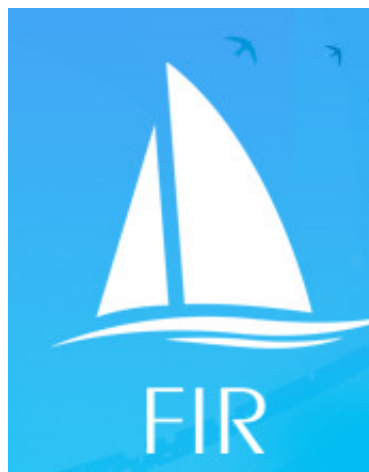
EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

Harju maakonna ja Hiiumaa Kõrgessaare valla väikesadamate arengustrateegia 2010 - 2014

Projekt „Sõbralike saarte matkarajad“

2010

1. SISSEJUHATUS.	5
<i>1.1. Arengustrateegia koostamise vajadus ja eesmärk.</i>	<i>5</i>
<i>1.2. Arengustrateegia objekt</i>	<i>5</i>
<i>1.3. Arengustrateegia koostamise protsess</i>	<i>6</i>
<i>1.4. Arengustrateegia ülesehitus.</i>	<i>6</i>
2. PÕHISADAMATE LÄHTEOLUKORD JA ARENGUEELDUSED	7
<i>2.1 Kalana sadam</i>	<i>7</i>
<i>2.2 Kõrgessaare sadam</i>	<i>10</i>
<i>2.3 Kurkse sadam</i>	<i>13</i>
<i>2.4 Väike-Pakri sadam (kavandatav)</i>	<i>16</i>
<i>2.5 Aegna sadam</i>	<i>19</i>
<i>2.6 Naissaare sadam</i>	<i>22</i>
<i>2.7 Leppneeme sadam</i>	<i>26</i>
<i>2.8 Kelnase sadam</i>	<i>29</i>
<i>2.9 Koljunuki sadam (kavandatav)</i>	<i>32</i>
<i>2.10 Neeme sadam</i>	<i>34</i>
<i>2.11 Kaberneeme sadam</i>	<i>37</i>
<i>2.12 Viinistu sadam</i>	<i>41</i>
<i>2.13 Mohni lauter</i>	<i>44</i>
<i>2.14 Turbuneeme sadam</i>	<i>46</i>
3. TAUSTASADAMATE OLUKORRA ÜLEVAADE	49
<i>3.1 Kärdla sadam</i>	<i>49</i>
<i>3.2 Dirhami sadam</i>	<i>50</i>

<i>3.3 Ristna sadam</i>	51
<i>3.4 Paldiski Põhjasadam</i>	52
<i>3.5 Lohusalu sadam</i>	52
<i>3.6 Tilgu sadam</i>	54
<i>3.7 Kakumäe Jahisadam (kavandatav)</i>	55
<i>3.8 Merirahu jahisadam (kavandatav)</i>	56
<i>3.9 Meeruse sadam</i>	57
<i>3.10 Katariina kai</i>	58
<i>3.11 Miinisadam</i>	59
<i>3.12 Noblessneri Jahtklubi sadam</i>	60
<i>3.13 Lennusadam</i>	61
<i>3.14 Vanalinna Jahisadam (kavandatav)</i>	62
<i>3.15 Vanasadama Jahisadam</i>	63
<i>3.16 Pirita sadam</i>	64
<i>3.17 ESS Kalevi Jahtklubi sadam</i>	65
<i>3.18 Miiduranna sadam</i>	66
<i>3.19 Rohuneeme sadam</i>	67
<i>3.20 Tapurla sadam</i>	68
<i>3.21 Hara sadam</i>	69
4. SUUNDUMUSED SEONDUVATES STRATEEGILISTES DOKUMENTIDES	70
5. ARENGUSTRATEEGIA	74
<i>5.1. Visioon 2014</i>	75

6. TEGEVUSKAVA 2011 – 2014	76
7. ARENGUSTRATEEGIA SEIRE	80
8. ARENGUSTRATEEGIA ELLUVIIMISE RISKIANALÜÜS	81
9. LISAD	84
<i>Lisa 1 Kliimaatilised ja hüdroloogilised tingimused Eesti põhjarannikul</i>	<i>84</i>
<i>Lisa 2 Põhisadamate ja taustasadamate andmete ülevaattetabelid</i>	<i>96</i>
<i>Lisa 3 Saared väikesadamate tagamaana harrastusmereturismi seisukohast.</i>	<i>112</i>
<i>Lisa 4 Kasutatud mõisted ja lühendid</i>	<i>132</i>
<i>Lisa 5 Arengustrateegia koostamises osalenud inimesed ja organisatsioonid</i>	<i>135</i>
<i>Lisa 6 Marsruudid vastavalt aluste süvistele</i>	<i>136</i>
<i>Lisa 7. Kasutatud allikad</i>	<i>136</i>

1. Sissejuhatus.

1.1. Arengustrateegia koostamise vajadus ja eesmärk.

Käesolev arengustrateegia on välja töötatud Interreg IVA programmi poolt toetatud projekti „Sõbralike saarte matkarajad“ (Friendly Islands Route, FIR) raames. Projekti eesmärgiks on suurendada saartevahelist reisimist Soome ja Eesti rannikul.

Projekti osalevate partnerite: Viimsi vald, Tallinna linn, Jõelähtme vald, Paldiski linn, Eesti Rahvusringhääling, MTÜ Kõrgessaare Sadam, MTÜ Muusa Kapriis, SA Kalana Jahisadam tulemuslikuma koostöö kavandamiseks sadamate arendamise, tootestamise ja ühisturunduse valdkondades oli vajalik kaardistada lähtesituatsioon ning määratleda ühised kokkuleppelised arengueesmärgid, samuti tegevuskava eesmärkide saavutamiseks. Arengustrateegias hõlmatud sadamate arengut käsitletakse käesolevas dokumendis mereturismi seisukohalt kooskõlas FIR projekti üldise eesmärgiga. Käesolev dokument ei ole koostatud navigeerimiseks.

Arengustrateegia protsessi tulemusena on jõutud kokkuleppeliste arenduspõhimõtete ni keskpiika ajaperioodi ulatuses aastani 2014:

- määratletud partnervõrgustiku sadamate ühine arenguvisioon ja strateegilised eesmärgid;
- määratletud prioriteetsed arendustegevused, sh ühistegevused ja tegevused sadamate lõikes;
- lepitud kokku põhimõtted edasises arendustegevuses ja ühisturunduses.

1.2. Arengustrateegia objekt

Arengustrateegia objektiks on strateegiaprotsessis osalevate partnerite koostöös määratletud sadamad, mis jagunevad põhisadamateks ja taustasadamateks. Strateegia keskendub põhisadamatele, kuid annab ülevaatliku informatsiooni ka taustasadamatest ning määratleb taustasadamate arendusprotsessi kaasamise põhimõtted.

Põhisadamad paiknevad Harjumaal ja Hiiumaal Kõrgessaare vallas ning neid on neliteist: Kalana, Kõrgessaare, Kurkse, Väike-Pakri, Aegna, Naissaare, Leppneeme, Kelnase, Koljunuki, Neeme, Kaberneeme, Viinistu, Mohni, Turbuneeme.

Taustasadamad (21) paiknevad Harjumaal, Läänemaal ja Hiiumaal: Kärkla, Dirhami, Ristna, Paldiski Põhjasadam, Lohusalu, Tilgu, Kakumäe, Merirahu, Meeruse, Katariina kai, Noblessneri, Miinisadam, Lennusadam, Vanalinna jahisadam, Vanasadama Jahisadam, Pirta, Kalevi Jahtklubi, Miiduranna, Rohuneeme, Tapurla, Hara.

1.3. Arengustrateegia koostamise protsess

Arengustrateegia koostamise protsess sai alguse juulis ning jõudis lõpule oktoobris 2010. Strateegiaprotsessi esimeses faasis toimus lähteolukorra analüüs. Seejärel, kasutades visioonipõhise strateegilise planeerimise metoodikat, ehitati üles arengustrateegia aastani 2014. Strateegiaprotsessis osalesid aktiivselt partnerorganisatsioonide esindajad. Strateegia koostamist konsulteerisid BDA Consulting OÜ konsultandid Elmo Puidet ja Ülle Puustusmaa, harrastusmeresõidu ja sadamate ekspertidena olid kaasatud MTÜ Eesti Merematkamise Selts esindajad Kati Kukk ja Valdeko Loopere.

Strateegia koostamise käigus toimus neli arenguseminari, millest võttis osa 23 inimest. Protsessis osalenud inimesed ja organisatsioonid on välja toodud käesoleva dokumendi lisas. Täiendavalt viidi läbi intervjuud võtmeisikutega ning kõigis põhisadamates ja taustasadamates (va Miinisadam ja Meeruse) toimusid paikvaatlused.

Täiendavalt levitati arenguseminaride materjale elektrooniliste kanalite kaudu (asjaosaliste e-posti loend, FIR projekti koduleht). Omapoolseid täiendusi esitasid ka sadamates ja saartel teenuseid ja kohalikku infot vahendavad organisatsioonid.

1.4. Arengustrateegia ülesehitus.

Arengustrateegia teine peatükk annab ülevaate lähteolukorrast ja arenguvajadustest põhisadamates ning kolmas peatükk käsitleb taustasadamate olukorda. Täiendavalt nimetatud peatükkides esitatud informatsioonile on võimalik dokumendi lisades tutvuda ülevaatlike tabelitega sadamate olukorra ja teenuste kättesaadavuse kohta (Lisa 2) ning ülevaatega kliimatilistest ja hüdroloogilistest tingimustest Eesti põhjarannikul (Lisa 1). Saarte, kui sadamate tagamaa, turismiressursi ülevaade on toodud Lisas 3. Eeltoodud materjalid on esitatud strateegia lisades dokumendi parema loetavuse tagamise eesmärgil.

Neljandas peatükis antakse ülevaade käesoleva dokumendi haakuvusest olemasoleva strateegilise raamistikuga ning viies peatükk määratleb väikesadamate arengu strateegilised põhialused.

Peatükk kuus sisaldab tegevuskava strateegiliste eesmärkide saavutamiseks ning tuuakse ära ka indikatiivne ressursivajadus, mis täpsustub projektide elluviimise ja hangete käigus. Strateegia elluviimise seire korraldamist ja riskianalüüsi käsitlevad vastavalt peatükid seitse ja kaheksa.

Täiendav informatsioon, sh strateegia väljatöötamisel osalenud inimeste ja organisatsioonide andmed, kasutatavate mõistete selgitused ja kasutatud allikate loetelu on antud dokumendi lisades 4-6.

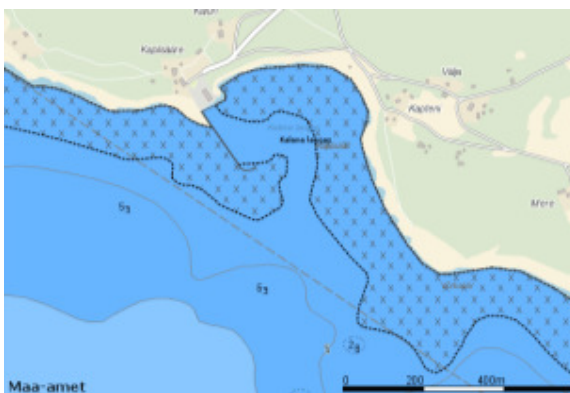
2. Põhisadamate lähteolukord ja arengueeldused

2.1 Kalana sadam

Sadama asukoht: Kalana küla, Kõrgessaare vald, Hiiumaa. Sadam paikneb Soome lahe edelaosas, Kõpu poolsaare läänetipust kagus, Kaleste lahe ääres

Koordinaadid: 58°55.26'N; 22°03.39'E

Merekaardid: EK 302,305, 306, 515, 620, 623, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2222

Joonis 2.1.1 Kalana sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.1.2 [Kalana sadam](#) 24.05.2008
(Allikas: Maa-amet)

Kalana sadam on **registreeritud sadamaregistris**, sadamakoodiks EE KAL. Tasulisi sadamateenuseid ei osutata. Sadamaregistri andmeil on sadama territooriumi suuruseks 2,40 ha, akvatoorium on kinnitamata. **Sadama eeskiri** puudub. Kinnistu **katastritunnus** on 39201:001:0032.

Sadama pidajaks on Kalana SA Kalana Jahisadam (registrikood 90009743), aadressiga Fr. R. Kreutzwaldi 12, 10124 Tallinn. Kontaktandmed - Martin Ellervee, martin@baltreal.ee, +372 50 58 794. **Sadama omanikuks** on OÜ Madigan Consulting (registrikood 11150530).

Alates 2005. aastast kasutab paadikuuri MTÜ Kalana Küla Selts (kontakttelefon + 372 56 520 60, e-post endel@sveron.ee). Seltsi eestvõttel on sadamat ja selle ümbrust korrastatud - aastal 2006 renoveeriti paadikuur, 2008 valmisid sadamast randa viiv promenaad ning paadislipp.

Kalana sadam on sadamakohana kasutusel juba **üle 500 aasta**. Praegused rajatised ehitati Hiiumaa Kalakombinaadi sadamaks. Ehitamist alustati aastal 1959. Sadam tegutses kuni Lehtma sadama I etapi valmimiseni 1980. aastal. Kolhoosile Hiiu Kalur kuulunud sadam on hiljem korduvalt vahetanud omanikke. Alates 90-ndate algusest seisab kasutusest ja laguneb. Eriti suuri kahjustusi tekitas 2005. aasta jaanuaritorm.

Joonis 2.1.3 Muuli otsa sai enna jaanuaritormi sõita autoga, nüüd on see varisemisohtlik

Joonis 2.1.4 Muul ja kaid vajavad rekonstrueerimist

Sadamasse sisenemisel on abiks mittestandardised liitsihi märgid, mis aitavad mööduda muuliotse juurest pikalt väljaulatuvast madalikust. Sadamasse saavad hea ilmaga ja omal vastutusel siseneda alused, mille süvis on **maksimaalselt 2 meetrit**. Sissesõit on kitsas. Lagunenud kai ääres on alustel ebaturvaline seista, eriti S ja W-tuultega kui sadamabasseinis tekib tugev **ummiklainetus**.

Lainemurdja merepoolne külg on suurtest raudkividest, basseinipoolsel küljel paiknevad **kaid** on segakonstruktsiooniga, peamiselt betoonist. Kaiseinast on betoon osaliselt välja uhutud, kaipealset on kohati killustikuga täidetud, kuid on ka varisemisohtlikke kohti. Kolme **kai üldpikkus** on 200 m.

Joonis 2.1.5 Sadama kasutamine on koondunud paadikuuri ja ujukai ümbrusse.

Joonis 2.1.6 Vaade paadikuuri esisele platsile

Põhjapoolse kai külge on kinnitatud **ujukai** paari mootorpaadi kinnitumiseks. Paadikuuri merepoolse nurga juurde on ehitatud **betoonslipp**, mida saab kasutada kuni 2 t ja kuni 1 m süvisega aluste veeskamiseks.

Paadikuur-külaseltsi hoone on sadama keskpunktiks, selle esisel kail on terrass - vaatega sadama ainsale ujukai ja platsile, kus seisab huvilistele tutvumiseks vana kalatraal (ei ole

fotole mahtunud). Paadikuuris on avatud infopunkt ja väike kohvik, samuti koosviibimise ruumid.

Avar, ca 0,3 ha suurune osaliselt asfalteeritud **plats** keset sadamat on kasutusel lipuväljakuna, parkimispaigana, istumis- ja esinemiskohana. Sadamas on **välikäimla**, paadikuuris **tualett**, kuid pesemisvõimalused on lähedalasuvates majutusasutustes. **Sorteeritud jäätmete** kogumiseks on prügimaja. Prügivedu teostab Hiiu Autotrans.

Vett saadakse puurkaevust. Paadikuuris on **elektrivarustus** maksimaalse koormusega 30A. Piirkonnas on mobiilside ning **WIFI** leviala.

Sadamat **kasutavad** püsivalt kolm mootorpaati. Aeg-ajalt külastavad sadamat harrastusalused, ent Veeteede Ameti poolt koondatud väikesadamate külastatavuse statistikas need andmed ei kajastu. Ülekaalukas osa sadama külastajaskonnast saabub siia **maadpidi** – puhkama ja loodust nautima. Kalana lõugas on kalapüügihuviliste hulgas hinnatud **kalapüügikoht**, kala püütakse kai pealt. Spetsiaalsed kala vastuvõtu, hoiu, töötlemise, müügi ja varustuse hoidmise tingimused sadamas puuduvad.

Hinnang arengueeldustele:

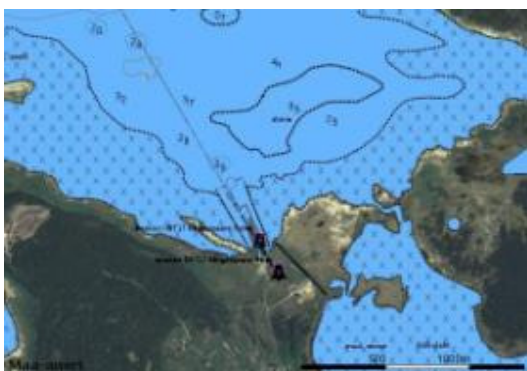
Kalana sadam on lagunenud, kuid puhkusekohana, merevaadete nautimise ja loodusläheduse tunnetamise paigana eriline. Harrastusmereturismi seisukohalt on sadama asukoht soodne, kuna jääb piirkonnas enamkasutatavate liikumisteede ristumiskoha lähedale. Peterburg on muutumas üha populaarsemaks Balti mere sadamatevõrgustiku osaks ja see on üheks eelduseks Kalana sadama külastatavuse kasvule tulevikus. Lähikäik arengupuhkekohana toetab osutatavate teenuste mitmekesistamist. Eeltööd sadama rekonstrueerimiseks on tehtud ning ehitustööde lõppedes on Kalana sadamal potentsiaali kujuneda enim külastatavaks sadamaks Hiiu ja atraktiivseks sihtkohaks ka maadpidi liikuvatele turistidele.

2.2 Kõrgessaare sadam

Asukoht: Kõrgessaare alevik, Kõrgessaare vald, Hiiumaa. Sadam on Soome lahe edelaossa jääva Reigi lahe ääres

Koordinaadid: 58°59.58'N; 22°27.86'E

Merekaardid: EK 302, 305, 306, 511, 618, 620, „Eesti merekaardid“ 2. osa, AK 2222, 2241

Joonis 2.2.1 [Kõrgessaare sadam](#) ja sissesõidutee
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.2.2 [Kõrgessaare sadam](#) 21.05.2008
(Allikas: Maa-amet)

Sadam on **registreeritud sadamaregistris**, sadamakoodiks on EE KRG. Sadama **territooriumi** suuruseks on 2,54 ha, **akvatooriumi** suuruseks 3,76 ha. **Sadama eeskiri** puudub.

Katastritunnus on 39201:004:5890.

Sadama pidajaks on MTÜ Kõrgessaare Sadam (reg kood 80235220), aadressiga Mäe tn 14, Käina 92101, Hiiu maakond. MTÜ kasutab sadamat sadamat hoonestusõiguse seadmise lepingu alusel. Ühing on asutatud 14.märtsil 2006. aastal. Kontaktisikuks on Priit Post, kontaktandmed: +372 50 49 165, priit.post@esmarehitus.ee.

Sadama **omanikuks** on OÜ Best Holding (reg kood 10557844).

Kõrgessaare sadama **ajalugu** on seotud Kõrgessaare mõisaga. Sadama ehitas Jacob De la Gardie 17. sajandi algul. Hiiu madala e suurrahu e Necmansgrundi läheduse tõttu sobis sadam hättasattunud laevade abistamiseks, meeste ja laadungi päästmiseks, väidetavalt ka nende eksitamiseks. I maailmasõja eel sai sadama olemasolu otsustavaks Kõrgessaarde siidivabriku ehitamisel. Nõukogude ajal oli sadam kolhoosi Hiiu Kalur ranna- ja lestepüügi sadamaks.

Oma praegusel kujul on **sadamakaid** ehitatud 80-tel aastatel. Viimaste aastate jooksul tehtud olulisemateks investeeringuteks on olnud 2005. aasta tormikahjustuste likvideerimine, sadamahoone osaline ja väravahoone kapitaalne remont ning välisveevarustuse ja –kanalisatsiooni rajamine.

Joonis 2.2.3 Väliskaid on avatud mere mõjudele

Joonis 2.2.4 Kaiseinad lähivaates

Laevatee Kõrgessaare sadamasse on olnud tähistatud Kõrgessaare liitsihi alumise ja ülemise tulepaagiga, mis praegu on ajutiselt kustutatud. See muudab sissesõidu keerulisemaks ja eeldab kohalike olude tundmist. Faarvaater on läbitav kuni 1,8 m süvisega alustel, kuid setteid täis sadamakanal (sügavus kohati alla 0,5 m) piirab sadama sisebasseinidesse pääsu. Kõrgessaare sadama 10st kaist (kogupikkus 346 m) on kaid 1-7 nn **väliskaid**, paiknedes ca 300 m pikkuse, piki kaldakindlustust kulgeva tee lõpus. Sügavused väliskaide ääres on vahemikus 0,5 – 3,3 m. Väliskaid on **avatud** lainetusele ja tuulele ja sobivad seega esmajoones lühiajalisteks peatusteks, remondiks, veeskamiseks.

Kaide **konstruktsiooniks** on osaliselt metallsulundsein, osaliselt betoon. Tormikahjustuste parandamisel on kasutatud betoonpaneele. Väliskaide sulundseina ankurdus on purunenud. Sulundseina tagune täide on osaliselt väljauhutud. Mida mere poole, seda rohkem on tee- ja kaikatend vajunud ning tugevasti pragunenud, mistõttu kaide kasutamine on riskantne.

Sisebasseini kolme kai kogupikkus on 78 m ning basseini sügavus sobib alustele süvisega mitte üle 1 m. Samas – mõõdistamisandmed näitavad, et **sissesõidukanal** on kohati nii madal, et takistatud on ka 1 m süvisega aluste läbipääs. Kuigi paarisaja meetri pikkune madal kanal on avatud NW suunas, on sisebassein siiski suhteliselt hästi **kaitstud** avamere mõju eest. Alused seisavad kai ääres poordiga.

Joonis 2.2.5 Turvaline seisukoht madala süvisega paadile

Joonis 2.2.6 Endine tootmishoone vasakul, sadamahoone ja vaatetorn paremal

Sadamas on kuus hoonet, millest suurim on tühjalt seisev endine tootmishoone. **Väravahoone** on külaseltsi kasutuses ning selles on **puhke- ja riietusruum** ning suvel ka **WC**. Abihoonet sisebasseini ääres kasutavad kalurid **varustuse hoidmiseks**. Kala vastuvõtu, hoiu-, töötlemise ja müügitingimused praegu sadamas puuduvad (külmkambri ehitamisele on saadud eurotoetus), samuti nagu ka tingimused külalisaluste vastuvõtuks. Ka suured **platsid** (ca 1800 m²) ja **katusealused** ootavad uut kasutusotstarvet. Sadamas on **elektri- ja veevarustus** olemas, kanalisatsioonitrass väljaehitamisel. Merepoolsed kaid on praegu veel veeta ja elektrita. **Mobiillevi** on hea kvaliteediga, WIFI leviala puudub. Prügivedu teostab Cleanaway, vajadusel ka ohtlike jäätmete vedu.

Sadamat kasutab püsivalt ca 15 kohalikele paadiomanikele kuulvat kalalaeva/paati. Teadaolevalt ei ole viimastel aastatel **harrastusmeresõitjaid** külalisalustel Kõrgessaare sadamas käinud. Sadamamakse ei ole kehtestatud.

Hinnang arengueeldustele:

Kõrgessaare sadama taastamisel ja edasisel arendamisel on otstarbekas jätkata nii kalapüügi kui turismi suunas. Kutselistele ja harrastuskalurite vajadusi arvestab juba käivitunud sadama rekonstrueerimistegevus - merepoolsete kaide uuendamine. Sadama varjuline sisebassein on otstarbekas välja ehitada kuni 10-meetristele jahtidele/kaatritele/paatidele koos vastavate teenuste pakkumisega. Sisebasseini tuleks võimalust mööda laiendada selle äärde kaadatud pinnase tõttu tekkinud maa arvelt. Merematkamine ja kalaturism peaks olema selle sadamaosa tunnuseks – toetudes säilinud rannakalanduse traditsioonidele. Seda eesmärki peaks teenima ka praegu tühjana seisev sadamahoone, kus majutusvõimaluse pakkumine laiendaks sadama kasutajaskonda. Suuremahuliste endiste kalatööstushoonete kasutuselevõtt kalapüüki toetavate tegevuste ja paadiremondi/ehituse kohana oleks sadama infrastruktuuri igati sobiv ja kaugemas perspektiivis – aluste arvu ja huviliste arvu suurenedes - ilmselt ka vajalik.

2.3 Kurkse sadam

Asukoht: Kurkse küla, Padise vald, Harjumaa. Sadam paikneb Kurkse väina ääres, mis on osa Paldiski lahest Soome lahe edelaosas.

Koordinaadid: 59°17.31'N; 24°1.33'E

Merekaardid EK 302,305, 507, 509, 609, 612, „Eesti merekaardid“ 1. & 2. osa, AK 2241

Joonis 2.3.1 [Kurkse sadam](#) ja sadamaesine veeala
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.3.2 [Kurkse sadam](#) 03.05.2009
(Allikas: Maa-amet)

Sadam on **registreeritud sadamaregistris**, sadamakoodiks EE KKE. Sadama **territooriumi** suuruseks on 3,88 ha, **akvatooriumi** suuruseks 5,50 ha. **Katastritunnus** on 56201:003:0563.

Sadama pidajaks on Kurkse Sadam OÜ (reg kood 10701985), aadress Lai 35-5, Tallinn 10133, Harju maakond). Kontaktisikuks on Aleksander Gavriljuk, +372 50 36 435, info@kurksesadam.ee. **Kodulehe aadress:** www.kurksesadam.ee

Sadamas töötab sadamavaht, telefon: +372 671 6232.

Kurkse sadama **omanikuks** AS Irbistero (reg kood 10088929), aadress Lai 35-5, Tallinn 10133.

AS Irbistero ostis sadama oksjonil, mis toimus veebruaris 2006. Enne kuulus sadam Padise vallale. Kui sadam oli valla omanduses, oli sadamakapteniks legendaarne Vello Kreintal.

Paldiski laht on väikealuste jaoks piisavalt sügav. Sadama kasutamise piiranguks on **sadamabasseini ja faarvaatri sügavus**, mis kodulehel oleva kaardi järgi on 1,1-1,5 m. Sadamaregistri andmetel võib aluse maksimaalne süvis Kurkse sadamas olla 0,9 m.

Aluste sisenemine ja väljumine toimub **faarvaatris**, mis on 120 m pikk ja külgneb põhja-lõunasuunalise maakividest muuliga. Faarvaatri kasutamine on keelatud tuule tugevusega üle 4 palli. Põhja- ja länetormid kannavad sadama faarvaatri merepoolse otsa liiva täis, mistõttu faarvaater muutub madalaks.

Joonis 2.3.4 Faarvaater piki põhja-lõunasuunalist muuli

Joonis 2.3.5 Kurkse sadama loodepoolne bassein, taamal saun ja abihoone

Loodepoolne bassein on maakividest kaldakindlustusega, siin paikneb ka **slipp**. Paatide kinnitumiseks on **poid** ning mõned puidust paadisillad, kasutatakse ka otse kaldakindlustuse külge kinnitumist. **Loodepoolne bassein** on avatud põhja- ja idatuultele ning tuule tugevusel üle 2 palli on kõige loodepoolsema kai kasutamiseks vaja sadamakapteni luba.

Kagupoolne bassein on rohkem varjatud. Kaks **kaid** on betoonist (kokku 100 m) ning osaliselt varustatud kinnituspoomidega. Sadamat pooleks jagava vahemuuli kallas on kaetud betoonpaneelidega, **kinnitumine** vööriga kaldas ja ahtriga poide külge. Manööverdamisruumi on vaikselt ilma korral piisavalt, tuulisema ilmaga vähevõitu.

Sadama **seisukaide** kogupikkus on 140 m ja kaikohti ca 40le paadile (kodulehe väitel on kaikohti 100le paadile¹).

Sadamas on **elektri- ja veevarustus**, kaielektrit ei ole. Kõrged postvalgustid tagavad **valgustuse**, ühtlasi on postide küljes **päästevärgustus** (päästerõngad).

Joonis 2.3.6 Esiplaanil 100 m hiljaaegu ehitatud betoonkaid 2.3.7 Paadikuur ja kalurimajad

Sadama territooriumil on hulgaliselt hooneid, enamus neist on erineva konstruktsiooni ja väljanägemise **kalurimajad**. Kalurimajad moodustavad lausa küla, sest neid on ligikaudu 40. Kõige suurema hoone pindala on üle 500 m² ja seda kasutatakse **paadikuurina**. Hoone on

¹ <http://www.kurksesadam.ee/>

ümbrisetud metallkonteineritega varustuse hoidmiseks. Muud kala vastuvõtu, hoiu, töötlemise, müügi tingimused puuduvad.

Keset asfalteerimata sadamaplatsi on valvurimajake, **valve** on ööpäevaringne. Pesemisvõimalus on saunas, mille kasutamine on tunnitasu alusel. Värava lähedal on 2-kohaline välikäimla, samuti on seal sorteeritud prügi konteinerid - ent ilmselt on tegu segajäätmetega. Olmejäätmete, ohtlike jäätmete ja pilsivee vastuvõtt toimub tellimisel.

Lisaks traditsioonilistele väikesadama teenustele saab tellida ka näiteks desinfektsiooni ja deratisatsiooni, ladustada ja hoiustada kaupu.

Kurkse sadam on aastate jooksul **väljakujunenud kasutajaskonnaga** sadam. Kasutajate hulgas on veesõiduhuvilised, harrastuskalurid, puhkajad. Püsivalt kasutab sadamat omaniku sõnul ligikaudu 40 alust. Väidetavalt on sadama kasutajate hulgas vähe kohalikke elanikke. Mõnedel teadetel on sadamas probleemiks korrarikkumised.

Sadamast toimub **ühenduse pidamine Pakri saartega**, mis asuvad ca 4 km kaugusel. Paadisõit on võimalik tellida SA Pakri Saarte Arendus kaudu, vt www.pakrisaared.ee. Sadamat kasutavad ka **süsta- ja kanuumatkajad** oma sõitude algus- ja lõpukohana. Läheduses on ilus liivarand.

VTa andmekogus on Kurkse sadama külastatavuse kohta viimane info aastast 2001, mil 5 alust on sadamat külastanud. Viimastel aastatel on sadamat külastanud kümnekond alust suve jooksul.

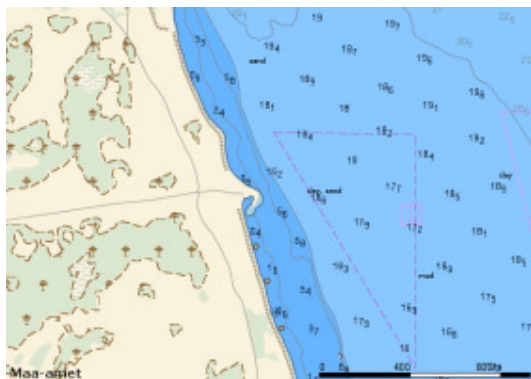
Hinnang arengueeldustele:

Osaliselt rekonstrueeritud kaid koos kalurimajade-putkade ning nõukogudeaegse miljöoga jätavad praegu kaootilise üldmulje. Tänu heade kalapüügikohtade ning Pakri saarte lähedusele on Kurkse sadamal potentsiaali muutuda kohaliku tähtsusega paadisadamast ja kalastamisega seotud puhkusekohast laiemat ja maadpidi saabuvat kasutajaskonda teenindavaks sadamaks. Piiravaks teguriks on pikk ja tolmune tee sadamasse. Asukoht Paldiski lahe lõunaosas jääb eemale jahtide-kaatrite tavapärasest liikumisteest Soome lahel ega ole külalissadamaks nii soodne paik kui Väike-Pakri planeeritav sadam. Kaasaegseks väikesadamaks muutumisel on vaja asjatundlikku know-how'd ning lisainvesteeringuid (sadama ja sissesõidutee süvendamiseks, maa-ala korrastamiseks, hoonete remondiks ja põhiteenuste pakkumiseks).

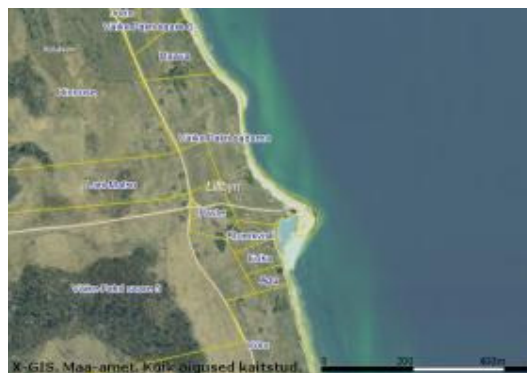
2.4 Väike-Pakri sadam (kavandatav)

Asukoht on Väike-Pakri saar, Paldiski linn, Harjumaa. Praegune looduslik randumis- ja ankrukoht - taastatav sadam - paikneb Soome lahe edelaosas, Pakri poolsaarest läände jääva Väike-Pakri saare idaküljes, Paldiski lahe ääres

Koordinaadid: 59°20.4'N; 24°00.3'E

Merekaardid: EK 302,305, 507, 509, 612, „Eesti merekaardid“ 1. & 2. osa, AK 2241

Joonis 2.4.2 Mereala [Väikeküla](#) kohal
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.4.3 [Väike-Pakri sadama kinnistu](#) ja naaberkinnistud Väikekülas 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Paldiski lahe ääres paiknevad ka Paldiski Põhja- ja Lõunasadam – suured kaubasadamad ning lahe lõunaosas Kurkse sadam, mis tegutseb paadisadamana. Vahemaa kavandatava Väike-Pakri sadama ja Paldiski Põhjasadama vahel on ligikaudu 1,5 meremiili, vahemaa Kurkse sadamani 3 meremiili.

Joonis 2.4.1 Paldiski lahe ja sadamakohtade [skeem](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.4.4 Kunagise sadama varemed Väikekülas on näha praegugi

Sadam **ei ole sadamaregistris** registreeritud (seisuga 31.7.2010). Sadama **eeskirja** ei ole.

Kinnistu **territooriumi** suuruseks on 4,8 ha, **akvatoorium** on määramata. Väike-Pakri sadama kinnistu **katastritunnus** on 58001:009:0036.

Väike-Pakri sadama maatükk on **munitsipaalomandis** ja kuulub Paldiski Linnavalitsusele (registrikood 75021126), aadressiga Sadama 9, Paldiski linn 76806. Linnavalitsus on ka **sadama pidajaks**. Kontaktisik - arenguosakonna juhataja Regina Rass, +372 679 0609, regina.rass@paldiski.ee. Kodulehe aadress www.paldiski.ee.

Saarte edendamiseks ning linnavalitsuse **partneriks** arendusdokumentide koostamisel ja projektide läbiviimisel on loodud Pakri Saarte Arenduse SA (registrikood: 90008672), aadressiks Sadama 9, Paldiski 76806, Kontaktisikuks Paavo Pilv, +372 50 20 111, e-post: paavo@pakrisaared.ee. Kodulehe aadress www.pakrisaared.ee. Sihtasutuse eestvõttel on korrastatud matka- ja seiklusturismiga seotud infrastruktuuri – matkarajad, teeviidad, infotahvlid, tualetid, pakutakse üleveeteenust.

Paldiski Linnavalitsusel on kavas Väike-Pakri sadam Väike-Pakri Väikekülas taastada, mõeldes eelkõige Väike-Pakri saare elanikkonna ja turistide teenindamisele. Samas asukohas on olnud sadam ka sel ajal kui saarel oli püsiasiustus. Samuti toimus siitkaudu ühenduse pidamine mandriga ajal, mil saar oli Nõukogude armee polügooniks. Peale saarte taasavamist külastusteks on paigas **randunud** alused, millega on peetud saarega ühendust, samuti on paik olnud kasutusel **ankrukohana**. Ankrukoht on **avatud** N-sektori tuultele. Lähenemine on soovitatav ainult valgel ajal ja hea nähtavusega.

Naabruses asuva **Suur-Pakri** saare rannikumeri on madal ja kivine, mistõttu navigatsiooni- ja randumistingimused on keerulised ja sobiva laevatee leidmine väikelaevadelegi raske.

Uuringute ja analüüside tulemusel on Väike-Pakri sadama taastamisel jõutud otsuseni, et sobivaim paik on saare idarannikul. Viimase kümnendi tugevad tormid on sadamakoha piirkonnas põhjustanud rannavallide purustusi ja klibumaterjali ümberpaigutamist lõuna suunas. Pideva põhja-lõunasuunalise klibusetete pikiranda rände tulemusel on ka varemalt kasutusel olnud sadamakohas Väikeküla kohal saare idarannikul kujunenud klibuvall eraldanud merest madala lahekese, randjärve ja sadam ise on muutunud kasutuskõlbmatuks. Suured muutused rannavallide arengus on toimunud viimaste aastate erakordselt tugevate tormiperioodide ajal, kui ka meretase on olnud keskmisest paljuaastasest märgatavalt kõrgem (Orviku, Tõnisson 2009).² Looduslikud tingimused seavad kõrged nõuded sadama projekteerijale.

² Pakri saarte üldplaneeringu protsessi ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne.

Hendrikson & Ko, Tartu 2009 http://www.hendrikson.ee/files/Pakri_saared/Pakri_KSH_aruanne050309.pdf

Saari külastab ca 1000 inimest hooaja jooksul. Suur osa neist kasutab Pakri Saarte Arenduse SA üleveoteenust RIB tüüpi kaatriga Arabella. Olenevalt ilmaoludest valitakse sobiv randumiskoht, üheks võimaluseks on valida kavandatava Väike Pakri sadama asukoht – kuni sinna ehitakse uus sadam.

Hinnang arengueeldustele:

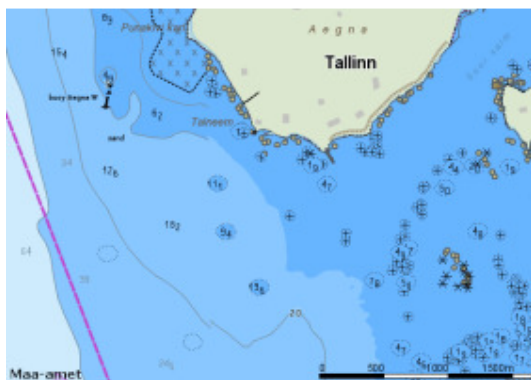
Lisaks sellele, et Väike-Pakri sadam on eelduseks püsielanikkonna tekkele (ühenduse pidamine, kodusadam) ning hooldamis- ja vajadusel ka päästetööde läbiviimisele, on Väike-Pakri kavandatava sadama asukoht soodne merematkamise seisukohalt, sest jääb Soome lahe lõunarannikul seilavate jahtide ja kaatrite traditsiooniliste liikumistee lähedusse, lähimatest külalisluseid teenindavatest sadamatest – Lohusalust ning Dirhamist - piisavalt kaugele (ca 12 miili). Looduslikult atraktiivse, lähiajaloos suletud olnud militaarse tagamaa tõttu on taastataval sadamal kõrge külastuspotentsiaal. Arvestada tuleb kindlasti saare loodusliku taluvusvõimega.

2.5 Aegna sadam

Asukoht: Aegna saar, Tallinn. Sadam paikneb Tallinna lahes, Viimsi poolsaarest loodes, Aegna saare lõunatipus Lohknase otsal. Aegna saar kuulub Tallinna Kesklinna linnaosa haldusalasse. Aegna on maastikukaitseala

Koordinaadid: 59°34.27'N; 24°45.48'E

Merekaardid EK 302, 507, 610, "Eesti merekaardid" 1. osa, AK 2248, 2227

Joonis 2.5.1 Aegna sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.5.2 [Aegna sadam](#) 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Sadam on registreeritud **sadamaregistris**, kood EE AEN. Sadama **territooriumi** suuruseks on 1,24 ha. **Akvatooriumi** piirid on kinnitatud 2008. aastal, kuid akvatooriumi suurust sadamaregistris ei ole märgitud. Sadama **eeskirja** ei ole.

Aegna sadam paikneb maatükil Tagamaa tee 1, mille **katastritunnus** on 78401:120:0011.

Sadam on **munitsipaalomandis** ja **sadama pidajaks** on Tallinna Kommunaalamet (registrikood 75014913), aadressiga Mündi 2, 15197 Tallinn, Harju maakond. Kontaktandmed: +372 645 7191, +372 645 7192 (fax), kommunaal@tallinnlv.ee. Kontaktisikuks Janne Teder, janne.teder@tallinnlv.ee, +372 640 4307. Oma sait puudub, infot saab Tallinna kodulehelt www.tallinn.ee.

Sadam paikneb Tallinna lahe tiheda laevaliiklusega **laevateede läheduses** ning sealt tekkiv lainetus on sadamat tugevasti kahjustanud, lisaks tormid ja rasked talved. Sadam oli sadamakai halva seisundi tõttu **suletud** 2003-2007. Alates 2008. aastast on taaskäivitatud regulaarne laevaühendus saarega. Ometi – tingimused kai ääres ei sobi pikaajaliseks kinnitumiseks, eelkõige seetõttu, et sadamakai ei kaitse Tallinna lahes tekkivate ootamatute ja suurte lainete eest.

Joonis 2.5.3 Aegna sadama kai ots

Joonis 2.5.4 Aegna sadama kaipealne

Tulepaagiga varustatud **kai** on 63 m pikkune ja 8 meetri laiune. Kinnitumine **poordiga**. Paigaldatud on **toruvendrid**, mis väiksematele alustele küll kuigi hästi ei sobi - lainetuse korral on oht, et parras jääb vendri taha kinni. Kail on **turvapiirded**, paigaldatud 2009 ning **redel** väikealustelt lihtsamini kaile pääsemiseks. Sadamat saavad kasutada alused **süvisega** kuni 2,5 m.

Lääne poolt kaitseb kaid kividest ja erinevakujulistest betoonblokkidest **kaikindlustus**.

Joonis 2.5.5 Kaid on aeg-ajalt remonditud ja tugevdatud

Joonis 2.5.6 Tee saare sisemusse ja hooned selle ääres

Lisaks sadamakaile asub sadamas sadamahoone, mis on suveti reservpäästerühma kasutuses. Samas asub ka 2009. aasta suvel valminud laevaootepaviljon ja saart tutvustav infokaart, kuur-abihoone, käimla, samuti rannariba ja metsatukk.

Saarel on alustatud uue aastaringse veetrassi rajamist. Sadamas veevarustus praegu puudub. Tsentraalset kanalisatsiooni ei ole. Pesemisvõimalused on majutusasutustes. Elektrivarustus on olemas, kuid mitte kail, ala on kaetud WIFI võrguga.

Aegna on tuntud turismi- ja puhkesaarena. Menuajal külastas Aegna saare majutusasutusi hinnanguliselt 12 000 inimest aastas. Aegna laevaliinil teenindati liinioperaatori teatel 2008. aastal ligi 9000 reisijat. Nendest enamik saabus saarele sadama kaudu, kasutades Tallinn-Aegna-Tallinn liinil kurseerivat M/L Juku (Lindaliinid AS). Aegna sadamat navigatsioonihooajal püsivalt

kasutavate aluste arvu ega Aegna sadamas peatunud harrastusmeresõitjate arvu üle KOV arvestust ei ole pidanud. Sadamatasusid ei ole kehtestatud. VTA väikesadamate külastatavuse tabelis andmed Aegna kohta puuduvad.

Hinnang arengueeldustele:

Kuigi Aegna sadama kaid on pidevalt tugevdatud/remonditud, on selle ääres seismise ebaturvalisuse tõttu Aegna saare turismipotentsiaali ärakasutamine takistatud. Asukoht Tallinnast vaid ca 7 meremiili kaugusel ning Tallinn – Helsingi laevatee ääres sobiks harrastusaluste peatuskohaks hästi. Külalissadama tasemel miinimum teenustepakett on kohalikke tingimusi arvestades võimalik tagada, aluste hooldustööd ja talvehoid, samuti kütuse tankimisvõimalus ei ole Tallinna läheduse tõttu ilmselt vajalikud. Sadama väljaarendamisel tuleks arvestada keskkonnasäästliku lahendusega, kuid samas peab see tagama kaitstuse laevaliiklusest ja tuultest tekkiva lainetuse eest. Kaugemas perspektiivis peaks tekkima sadamakohad ca 20-le keskmise suurusega (pikkusega ca 12m) ja 30-le väikealusele (pikkusega 5...8m). Otstarbekas on kaikohtade olemasolu kahele suuremale samaaegselt seisvale alusele, milledest üks oleks liinilaev. Kindlasti vajab väljaehitamist ramp pääste- või ehitustehnika saarele toomise lihtsustamiseks. Arvestades omavalitsuse rahaliste vahendite piiratusega on soovitatav juba projekteerimise faasis ette näha võimalus ehitamise jagamiseks etappidesse, kusjuures iga etapp oleks olemasolevat olukorda parandav, seisukohtade arvu suurendav.

2.6 Naissaare sadam

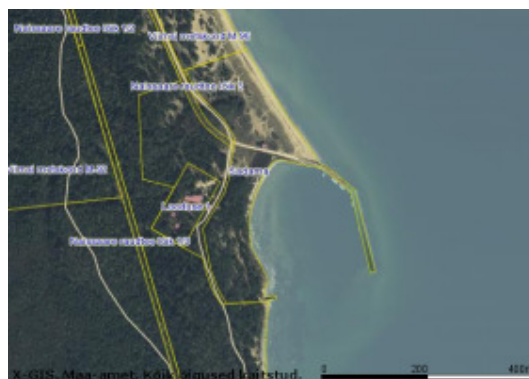
Asukoht: Naissaar, Viimsi vald, Harjumaa. Sadam paikneb Tallinna lahes, Naissaare kagurannikul. Saar, sh sadam, jäävad Naissaare Looduspargi alale

Koordinaadid on 59°33.38'N; 24°33.25'E

Merekaardid EK 302, 507, 610, "Eesti merekaardid" 1. osa, AK 2248, 2227

Joonis 2.6.1 Naissaare sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.6.2 [Naissaare sadam](#) 03.05.2008 (Allikas: Maa-amet)

Sadam on **registreeritud sadamaregistris**, sadamakood EE NAI. Sadamaregistri andmetel on Naissaare sadama **territooriumi** suuruseks 0,60 ha, **akvatooriumi** suuruseks 4,96 ha. **Sadama eeskiri on olemas**. Sadam paikneb maatükil nimetusega Sadama, **katastritunnus** 9001:001:0048.

Naissaare sadam on **munitsipaalomandis**, **sadama pidajaks** Viimsi Vallavalitsus (registrikood 75021250), aadressiga Nelgi tee 1, Viimsi alevik, Viimsi vald, 74001 Harju maakond.

Kontaktandmed +372 606 6860, info@viimsivv.ee. Kontaktisik abivallavanem Endel Lepik, +372 606 6860, endel@viimsivv.ee.

Sadamal oma kodulehte ei ole, infot leiab saidil www.viimsivald.ee.

Vallavalitsuse koosseisus on arendusosakond, kus lisaks ameti juhatajale Enno Selirannale (+372 606 6849, enno@viimsivv.ee) töötab ka saartespetsialist Igor Ligema (+372 606 6834, igor@viimsivv.ee). Sadamakapteniks on Viktor Palmet (+372 51 28 188).

Naissaare Looduspargi **infotelefon** sadamaga seotud küsimustes: +372 51 67 692.

Sadam sai oma tänapäevase kuju I maailmasõja eel ja ajal, kui Tallinna ümbrusesse rajati Peeter Suure Merekindlus ja kandis siis nime Naissaare Suursadam. Nõukogude ajal oli sadam tsiviilkasutuseks suletud, hiljem on kuulunud erinevatele haldajatele, kuid sadama seisund halvenes aasta-aastalt. Viimsi Vallavalitsus **sulges** ja **lõpetas** sadamateenuste pakumise sadamas 2006. aasta aprillis ohutuse kaalutlustel.

Joonis 2.6.3 Sadama kasutajaid jätkub

Joonis 2.6.4 Kustutatud tulepaak

Varem kuni 3 m süvisega aluseid vastuvõtnud sadama **sadamasuue** on liiva ja setetega ummistunud ning kaide äärde pääsevad praegu (sõltuvalt veetasemest) **1,5- 1,8 m süvisega** alused. Sadamabasseinis on abiks mõned lateraalsüsteemi **toodrid**. Sadamasse sisenemine ning väljumine on soovitatav valgel ajal ning hea ilma korral ning toimub kapteni vastutusel. Sadamaala on **avatud** S-kaarte tuulele. Naissaare sadama **tulepaak**, mis kaugele merele paistab, on ajutiselt [kustutatud](#), Naissaare sadamamuuli tulepaak on endiselt kasutusel.

Viimsi Vallavalitsus kavandas 2010. aastal sadama sissepääsu süvendamist, kuid hange on edasi lükkunud. 2010. aasta plaanis oli ka sadamasse ujuvkaide paigaldamine - septembrist alates on sadamas 24 m ujuvkaid – 8 kohta kaatritele, 8 kohta alustele pikkusega 9-12 m.

Joonis 2.6.5 Vaade kaile juulis 2010

Joonis 2.6.6 Kaipealne ohutsoon

Betoonist ehitatud **kaide välisküljes** on maakividest lainemurdja ning kaipelse kaitseks on merepoolses osas betoonpaneelidest sein, kuid need on varisemisohtlikus seisus, mille kohta on kail ka hoiatus.

Betoonkaide üldpikkus on 254 m, kaipelse laius 8 m, kinnitumine **poordiga**. Aluste kaitseks kai külge paigaldatud **toruvendrid** ei kaitse kaiseinast väljaulatuvate metallvarraste eest. Kaid on kõrged ja nende peale ronimine vendritele ja kaiseina uuretele tuginedes pole kuigi mugav.

Elektri- ja veevarustus kaidel puudub, ei ole ka **päästevahendeid**. Osaliselt on olemas **rattapiirded**. Kaide saarepoolses otsas on betoonist ja raudplaatidest **ramp**.

Joonis 2.6.7 Ramp Naissaare sadamas

Joonis 2.6.8 Looduspargi turismiinfrastruktuuri elemendid sadama-ala piiril

Sadamahoone terrassil on avatud väike baar ja infopunkt, kuid hoone ise seisab tühjana. Kuna navigatsiooniperioodil 2010 on sadam ohutuse kaalutlustel suletud, siis sadamateenuseid ei pakuta – sh ka mitte vett ega duši kasutamise võimalust. Samas on hiljaaegu valminud **jäätmemaja** sorteeritud prügi vastuvõtuks. Sadamas on WIFI leviala. Järgmisel aastal vahetatakse välja sadama septik ja paigaldatakse veebikaamera. Sadamatasud on kehtestatud vallavalitsuse määrusega ja rakendatakse siis kui alustatakse teenuste osutamist.

Joonis 2.6.8 Sadamahoone

Joonis 2.6.9 Prügimaja

Sadama territooriumil teeb Viimsi vallavalitsus koostööd Riigimetsa Majandamise Keskusega, et laiendada telkimisvõimalusi, korraldada prügimajandust, ehitada WCd.

Naissaar on Natura 2000 ala - sadama naabruses jääb ilus rand ja puhas rannaliiv, Naissaare Looduspargi (<http://www.naissaar.ee/>) mitmekesine loodus, metsa- ja matkarajad, erinevad militaarajaloolised objektid, mis on köitvad nii oma alusega saarele tulnud harrastusmeresõitjale kui muul viisil saabunud külastajale

Alates saare avamisest külastajaile on Naissaare sadam olnud nii Eesti – peamiselt Tallinna – kui Soome harrastusmeresõitjate seas populaarne ning kuulunud Eesti **enamkülastatud** väikesadamate hulka. VTA statistikas on viimased andmed sadama külastatavuse kohta aastast 2007, mil registreeriti 1339 alust, 12440 inimest (sh saare ja mandri vahel ühendust pidava laevaga saabunud reisijad).

Tallinn-Naissaare-Tallinn liinil teeb reise M/L Monica (mahutab 190 in), toimetades saarele aasta jooksul Naissaare Looduspargi info kohaselt 13-16500 inimest. Suurim külastuskoormus on suveperioodi nädalalõppudel. Naissaare looduspargi külastuskorra kohaselt on saare päevane lubatud külastuskoormus kuni 500 inimest.³

Hinnang arengueeldustele:

Naissaare sadamassepääsu süvendamine vähemalt 3 meetrini, lagunemisohtliku ja laevakere vigastava kai rekonstrueerimine ning sadamateenuste laiendamine on esmased eeltingimused, millest sõltub saare turismipotentsiaali ärakasutamine ning sellest omakorda püsielanikkonna teke saarel. Sadama asukoht on mereturismi seisukohalt soodne, sest Tallinn ja Viimsi vald oma suhteliselt suure harrastusaluste arvuga on ca 10 miili kaugusel ja Tallinn-Helsingi vahel seilavad mootor- ja purjejahid lähedalt möödumas. Ka neile harrastusalustele, kes liiguvad ida-läänesuunaliselt piki Eesti põhjarannikut ega soovi Tallinnat külastada, on Naissaare sadam sobivaks peatuskohaks. Kaugemas perspektiivis peaks tekkima sadamakohad ca 20-le keskmise suurusega (pikkusega ca 12m) ja 30-le väikealusele (pikkusega 5...8m). Otstarbekas on kaikohtade olemasolu kahele suuremale samaaegselt seisvale alusele, milledest üks oleks liinilaev. Arvestades omavalitsuse rahaliste vahendite piiratusega on soovitatav juba projekteerimise faasis ette näha võimalus ehitamise jagamiseks etappidesse, kusjuures iga etapp oleks olemasolevat olukorda parandav, seisukohtade arvu suurendav.

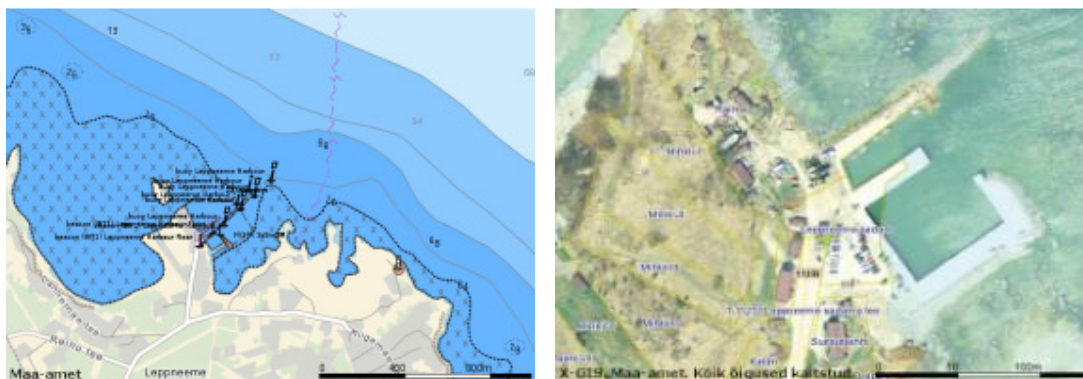
³ <http://www.naissaar.ee/>

2.7 Leppneeme sadam

Asukoht: Leppneeme küla, Viimsi vald, Harjumaa. Sadam paikneb Viimsi poolsaare kirdeosas, Ihasalu lahe edelasoppi jääva Muuga lahe ääres, Muuga sadamasse viiva laevatee läheduses

Koordinaadid on 59°33.08'N; 24°52.04'E

Merekaardid EK 302, 507, 610, "Eesti merekaardid" 1. osa, AK 2248, 2227

2.7.1 Leppneeme sadam [merekaardil](#) (Alikas: Maa-amet) Joonis 2.7.2 [Leppneeme sadam](#) 03.05.2009 (Alikas: Maa-amet)

Sadamale on 02.06.1999 määratud akvatooriumi piirid, **sadam on kantud sadamaregistrisse**, sadamakood EE LEP. Sadama **eeskiri** on koostamisel.

Sadama **ülesandeks** on kaubanduslik meresõit. Põhifunktsiooniks väikelaevade, reisilaevade (erandkorras ka kaubalaevade), harrastusmeresõitjate ja reisijate teenindamine. Lisaks on samas akvatooriumis Kalandusühistule Räim kuuluv Leppneeme kalasadam.

Leppneeme sadama-ala hõlmab reisi- ja huvisadama ning kalasadama koos kalandusliku tootmise alaga. Viimsi vald on Leppneeme sadama maaüksuse (**katastritunnus** 89001:003:1207, pindala 2967m²) omanik. Lisaks jäävad sadama-alale Kalurite maja 89001:003:1515 (795m²), Suitsutsehhi 89001:003:1485 (1718m²), Räime 89001:003:1471 katastriüksused (9707m²), mille omanikuks on KÜ Räim.

Detailplaneeringu eskiisi kohaselt kinnistute piirid muutuvad. Maa liitmise ja lahutamise tulemusel kujuneb Leppneeme sadama kinnistu suuruseks 5741m² varasema 2967m² asemel.⁴

Leppneeme sadam on **munitsipaalomandis**, **sadama pidajaks** Viimsi Vallavalitsus (registrikood 75021250), aadressiga Nelgi tee 1, Viimsi alevik, Viimsi vald, 74001 Harju

⁴ Dp eskiis <http://www.viimsivald.ee/index.php?id=16555&highlight>

maakond. Kontaktandmed: +372 606 6860, info @viimsivv.ee. Kontaktisik abivallavanem Endel Lepik +372 606 6860, endel@viimsivv.ee . Sadama kohta leiab infot saidil www.viimsivald.ee.

Vallavalitsuse koosseisus on arendusosakond, kus lisaks ameti juhatajale Enno Selirannale (6066 849, enno@viimsivv.ee) töötab ka saartespetsialist Igor Ligema (+372 606 6834, igor@viimsivv.ee). Sadamakapten on Viktor Palmet (+372 51 28 188).

Mere poolt lähenedes juhib sisenemist liitsiht, samuti on 3,5 m sügavune faarvaater **tähistatud** lateraalsüsteemis toodritega. Heade ilma- ja mereoludega on sadamassetulek hõlbus.

Joonis 2.7.3 Sissesõit Leppneeme sadamasse

Joonis 2.7.8 Sisepääs sadamasse maa poolt

Sadama akvatooriumisse ehitatud **uued lainemurdjad** ei ole sadamasviibimise turvalisust parandanud, vaid vastupidi. Tugevate N ja E sektori tuultega pääseb faarvaatrist sadamasse laine, see omakorda peegeldub kaiseintelt ning on ohtlik kai ääres seisvatele alustele.

Sadamabassein jaotub kaheks – kirdesse jääb väiksem kalasadama osa, edelasse suurem reisi- ja jahisadama osa. Reisisadamast toimub ühendusepidamine Leppneeme ja Prangli saare vahel.

Sadamakaide kogupikkus on 241 m, kaikohti harrastusalustele ca 20 (planeeritud 35). Sadamas saab silduda alus maksimaalse pikkusega 25 m, laiusega 6 m, süvisega 2,5. Sügavus sadama reiskai ning huvikaide ääres on 3,5 m.

Joonis 2.7.4 Reiskai

Joonis 2.7.5 Postipaak Helge kai ääres

2006. aastal vastavalt OÜ Corson koostatud Leppneeme sadama arenduse tööprojektile ehitatud **betoonkaid** on valgustatud ja rattapiiretega ääristatud, paigaldatud on **teeninduspostid** kaielektri ja vee jaoks. **Kaiseintele** on projekteerija ette näinud kaks üksteisest eemal olevat horisontaalset prussi. Sadamabasseini idanurgas, välisküljel, on **paadislip**. Kai äärde on paigaldatud **pilsivee** mahuti.

Joonis 2.7.6 Kaid ootavad aluseid

Joonis 2.7.7 Lähivaade kaile

Sadama-alale on toodud elektri madalpingeliinid, tsentraalne veevarustus on olemas, kanalisatsioon puudub. Kasutusel on kaks teiseldatavat **kuivkäimlat**. Sadama territooriumil paikneb mast töötava web kaameraga. Olemas on **prügikonteinerid** olmeprügi jaoks. Päästetulekustutus- ega reostustõrjevahendeid ei ole. **WIFI** levi on tagatud, mobiillevi samuti. Kuna sadam ei ole merekindel, ei ole vallavalitsus pakkunud seal tasulisi sadamateenuseid.

Väikealuste asemel kasutavad kaisid praegu peamiselt autod. Autosid on palju, sest siia pargivad oma auto Prangli elanikud ja saare külastajad. Postipaadiga reisijaid on ligikaudu 12000 inimest aastas, ühendus on aastaringne. Sadamat külastanud aluste kohta puudub Vallavalitsusel info, kuna tasulisi teenuseid ei osutata. Ka varasemate aastate külastatavuse kohta puudub statistika.

Hinnang arengueeldustele:

Leppneeme sadama kasutamise ulatus sõltub sellest, kuidas õnnestub elimineerida põhjakaare tuultest tekkiv ummiklane sadamabasseinis ja muuta kai ääres seismine alustele turvaliseks. Sadamahoone parandaks nii reisijate kui mereturistide teenindamist, amortiseerunud hoonete remont ja uus liikluskorraldus sadamas muudaks sadama üldilmet ning aitaks kujundada sadamast ka puhkuseks sobivat keskkonda. Oma asukoha poolest on sadamal potentsiaali eelkõige kodusadamana lähipiirkonna elanike paatidele. Kuna Tallinna ümbruses napib väljasõidukohti väikelaevadele, siis on see samuti Leppneeme sadama nišš. Soome lahel toimuva merematkamise seisukohalt jääb Leppneeme sadam harrastusaluste väljakujunenud liikumisteedest kõrvale ning vajab oma tuntuse suurendamiseks lisaks üldnimetatud turvalisusprobleemi lahendamisele ka atraktiivset tagamaad kui motivaatorit külastusotsuse tegemiseks ning professionaalset turundust sellest teavitamiseks.

2.8 Kelnase sadam

Asukoht: Kelnase küla, Viimsi vald, Harjumaa. Sadam paikneb Soome lahe keskosas, Viimsi poolsaarest kirdes, Prangli saare idaküljel

Koordinaadid: 59°38.29'N; 25°00.85'E

Merekaardid: EK 302,504,608,610, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2248, 2225

Joonis 2.8.1 Kelnase sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.8.2 [Kelnase sadam](#) 03.05.2008 (Allikas: Maa-amet)

Seisuga 31.juuli 2010 ei olnud Kelnase sadam kantud **sadamaregistrisse**. Kelnase sadamal ei ole **sadama eeskirja**. Sadama **ülesandeks** on kaubanduslik meresõit - väikelaevade, reisilaevade, harrastus-meresõitjate ja reisijate teenindamine.

Kelnase sadama-ala hõlmab erinevaid kinnistuid. Viimsi vald on Kelnase sadama maaüksuse (**katastritunnus** 89001:002:0305, pindala 0,7 ha) omanik. Lisaks jäävad sadama-alale Sadama maja 89001:002:0310, Võrgukuuri 89001:002:0309, Töökoja 89001:002:0307, Suitsutsehhi 89001:002:0308 kinnistud.

Sadamas tegutseb Prangli Kalandusühistu, aadress Kelnase, Viimsi vald 74006, Harju maakond, telefon +372 654 0942.

Kelnase sadam on **munitsipaalomandis** (Maa-ameti andmeil alates 2003), **sadama pidajaks** Viimsi Vallavalitsus (registrikood 75021250), asukohaga Nelgi tee 1, Viimsi alevik, Viimsi vald, 74001 Harju maakond. Kontaktandmed: +372 606 6860, info @viimsivv.ee. Kontaktisik abivallavanem Endel Lepik +372 606 6860, endel@viimsivv.ee.

Vallavalitsuse koosseisus on arendusosakond, kus lisaks ameti juhatajale Enno Selirannale (+372 606 6849, enno@viimsivv.ee) töötab ka saartespetsialist Igor Ligema (+372 606 6834, igor@viimsivv.ee). Sadamakapteniks on Viktor Palmets(+372 51 28 188). Sadama kohta leiab (ametlikku) infot saidil www.viimsivald.ee, aga ka nt www.prangli.ee , www.prangli.com .

Sisenemine sadamasse on mööda liitsihti, mis on tähistatud ka lateraalsüsteemi toodritega. Põhjapoolse **muuli** kustutatud valge tulepaak on maamärgiks, mis juba kaugelt paistab. **Laevatee sügavus** on 3,5 m. Sadamat kasutavate laevade maksimaalseks pikkuseks on 25 m, maksimaalseks laiuks 6m, maksimaalseks süviseks 2,5 m. **Kaide üldpikkus** on 191 m.

Joonis 2.8.3 Kelnase sadama suue

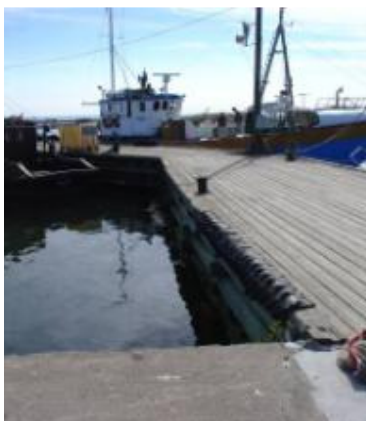

Joonis 2.8.4 Saabus postipaati

Suhteliselt kitsa sadamabasseini jagab kaheks osaks kärgkastidele ehitatud **kai**, mis on valla poolt antud kasutada kohalikule Prangli Kalandusühistule.

Joonis 2.8.5 Reisikai

Joonis 2.8.6 Kalakai

Joonis 2.8.7 Ujuvkai

Külalisaluste kohti eraldi ei ole tähistatud. Sadama kõige põhjapoolsem ca 45 m pikkune betoonkai on reserveeritud liinilaevale ja ka vastavalt tähistatud. Harrastusalustele sildumiseks sobib paremini läänepoolne tagumine kai ja ujuvkai, kus vaiksematele alustele on poomid (kuni 8 kohta, sügavus kai ääres 2,5 m), suurematele poid (kuni 10 kohta, sügavus kai ääres 3,5 m). Kaikohti harrastusalustele on ligikaudu 25.

Kõigil kaidel on **kaielekter** ja **joogivesi**, reisikail **rattapiirded** ning **toruvendrid**. Sadamabasseini põhjapoolses nurgas on **ramp**.

Joonis 2.8.8 Hooned sadamas

Joonis 2.8.9 Käimla ja prügimaja

Joonis 2.8.10 Jäätmejaam ja vana slip

Kogumispaak 3m³ paikneb sadamas, ujukai lähedal. Kasutada saab **kuivkäimlat**, pesemisvõimalused puuduvad. Hooned sadama-alal on amortiseerunud, ehitatud on uus **jäätmejaam**, 2010 suvel uus **generaatorjaam**, mis on saare elu jaoks elutähtis objekt. Sadama-ala on kruusakattega, prügikastid võrgukuuri seina ääres. Tore on, et uhkelt lehvib vardas **Eesti lipp** – seda ei näe kaugeltki igas sadamas. **WIFI** ja mobiilleviga on sadamaala kaetud.

Kala lossitakse Leppneeme sadamas, seda kohapeal ei töödelda. **Ohtlikud jäätmed** võetakse vastu samuti Leppneeme sadamas. Töökoda ei ole, tankla on planeeritud ehitada lähiaastatel. **Sadamatasud** on Viimsi valla sadamates kehtestatud, kuid need rakenduvad peale sadamate registreerimist sadamaregistris.

Ühistransport saarel puudub, kuid kokkuleppel on võimalik **tellida transporti**. Saarel on mitteametlikke majutuskohi, telkimiskohi, ujumiseks-päevitamiseks sobivaid randu, vaatamisväärsuseks on külamiljö, muuseum.

Kelnase sadam ajaloolises sadamakohas on toiminud eelkõige kalasadamana ning mandriga ühenduse pidamise otstarbel. Kuna vald ei paku tasulisi sadamateenuseid, siis ei ole ka infot sadamat kasutavate aluste kohta ning andmeid ei kajasta ka Veeteede Ameti külastatavuse andmekogu. Reisilaeva piletimüügi statistika alusel külastab Pranglit ligikaudu 12000 inimest aastas.

Hinnang arengueeldustele:

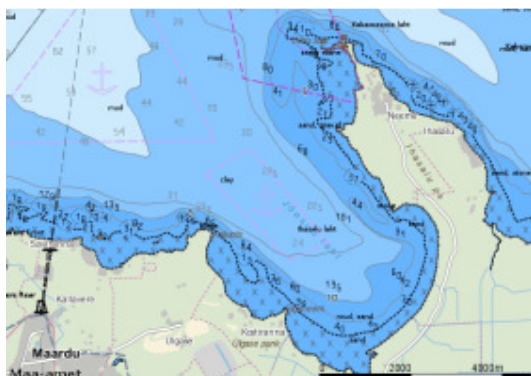
Tallinna lähedus ning harrastusaluste lisandumine seal, samuti soov leida oma reisile sihtkohti, suurendavad harrastusaluste külastusi ka Kelnase sadamas. Sadama renoveerimine on parandanud erinevate aluste sildumisvõimalusi. Lagunevad hooned ja laokil ümbrus vajavad kordategemist edaspidi, arvestades seejuures sadama multifunktsionaalset iseloomu. Turistidele avatus ja külalisaluste vastuvõtt eeldab teenuseid, mida Kelnase sadamas ja Prangli saarel (veel) ei pakuta. Samas peaks teenuste maht ja kvaliteet olema kooskõlas saare eripäraga. Valla aktiivsusele ja rahalistele vahenditele lisaks sõltub sadama väljaarendamine sellest, kas kohalik kogukond näeb sadamas ning sealtkaudu lisanduvat turismis võimalust saare elu edendamiseks.

2.9 Koljunuki sadam (kavandata)

Asukoht: Ülgase küla, Jõelähtme vald, Harjumaa. Kavandata sadam paikneb Muuga lahes, Ihasalu lahe lääneküljel Koljunuki poolsaare tipust Koljuotsast lõunas

Koordinaadid: 59°30.31'N; 25°5.46'E (põhjapoolse lainemurdja tipp)

Merekaardid EK 302, 507, 608, 610, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2225, 2248

Joonis 2.9.1 Koljunuki sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.9.2 [Koljunuki sadama kinnistu](#) 15.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Sadamaregistris ei ole seisuga 31.07.2010 Koljunuki sadamat registreeritud. Sadamakoht paikneb kinnistul nimega Koljunuki sadam (**katastritunnus** 24504:004:0100). Kinnistu on 1,4 ha suurune. Sadama **eeskirja** ei ole.

Kinnistu Koljunuki sadam on **ühtaegu munitsipaal- ja eraomandis**, kuuludes munitsipaalomanduses ettevõttele Jõelähtme Varahaldus OÜ (registrikood 10421599), aadressiga Loo alevik, Jõelähtme vald 74228, Harjumaa. Kontakt +372 605 4889.

Sadama pidajaks on Koljunuki Sadam OÜ (registrikood 11507305), kel on kinnistu Koljunuki sadam hoonestusõigus 99 aastaks. Sadama arendamisega tegeleb ka Koljunuki MTÜ (registrikood 80290408). Mõlemad asuvad aadressil Loo alevik, Jõelähtme vald 74228, Harjumaa. Kontaktisik Andres Vainola +372 50 35 000, andres.vainola@gmail.com.

Varem Jõelähtme vallale kuulunud sadama kinnistu hoonestusõigus müüdi eraomandisse 2008. aastal. Vallajuhtide sõnul ei olnud vallal võimalusi Koljunuki sadama-ala väljaehitamiseks ja tulevaseks majandamiseks ning kasutult seisev vara tooks vallale ainult kahju.

Sadama-ala müügiks kuulutati välja enampakkumine, mis sisaldas lisaks müügihinna tasumisele ka investeerimiskohustust sadama rajamiseks. Tingimustega oli ette nähtud, et osta saab ainult see parima hinna pakkuja, kes ühtlasi näitab ära sadama-ala väljaehitamise

kava ja investeeringute maksumuse, annab vastavad rahalised garantiid ning rajab avaliku kasutusega sadama.

Joonis 2.9.3 Maakividest muul vanas sadamakohas
juulis 2010

Koljunuki sadama kinnistule, kavandatavast sadamast põhjapoole, jääb vana sadamakoht. Säilinud on maakividest muul koos algse slipiga. Maa-alal paiknenud lagunev militaarobjekt on tänaseks lammutatud. Sadama kinnistul on elektri- ja veevarustus ning hea mobiililevi. Septembris 2010 on sadamaehitus aktiivselt käivitunud ja eeldatavasti valmib suvel 2011. a.

Varem on seda paika kasutanud kohalikud kalamehed **lautrikohana**. Hetkel ei ole püsivalt kasutavaid aluseid.

Vahemaa Koljunuki sadamast Tallinna kesklinna on ligikaudu 20 km, sellest moodustab 600 m eravalduses olev kruusane tee – Nuki tänava lõpuots, mis on tõkkepuuga suletud.

Hinnang arengueeldustele:

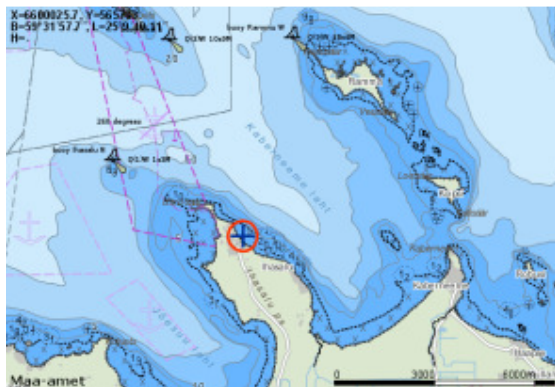
Silmas pidades kinnisvaraarendust lähiümbruses, on ehitamisel oleva sadama asukoht eelkõige sobiv kodusadamaks, kus uusasumisse kolinud kohalik elanik saab oma väikelaeva hoida. Kinnistu müügitingimuste kohaselt peab sadam jääma avalikku kasutusse, muuhulgas ka teiste ümbruskonna inimeste kasutusse – puhkamiseks ja kalastamiseks. Sadamast võib kujuneda külalissadam juhul kui tehakse investeeringuid, millega kompenseeritakse tagamaa ebaatraktiivsus. Uue sadama lisandumine põhjarannikul, Tallinnast idas, täiendab hästi sadamate ketti ning on esmajoones nende harrastusmeresõitjate huvides, kes teevad lühikesi väljasõite oma kodusadamast Tallinnas, Viimsis, Jõelähtme vallas.

2.10 Neeme sadam

Asukoht: Neeme küla, Jõelähtme vald, Harjumaa. Sadam paikneb Ihasalu poolsaare tipust kagus ning jääb Kaberneeme lahe äärde

Koordinaadid 59°31.9`N; 25°09.6`E

Merekaardid EK 302, 504, 608, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2248

Joonis 2.10.1 Neeme sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.10.2 [Neeme sadam](#) 15.5 2009
(Allikas: Maa-amet)

Sadamaregistris ei ole seisuga 31.06.2010 Neeme sadamat registreeritud. Sadama **eeskirja** ei ole. Sadam paikneb kinnistul Neeme sadam (**katastritunnus** 24505:001:0500). Kinnistu territoorium on ligikaudu 1,4 ha.

Sadama pidajaks on MTÜ Neeme Sadam (reg kood 80152876), aadressiga Neeme Sadam, Neeme küla, 74203 Jõelähtme vald, Harjumaa.

Kontaktandmed: Raimo Kägu, +372 50 10 660; Heiki Lilienthal, +372 50 76 666. MTÜ liikmeks on ka Jõelähtme vallavalitsus. MTÜ Neeme Sadam kasutab sadamat **kasutusvalduse** lepingu alusel, mis sõlmitud 2005. aasta juunis 50 aastaks.

Sadama **omanikuks** on Jõelähtme vald, asukohaga Jõelähtme küla, 74202 Jõelähtme vald, Harjumaa. Kontaktisik abivallavanem Priit Põldma +372 605 4882, +372 55 674 201, e-mail priit.poldma@joelahtme.ee.

Sadamas toimetab igapäevaselt soomlasest sadamakapten - Tor Dahl (+372 53 494 182).

Sadam **ehitati** praeguse koha peale II maailmasõda, seda kasutati kolhoosiajal traali-sadamana. Oli kasutusel 80-teni ja kuulus sel ajal Kirovi kalurikolhoosile. Remonti tehti Neeme sadamas ligi 35 aastat tagasi. **Vana kai** on ehitatud kividega täidetud puitkastidele. Lagunevast kaist ulatuvad välja palgid ja vaiad, kaiseinad on varisenud.

Joonis 2.10.3 Vana kai käreid

Joonis 2.10.4 Sadamabasseini värava juurest vaade

Sisepääs sadamasse on muulide vahelt ning juhinduda tuleb Rammu saare tuletorni ning roheline poi vahelisest liinist. **Bassein** on võrdlemisi lai, kuid laevatee kitsas, **tähistatud** toodritega. Sadamabassein on lääne poolt piiratud edela-kagusuunalise, idapoolt põhja-lõunasuunalise ligikaudu 140 m pikkuse **lainemurdja-muuliga**.

2009.aasta süvendamistööde käigus pikendati läänepoolset muuli, kuid sadamabassein on endiselt NW tuultele ja lainetele **avatud** ning liiva täis kandunud. Peale süvendamist 2009 on **sügavus** endise 0,3 m asemel 1,5 m.

Joonis 2.10.5 Toodrid sadamabasseinis Joonis.2.10.6 Ujuvkai

Aluste sildumiseks on sadamas vana **ujuvkai**, pikkusega 45m, kõik kohad mõlemal pool. Kinnitumine **kinnituspoomide** vahele või **poordiga**. Väikesed paadid tõmmatakse kaldale. Maapoolne kaldaäär on lauge ning kasutatav **slipina**. Idamuuli külge on paigaldatud väike kai Optimistidele ja huvilisi paistab sadamakapteni järelevalve all jätkuvat.

Sadama kasutamine on **tasuline**: kuukaart maksab väravahoone aknal väljapandud teate kohaselt 1800 krooni, aastakaart 6000 krooni. Muid hooneid peale väravahoone ei ole. Sadama-ala on **piiratud aiaga**, on kruusakattega, osaliselt lagunenud asfaldiga. Platsi saab kasutada aluste talvehoiuks, kuid praegu puudub veeskamiskai. Seetõttu saab hoida vaid aluseid, mille saab veest välja slipi abil. **Elektrivarustus** on olemas, veevarustus puudub, **puudub ka käimla**. Tagatud on **mobiililevi ja WIFI**. Külas, sadamast 200 m kaugusel, on tasuta **internetipunkt**.

Kuigi püsiv valve sadamas puudub, pole see sadamakapteni sõnul probleemiks -paatidel hoiab silma peal nõ naabrivalve. Ka ei asu Neeme suure maantee ääres, et möödasõitjad siia satuksid.

Joonis 2.10.7 Kaldapealne ja slip

Joonis 2.10.8 Väravahoone

Avalik tee algab/lõpeb sadama väravas, Ihasalu-Ruu maanteed ja Tallinn-Narva maanteed pidi on Tallinna kesklinna ligikaudu 40 km. Olemas bussühendus Tallinnaga, bussipeatus on sadamast 200 m kaugusel. Samas asub ka toidupood ning kõrts.

Sadamat **püsivalt kasutavaid aluseid** on 24 (2010) - 5 kalapaati, 6 lõbusõidumootorpaati, 7 purjekat, millest kolm on „Optimistid“, 6 aerupaati. Sadamat **külastavaid aluseid** on sadamapidaja hinnangul ligikaudu sama palju, 25 alust aastas. Slip on hooajaringelt tihedas kasutuses – keskmiselt 8-10 alust nädalas. Tihedas kasutuses on sadam ka kanuu- ja süstamatkajate poolt.

Hinnang arengueeldustele:

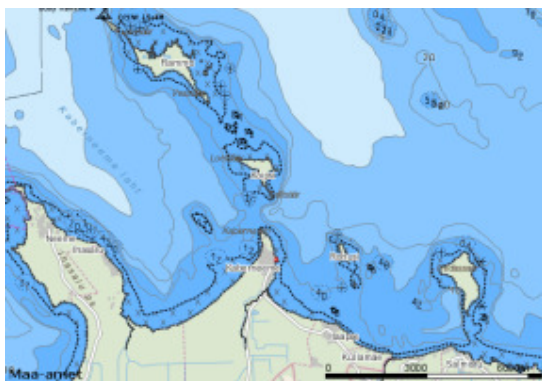
Kinnisvaraarendus lähiümbruses toob kaasa vajaduse laiendada sadamat eelkõige kodusadamana – väikelaevade turvalise hoiukohana, laste-noorte purjetamisharrastuse tugikohana, klubilise ja seltskondliku lävimise kohana. Väikesel sadama-alal tuleb tagada tingimused ka kutselistele ning harrastuskaluritele, samuti hoida sadama kasutajatena kanuu- ja süstamatkajaid. Olemasolev väravahoone ainsa hoonena on kitsas ega mahuta vajalikke olme- ja varustuse hoiuruumi. Sadamabasseini suurus laienemist ei takista, küll vajab see kaitsemuuli põhjakaare tuultega tekkivate lainete mõju vähendamiseks. Sadamast võib kujuneda külalissadam juhul kui tehakse investeeringuid, mis vajalikud külalissadama teenuste osutamiseks vähemalt miinimummahus ja -kvaliteedis ning kompenseeritakse tagamaa ebaatraktiivsus. Neeme sadam sobitub Tallinnast idas kujunevasse sadamate keti (alustele süvisega kuni 1,5 m) ning on esmajoones nende harrastusmeresõitjate huvides, kes teevad lühikesi väljasõite oma kodusadamast Tallinnas, Viimsis, Jõelähtme vallas.

2.11 Kaberneeme sadam

Asukoht: Kaberneeme küla, Jõelähtme vald, Harjumaa. Sadam paikneb Kolga lahe läänepoolses küljes

Koordinaadid: 59°31.19`N; 25°16.70`E

Merekaardid: EK 302, 504, 608, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2248, 2225

Joonis 2.11.1 Kaberneeme sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.11.2 [Kaberneeme sadam](#) 15.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Kaberneeme sadam **ei ole sadamaregistris** seisuga 31.07.2010 registreeritud. Sadama **eeskirja** ei ole. Sadam paikneb kinnistul Sadama, **katastritunnusega** 24505:001:1601 (pindala ca 0,8 ha). Naabrusesse jääb kinnistu Paadikuuri (24505:001:0262), mis on samuti sadama-ala osa ja mille omanikeringi kuulub ka Sadama kinnistu omanik.

Sadama **omanikuks** on Marriot OÜ (registrikood 10775374), aadressiga Punaste Laternate 1, Kaberneeme, Jõelähtme vald 74202, Harjumaa. Kontaktandmed +372 50 10 660.

Sadama pidajaks on MTÜ Koipsi (registrikood 80272936), aadressiga Aiandi tee 22-15, Viimsi alevik, Viimsi vald 74001, Harjumaa. Kontaktandmed: +372 51 58 800.

Sadamakapteni kontakttelefon: +372 53 888 183.

Kaberneeme sadama ehitas **1960. aastate alguses** otse elumajade vahele Kirovi kalurikolhoos. Kohalike elanike sõnul hakkas meri kohe pärast sadama valmimist rannäärsetest kruntidest liiva välja uhtuma. See on olnud üheks põhjuseks, miks kohalikud elanikud on sadama rekonstrueerimise vastu, samuti ei ole soovitud sadama tegevuse laienemist.

2005. aasta torm kandis sadamasse palju liiva ja muutis sadama kasutamise väikelaevadele ohtlikuks, kuna sügavuste kohta täpsed andmed puuduvad. Merekaardil kulgeb 4-meetri samasügavusjoon ca 1 kaabeltau kaugusel sadamast. Praegu on navigeerimisjuhiseks skeem lainemurdja välisseinal.

Joonis 2.11.3 Navigeerimisjuhis

Joonis 2.11.4 Vaade sadamabasseinile ja kaidele mere poolt

Joonis 2.11.5 Ujuvkai

Lainemurdja-betoonkai on lagunemas, eriti parem ei ole ka **ujuvkaide** olukord. Betoonkai on väikealuste jaoks kõrge, seepärast on ujuvkaide kasutamine põhjendatud. Kinnitumiseks on ujuvkai külge paigaldatud **kinnituspoomid**, selliseid kohti on 25 alusele. Olemas on ka **poordiga** sildumise võimalus idapoolse betoonkai ääres, ca 20 m pikkuselt. Kailiini **üldpikkus** on 100 m.

Sadam on **avatud** SE kuni S sektori tuultele.

Kaideist palju paremas olukorras on 2-korruseline hoone sadama keskel, mille alumisel korrusel ja terrassidel on aastaid populaarne püsinud **kohvik-restoran**, ülemisel korrusel 8 tuba - varustatud **WC ja dušširuumide, televiisoriga**. Netilehelt www.kaberneemesadam.ee leiab informatsiooni sadamas paikneva külalistemaja, kohvik-restorani ning rannategevuste kohta, kahjuks pole seal midagi sadama kohta.

Joonis 2.11.6 Sadama keskpunkt

Joonis 2.11.7 Sadamassepääs maa poolt

Sadama-alale jääb ilus **liivarand**, kus saab nii ujuda kui päevitada, aga ka enda või laenutatava varustusega mitmesuguseid **atraktsioone** proovida ja oma osavust proovile panna, mõeldud on ka **laste** peale.

Joonis 2.11.8 Sadama maa-alale jääb rand

Sadama kaidel on **kaielekter, joogivesi ja valgustus**, korraldatud on **olmeprügi** kogumine. Külastajatele on **dušš, saun ja WC**. Väljastpoolt külalismaja pääseb sadamakülastaja **tualetti**, mis kaide standardile vastab. Ilusal suvepäeval on parkivate autode jaoks vähe ruumi, parkimine toimub iseregulatiivselt, nn „vaba koha“ põhimõttel. Sadama maapoolse sissekäigu ääres on ühel pool varjualune peopidamiseks, teisel pool mahajäetud ilmega sadamakontor. **Sadamakontori** taha jääb ala, mida kasutatakse aluste **staapelplatsina**. Sadamakontori esisel on betoonpaneelidest ja liivast **slip**, mida sadamatöötajate hinnangul aktiivselt kasutatakse. Mobiilside levi on hea, olemas tasuta WIFI, toimib www.ilm.ee.

2.11.9 Slip on aktiivses kasutuses

2.11.10 Suvine staapelplats

Sadamat kasutab püsivalt – kodusadamana – 30 alust, sh 10 mootorpaati, 10 purjekat, 10 kalapaati.

Külastatavuse kohta on andmed lünklikud. 2010. aastal külastas sadamat 10 välislipu all sõitvat alust. VTA andmete hulgas puudub info Kaberneeme sadama külastatavuse kohta peale 2003. aastat. Enne seda oli registreeritud aastati erineval hulgal aluseid, vahemikus 7 (1999) – 59 (2003). Kaberneeme sadam on olnud eelkõige maadpidi sadamat külastavate klientide huviorbiidis.

Hinnang arengueeldustele:

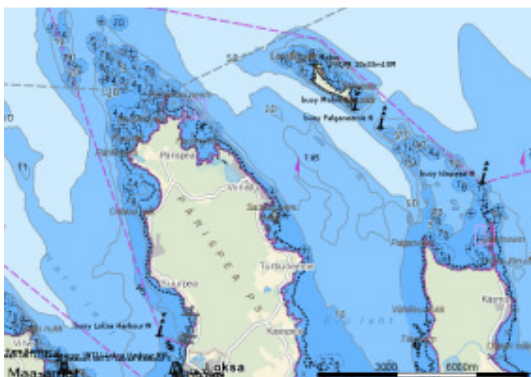
Kunagine populaarne külalissadam on minetamas oma tähtsust sadamana - tegevus on kandunud põhiliselt supelrannale, kohvik-baari ning külalismajja. Sadam laguneb, alustatud ehitustööd on seiskunud. Akvatoorium on liiva ja setteid täis kandunud ning vajaks uut mõõdistamist/süvendamist. Väikepaatide kodusadamast taas külalissadamaks kujunemiseks on vaja kaid rekonstrueerida, laiendada sadamabasseini ning rajada selle kaitseehitisi, laiendada sadamateenuste ringi ning parandada olemasolevate taset. Tallinna ja Helsingi lähedus tagaks potentsiaalsete külastajate-harrastusaluste olemasolu.

2.12 Viinistu sadam

Asukoht: Viinistu küla, Kuusalu vald, Harjumaa. Sadam paikneb Pärисpea poolsaare kirdeosas, Eru lahe ääres ning jääb Lahemaa rahvusparki alale

Koordinaadid: 59°38.81'N; 25°45.29'E

Merekaardid: EK 302, 504, 606, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2248

Joonis 2.12.1 Viinistu sadam [merekaardil](#)
(Allikas: Maa-amet)

Joonis 2.12.2 [Viinistu sadam](#) 8.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Viinistu sadam **ei ole sadamaregistris** registreeritud (seisuga 31.07.2010). Sadama **eeskirja** ei ole.

Sadam paikneb 3,5 ha suurusel kinnistul nimega Ranna (**katastritunnus** 42301:003:0097). Samal kinnistul on lisaks sadamale mitmeid teisigi ehitisi – tegemist on **kompleksiga**, kus on põimunud turism ja tootmine, toitlustus, majutus, erinevate ürituste korraldamine jm.

Sadama **omanikuks** ning **sadama pidajaks** on Grenster OÜ (registrikood 10454759), aadressiga Lossi plats 6, Tallinn, 10130. Kontakt +372 608 6422 ja +372 55 65 1323, hotell@viinistu.ee.

Viinistu keskuses on tegevused koondunud **Kunstimuuseumi** (Muusa Kapriis MTÜ, kontakt +372 608 6422, muuseum@viinistu.ee) ning **Hotelli- ja konverentsikeskusesse**, kuhu kuulub ka **restoran** (Grenster OÜ, kontakt +372 608 6422, +372 55 65 1323, hotell@viinistu.ee; restorani kontakt +372 608 6425, +372 56 47 1615, restoran@viinistu.ee). **Koduleht** on ühine – www.viinistu.ee.

Sadam on ehitatud osaliselt **endise kalasadama** asukohale ning on kuulunud mh Kirovi kalurikolhoosile, AS-le Esmar. Uue sadama ehitustööd tehti 2006/2007 ning juba **2007. aasta suvel** said harrastusalused sadamas peatuda. Kahjuks purustas aga sama aasta novembrimorm vaevalt alustada saanud jahisadama. Osa sadamast on tormikahjustustele vaatamata siiski kasutusel. Jahisadam on kavas taastada ning külastamiseks avada 2011. aasta navigatsiooniperioodiks.

Joonis.2.12.3 Kunstimuuseum ja hotell otse kalda-
pealsel

Joonis 2.12.4 Purunenud kai

Sadama sissesõidu- e laevatee ei ole tähistatud. **Sügavus** sadamasuudmes ning kaide ääres on 3 m, sobides suuremale osale väikelaevadest. Hea ilmaga, lühiajaliselt, saab kasutada poisid lõunapoolse kai ääres (kai pikkus 40 m, 12 poid). Kuna sadam on **avatud** idakaare tuultele, ei ole tingimused selle kai ääres E-tuule korral turvalised. Kaitstumad seisukohad on sadamabasseini kaugemas küljes, põhjakai ääres (20 m), kus on samuti poikinnitus (9 poid). Kai toetub teraskarkassile, on kaetud laudisega ning paikneb maakividest muuli kohal. Sadama kailiin, sh purunenud kaid, on kokku 140 m.

Joonis 2.12.5 Sadamasuue

Joonis 2.12.6 Slip

Sadamas on **elektri- ja veevarustus** olemas, kuid kaidel praegu puudub. WC, valamu, dushid ja saunad – kõik puhas ja korralik – olemas hotellihoones. Korraldatud on olmejäätmete sorteeritud kogumine, ohtlike jäätmete vastuvõtt toimub Loksal, tanklas. **Slipi** kasutamine nõuab osavust, sest on järsk ning pöördega. Territoorium on valgustatud, platsid asfalteeritud, orienteerumist lihtsustavad viidad ja infotahvlid. **Ööpäevane valve** suurendab turvalisust. Lisaks **mobiilside ja WIFI** levialale on installeeritud **3G** seadmed. Ilmaolusid vahendab www.ilm.ee kaamera.

Erinevaid **majutusvõimalusi** pakub sadama-alale jääv hotell, kus on 37 tuba kokku 124 voodikohaga. Konverentsikeskuses on ruumid nii **seminaride, konverentside** kui muude **koosviibimiste** korraldamiseks. **Kultuuriprogramm** on kõrgetasemeline ja tihe, kunstimuuseumis omanäoline püsiväljapanek ning vahelduvad näitused. Kasutada saab

spordisaale, tenniseväljakut. Lastele on **mänguväljak** ja joonistamistuba. Hotelli lähedal paikneb väike **kabel** merevaatega altariga.

Viinistu sadamat **püsivalt kasutavate aluste** hulk ei ole veel välja kujunenud. **Külalisaluste** arv ulatus jahisadama esimesel hooajal - aasta 2007 navigatsiooniperioodil – paarisajani. Ligikaudu sama palju mootorpaate ja jahte külastas sadamat ka 2010 suvel. Täpsem statistika puudub. Sadamast toimub ühenduse pidamine **Mohni** saarega, hooaja jooksul ulatub Mohnile sõitjate arv tuhande inimeseni.

Hinnang arengueeldustele:

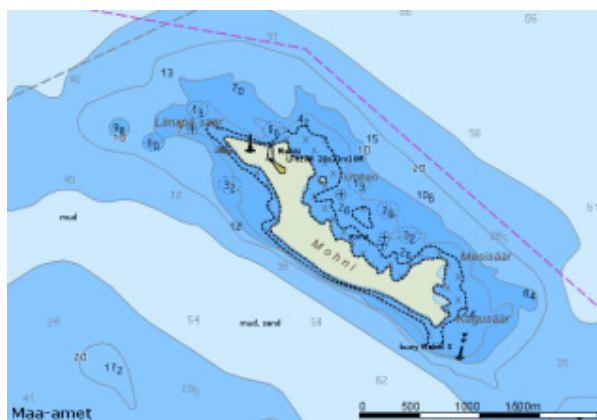
Viinistu sadama asukoht Pärispea poolsaare tipu lähedal on väga soodne peatuspaigaks Soome lahe idaosas seilavatele alustele, millest enamikule (süvis kuni 2,5 m) on sobiv on ka sadama sügavus. Kuna Viinistu sadama kaugus Tallinnast on meritsi ca 50 meremiili, on see ka päevase teekonnana läbitav. Sadam on küll tormist kahjustatud, kuid eeldatavasti peatselt taastatud. Jahisadam, Kunstimuuseum ning Hotelli- ja konverentsikeskus moodustavad hästi kokkusobiva terviku, võimaldades kombineerida kultuuri-, loodus- ja mereturismi. Sadama tagamaa (ka Mohni saar) ja tegevusvõimalused sadamas ning sadama ümbruses soodustavad seal pikemat peatumist.

2.13 Mohni lauter

Asukoht: Mohni saar, Viinistu küla, Kuusalu vald, Harjumaa. Mohni saar paikneb Soome lahes, Eesti põhjaranniku lähedal, Juminda poolsaare põhjatipust Purekkari neemest idas, Eru lahe ääres. Saar jääb Lahemaa rahvusparki territooriumile.

Koordinaadid: 59°41.1'N; 25°47.58'E

Merekaardid EK 302, 504, 606, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2248

Joonis 2.13.1 [Mohni saar merekaardil](#) (Allikas: Maa-amet) Joonis 2.13.2 [Mohni lauter](#) 8.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Mohni lauter **ei ole sadamaregistris** registreeritud (seisuga 31.07.2010), **eeskirja** ei ole. Kinnistu, millel lauter paikneb, kannab nime Mohni ja selle **katastritunnus** on 42301:003:0713. Kinnistu on 4,4 ha suurune ning moodustab kogu saare pindalast 7%.

Lauter kuulub Jaan Manitskile, kes ostis kinnistu, kus lauter paikneb, 2000. aastal avaliku oksjoni käigus. **Kontakt:** +372 608 6422 ja +372 55 65 1323, hotell@viinistu.ee.

Maalepääsemiseks on ehitatud puidust slip, mida külgedelt kaitsevad raudkividest lainemurdjad. Siiski – SE, S, W ja NW tuulele ning lainetusele on lauter **avatud**. Merelt tulles on orientiiriks slipi juurde ehitatud **paadikuur** ja muidugi **Mohni tuletorn**.

Slipiga lauter lihtsustab saarega ühenduse pidamist ning saarele varustuse toomist, mugavam on tulla ka külastajatel. Kui randumiseks kasutada kõnealusest lautrist kagus paiknevat liivast randumiskohta, siis tuleb paadi veest väljatõmbamiseks/vettelükkamiseks vette astuda.

Lautris **elektri- ega veevarustust ei ole**, prügi tuleb ise viia mandrile. Saarele ulatub **mobiilside ja WIFI** leviala. Eemal, hoonetes, on ruumid **majutuseks** ning **seminaride-laagrite** läbiviimiseks (24 voodikohta), samuti **telkimiskoht**. Mööda laudteed kulgeb **loodusrada**, olemas välikäimla.

Joonis 2.13.3 Vaade lautrile merelt

Joonis 2.13.4 Mandri ja saare vahel peetakse ühendust peamiselt väikekaatritega

Mohni lauter jääb Viinistu sadamast ligikaudu 2,5 meremiili kaugusele ja vahemaa läbimine kaatriga ning tavapäraste mereoludega kestab paarkümmend minutit. Tellides sõidu Viinistu hotelli-konverentsikeskuse kaudu on paadisõidu hind edasi-tagasi 5-liikmelise reiseltskonna puhul 150 krooni inimese kohta (2010). Mohni lautri kaudu külastab saart ligikaudu 1000 inimest suve jooksul.

Hinnang arengueeldustele:

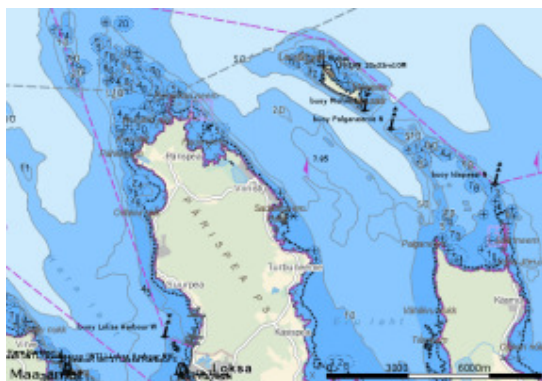
Mohni saarele pääsemise hõlbustamiseks on sildumiskoht kahtlemata vajalik, kuid arvestades ranna avatust mere meelevaldale, oleks selle rajamine väga kulukas. Kaaluda võiks kombinatsiooni lauter - sobiva suurusega merekindel paat madala süvise ja allalastava vööriaparelliga, mis peab ühendust Viinistu ja saare vahel. Oma alusega merematkajaile jääb muidugi ka sobivate ilmastikuolude korral ankrul seismise ning abipaadiga kaldale sõitmise võimalus, kanuu- ning süstamatkajaile randumisvõimalus. Mohni puhul on tähtis leida sobiv tasakaal ühelt poolt ürituste korraldamisest ning turismiteenuste pakkumisest ettevõtlustulu saamise ning saare imetlusväärse, ent kaitset vajava looduse taluvusvõime vahel.

2.14 Turbuneeme sadam

Asukoht: Turbuneeme küla, Kuusalu vald, Harjumaa. Sadam paikneb Juminda poolsaare idaküljes, Eru lahe ääres ning jääb Lahemaa rahvusparki territooriumile

Koordinaadid: 59°37.11`N; 25°47.13`E

Merekaardid: EK 302, 504, 606, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2248.

Joonis 2.14.1 Turbuneeme sadam [merekaardil](#) (Allikas: Joonis 2.14.2 [Turbuneeme sadam](#) 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Turbuneeme sadam **ei ole sadamaregistris** registreeritud (seisuga 31.07.2010). Sadama eeskirja ei ole.

Sadama-ala on jaotunud kahe **omaniku-sadamapidaja** vahel. Kaid kinnistul nimega Sadama (**katastritunnus** 42301:003:0597, pindala 0,1 ha) kuuluvad Grenster OÜ-le (registrikood 10454759), aadressiga Lossi plats 6, Tallinn, 10130. Kontakt +372 608 6422 ja +372 55 65 1323, hotell@viinistu.ee.

Kaide-esine maatükk nimega Räpsa (**katastritunnus** 42301:003:0045, pindala 0,7 ha) on aastast 2004 Kaido Saarma omanduses. Kontakt +372 50 10 770, kaido.saarma@abs.ee.

Turbuneeme sadam ehitati kalasadamaks Kirovi kalurikolhoosi poolt ning on olnud sobiv **kuni 2 m süvisega** alustele. Juurdepääs merelt on **tähistamata** – seega on kasutamine soovitatav päevasel ajal.

Joonis 2.14.3 Lainemurdja-kai ning kaldapealne on erinevate omanike valduses

Joonis 2.14.4 Lainemurdja-kai väliskülg

Kuigi **lainemurdja-kai** väliskülg on maakividest ja **kaipealse** kaitseks on paigaldatud betoonplokke, on loodusjõud kaisid räsinnud, aja jooksul on kaidale osaliselt tekkinud rohukamarat. **Betoonkaid** on ehitatud traale-väiketraale silmas pidades, st kalapaatide ning harrastusaluste jaoks liiga kõrged. Kahe kai pikkus kokku on 95 m (pikem osa 67 m). **Poordiga** kinnitumiseks on suured pollarid, laevakere kaitseks rehvidest **vendrid**. Kaiäärne sügavus on kalda pool 2,5 m, mere pool 3 m. Sadam on **avatud** SE ja S tuultele.

Joonis 2.14.5 Kaipealne ja kaisein

Elektri – ja veevarustus kaidel puudub. Ka muid sadamateenuseid ei osutata.

Hooned kaide-esisel kinnistul on erakasutuses. Seal on elektrivarustus ja joogivesi olemas. Lauge kallas sobib ujumiskohaks, aga ka looduslikuks slipiks.

Kaid ning **kaide juurde viiv tee** jäävad eri omanikele kuuluvatele kinnistutele ning piiratud juurdepääs on põhjustanud meelepaha kohalike elanike hulgas ning tüli naabrite vahel.

Sadama ümbrus on looduspargi osana huvipakkuv. Viinistusse ja sealsesse kunstimuuseumi, restorani ning hotelli on 3 km. Bussipeatus Loksa-Viinistu teel jääb vähem kui kilomeetri kaugusele.

Kaisid **püsivalt kasutavaid aluseid** ei ole. Suve jooksul peatub sadamas mõni mootorpaat või purjejaht. VTA statistikas ei ole Turbuneeme sadama külastatavuse andmeid ühegi varasema aasta kohta.

Hinnang arengueeldustele:

Atraktiivsusest jääb Turbuneeme sadam Viinistu sadama varju, kohaliku paadisadamana toimimiseks on ümbruskonnas ilmselt vähe nõudlust. Samas – üha rohkem on neid merematkajaid, kes otsivad omaetteolekut ja üksindust, ning selleks on Turbuneemes koht olemas. Pealegi on sadam hästi meritsi ligipääsetav. Kaugemas perspektiivis suureneb tõenäoliselt ka kohalike aluste hulk, kes merelemineku või seisukohta vajavad. Sadama kai vajab remonti, et vältida suuremaid investeeringuid tulevikus ning et pakkuda kaasaegseid tingimusi sadama potentsiaalsetele kasutajatele. Sadamateenuste osutamiseks vajalike hoonete ehitamiseks Sadama kinnistul pinda ei ole.

3. Taustasadamate olukorra ülevaade

3.1 Kärkla sadam

Asukoht: Kärkla linn, Hiiu maakond.
Paikneb Hiiumaa põhjarannikul,
Tareste lahe kaldal

Koordinaadid: 59°0.50'N;
22°45.17'E

Merekaardid: EK 302, 305, 509, 511,
513, 618, „Eesti merekaardid“ 2.osa,
AK 2241

oonis 3.1.1 [Kärkla sadama maa-ala](#) 21.05.2008 satelliitfotol
(Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Sadama tn 28, 37101:003:0045, Sadama tn 30, 37101:003:0059 (taastatava Kärkla sadama maa-ala)

Sadama pidaja: Kärkla Linnavalitsus, Keskväljak 5a, 92413 Kärkla, Hiiumaa.

Kontakt: valitsus@kardla.ee, +372 46 36082.

Sadama tn 28 asuvat Kärkla svertpaadisadamat kasutavad kasutuslepingu alusel Jahtklubi Dago (Vabaduse 9-5, 92411 Kärkla, Hiiu maakond) ja Hiiu Purjelaeva Selts (Allika 40, 92412 Kärkla, Hiiu maakond). Kontakt: +372 55 43 158, ott.epner@hot.ee

Joonis 3.1.2 Sadamahoonete esine plats

Joonis 3.1.3 Optimistid Kärkla svertpaadisadamas

Hinnang harrastusmeresõidu seisukohalt: Külalissadamana toimimiseks tingimused praegu puuduvad, kuid sadama taastamise eeltööd käivad. Sadama asukoht väikesadamate võrgustiku seisukohalt on soodne, kuna tuntud harrastusmeresõidupiirkonnad Soome edelarannikul Turu saarestikus, Ahvenamaal ning Rootsis Stockholmi ümbruses jäävad suhteliselt lähedale. Kärkla linn pakub sadamale head tagamaad ning ning külastuskeskuseks väljaarendatud sadam omakorda rikastab Kärkla kui mereäärse linna miljööd, tõstab atraktiivsust saare külastajate seas.

3.2 Dirhami sadam

Asukoht: Dirhami küla, Noarootsi vald, Lääne maakond. Paikneb Dirhami neemel, Soome lahe suudmealal

Koordinaadid: 59°12.68'N;
24°30.06'E

Merekaardid: EK 302, 509, 614, „Eesti merekaardid“ 1. & 2. osa, AK 2241

Joonis 3.2.1 Dirhami sadam 5.5.2008 (Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Dirhami sadam, 52001:001:4070; Töökoja 52001:001:0139

Sadama pidaja: Mellson Grupp OÜ, Kannikese 5, 10613 Tallinn

Kontakt: +372 47 97 221, +372 67 96 770, info@portdirham.ee, www.portdirham.ee

Joonis 3.2.2 Rekonstreueeritud kai

Joonis 3.2.3 Ujuvkai koos kõige selle juurde kuuluvaga

Hinnang harrastusmeresõidu seisukohalt: Dirhami sadamal on soodne asukoht nii kalapüügi kui harrastusmeresõidu seisukohalt – lähedus kalarikkamatele püügikohtadele ning paiknemine ida-lääne ning põhja-lõunasuunaliste laevateede ristumiskohas. Talveperioodil toimib kauba- ja kalasadamana (aastaringselt laevatatav), suvel jahisadamana. Kalalaevade vähenemine ning sadamatevaheline konkurents pingestab, kuid ometi annab tulu, mis võimaldab jahisadamat ülal pidada ja arendada. Oluline on, et sadamas on tankla. Külalissadama miinimumteenused on olemas, nende kvaliteedi ja mugavuse osas on muutust oodata kui valmib uus sadamahoone.

3.3 Ristna sadam

Asukoht: Keibu küla, Padise vald, Harju maakond. Paikneb Ristna ninal, Soome lahe edelaosas

Koordinaadid: 59°16.26'N;
23°44.69'E

Merekaardid: EK 302, 305, 509, 612, 614, „Eesti merekaardid“ 1. & 2. osa, AK 2241

Joonis 3.3.1 [Ristna sadam](#) 5.5.2008 (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Tõnissoo, 56201:001:1251

Sadama pidaja: OÜ Larsen FP, Keibu küla, Padise vald, 76001 Harju maakond

Kontakt: +372 50 59 038, enn.ristna@mail.ee

Joonis 3.3.2 Amortiseerunud kaisid on rekonstrueeritud

Joonis 3.3.3 Kalalaevad on põhilised sadamakasutajad

Hinnang harrastusmeresõidu seisukohalt: Ristna sadam on kalasadamaks ehitatud ja on seda ka tänapäeval. Asukoht sobib peatuskohaks Eesti põhjarannikul seilajale, kuid sadam vajab süvendamist, kaid ning hooned põhjalikku remonti, sadamabassein kaitset NW tuulte ja lainete eest. Väikese kalasadama miljöö võib olla mereturismi mõttes kõitev kui seda toetab turvaline seisukoht ja kaasaegne olme. Praegune tagamaa ei ole mereturismi toetav.

3.4 Paldiski Põhjasadam

Asukoht: Paldiski, Harju maakond.

Paikneb Paldiski lahe idakaldal,

Soome lahe edelaosas

Koordinaadid: 59°20.99'N;

24°02.85'E

Merekaardid: EK 302, 306, 507, 612,

827, „Eesti merekaardid“ 1. & 2. osa,

AK 2241

Joonis 3.4.1 [Paldiski sadam](#) 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Põhjasadama 58001:002:0420 jt

Sadama pidaja: Paldiski Sadamate AS, Peetri 31, 76805 Paldiski, Harju maakond

Kontakt: +372 651 1010, info@portofpaldiski.ee, www.portofpaldiski.ee

Sadamakapten: +372 639 1366

Joonis 3.4.2 Madal kai basseini põhjapoolses osas

Joonis 3.4.3 Madal kai basseini lõunapoolses osas

Hinnang harrastusmeresõidu seisukohalt:

Kala- ja kaubasadama kõrged kaid ning hiljuti uuendatud ja tõine keskkond ei sobi praeguses seisundis mereturismi eesmärgil, va hädalukorras või üksik-külastusteks. Kuid sadama asukoht on mereturismiks soodne – poolel teel Dirhami ja Tallinna vahel ning asukoht lahe suudme lähedal. Lisaks on tagamaa atraktiivne – Paldiski linn ja Pakri saared oma looduslike ja ajaloolis-militaarsete vaatamisväärsustega. Hea raud- ja maanteeühendus Tallinnaga annab lisaväärtust. Paldiski on piiripunkt ja see võib tekitada teatavat lisabürokratiat mere poolt külastajatele.

3.5 Lohusalu sadam

Asukoht: Lohusalu küla, Keila vald, Harju maakond. Paikneb Lohusalu poolsaarel, Lohusalu lahe läänekaldal

Koordinaadid: 59°24.2'N; 24°12.6'E

Merekaardid: EK 302, 507, 612, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2241, 2248

Joonis 3.5.1 Lohusalu sadam 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: 29501:001:0060

Sadama pidaja: Nordic Contractors AS, Liivalaia 13/15, 10118 Tallinn

Kontakt: +372 627 2020, nordecon@nordecon.ee, www.lohusalu.ee

Sadamakapten: +372 50 82 478, +372 677 1640, lohusalu@lohusalu.ee

Joonis 3.5.2 Sadamakontorist on vaade üle sadama lipuväljak selle ääres

Joonis 3.5.3 Suurem sadamabassein ja

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Olles Tallinna Jahtklubi kodusadamaks, osutatakse sadamas kõrgetasemelisi sadamateenuseid. Hoolimata suhteliselt kõrgest hinnast on Lohusalu sadam olnud läbi aastate populaarne. Kai- ja talvehoiukohtade lisandumine Tallinnas leevendab sealset aluste hoidmise probleemi, vähendades nõudlust Lohusalus. Kuid seda enam suureneb vajadus Tallinna ümbruse sadamate järele – et oleks kohti, kuhu seilata. Piiranguks on, et vastu saab võtta kuni 2 m süvisega aluseid. Soome - Rootsi harrastusmeresõitjatele on sadama asukoht matkamarsruutidesse hästi sobiv, kuna jääb Dirhami ja Tallinna vahel poolele teele, Soome rannikust päevasõidu kaugusele.

3.7 Kakumäe Jahisadam (kavandatav)

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Kakumäe poolsaarel,

Kopli lahe läänekaldal

Koordinaadid: 59°27'N; 24°36.2'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610,

„Eesti merekaardid“ 1.osa, AK

2241, 2248

Joonis.3.7.1 [Kakumäe Jahisadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Lesta tn 16, 78406:611:0035

Sadama pidaja: OÜ Kakumäe Jahisadam, Bremeni käik 1, 10123 Tallinn

Kontakt: +372 50 14 340, tuulikki@laesson.ee

Joonis 3.7.2 Vaade maalt kai poole

Joonis 3.7.3 Vaade kailt maa poole

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Külalissadama rajamine väljakujunenud elamupiirkonda on otstarbekas juhul kui see ei muuda senist elukeskkonda halvemaks, arvestab kohalike elanike ja paadiomanike huvidega ning pakub harrastusmeresõitjatele teenuseid ning tagamaad, mis kutsuks sadamat kasutama. Asukoht Kopli lahe läänekaldal on sihtkohana sobiv eeskätt Tallinna ja Tallinna ümbruse paadiomanikele. Kaugemalt pärit merematkajatele on Tallinna kesklinnale lähemal paiknevad sadamad ilmselt suurema külgetõmbega. Sadam on kavandatud ambitsioonikalt - 200 kohta kaatri- ja jahiomanikele, 5 kohta kalalaevadele ning 30-40 kohta väikekalapaatidele, samuti sadamahoone, kortermajad, lasteaed, ärikeskus.

3.8 Merirahu jahisadam (kavandatav)

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Kakumäe poolsaarel, Kopli
lahe läänekaldal

Koordinaadid: 59°26.8'N;

24°36.94'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610,
„Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2241,
2248

Joonis 3.8.1 Merirahu jahisadam 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Merirahu jahisadama 2, 78406:603:0043

Sadama pidaja: AS Merirahu Sadam, Merirahu 55, 13516 Tallinn

Kontakt: +372 50 16020, info@merirahu.ee , www.merirahu.ee

Joonis 3.8.2 Merirahu jahisadama kai

Joonis 3.8.3 Merirahu jahisadama tänava algus

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt:

Moodsa mereääse elamupiirkonna juurde kavandatav jahisadam on eeskätt kodusadam lähiumbruses elavatele harrastusmeresõidu- ja harrastuskalapüügihuvilistele. Jahisadam muudab piirkonna atraktiivsemaks ja mitmekesisemaks – ka neile, kes ise merel ei käi. Osutatavad sadamateenused määravad, kui suure osa sadamast hõlmavad kodu- ja kui suure osa külalisalused.

3.9 Meeruse sadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Kopli lahe idakaldal

Koordinaadid: 59°27.03'N;

24°40.26'E

Merekaardid: MK 302, 507, 610, 823, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis 3.9.1 [Meeruse sadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Kopli ranna tn 49, 78408:808:0032

Sadama pidaja: OÜ Tallinna Bekkeri Sadam, Kopli ranna 49, 11713 Tallinn

Kontakt: +372 620 1600, bekker@bekker.ee, www.bekker.ee

Joonis 3.9.2 Sissepääs läbi ööpäevringse valvega värava

Joonis 3.9.3 Vaade sadamabasseinile ja kaidele

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt:

Meeruse sadam on avardamas oma tegevusvaldkondi ja muutumas endisest kauba- ja kalasadamast lisaks ka turistide ja väikelaevu teenindavaks sadamaks, meelelahutuse, vaba-aja veetmise ja harrastustega tegelemise paigaks. Infrastruktuur ja ehitised on olulisel määral olemas. Asukoha eeliseks asjaolu, et lähedusse jääb Stroomi ranna puhkevöönd. Kaldakaisid on ca 200 jm, lisaks on kavandatud ujukaid ca 400 m ulatuses. Seni on harrastusaluseid teenindatud vaid kookuleppel ning väikelaevu teenindavate sadamate võrgustikku Meeruse sadam veel ei kuulu.

3.10 Katariina kai

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Paljassaare poolsaare
idaosas, Tallinna lahe kaldal

Koordinaadid: 59°28.4'N 24°43.7'E

Merekaardid: 302, 507, 610, „Eesti
merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241,
2248

Joonis 3.10.1 Katariina kai (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Paljassaare tee 46, 78408:809:0045

Sadama pidaja: Tallinna Kommunaalamet, Mündi 2, 15197 Tallinn

Kontakt: +372 645 7191, kommunaal@tallinnlv.ee

Joonis 3.10.2 Vaade Katariina kaile edelast

Joonis 3.10.3 Militaarobjektist kujuneb puhkusekoht

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt:

Katariina kai on kujunemisjärgus puhkepiirkonna üheks keskseks osaks ning Tallinna lähel ning selle lähistel seilamiseks väga hea asukohaga, sobides väljasõitudeks nii suurematele jahtidele kui ka väiksematele paatidele. Endise militaarobjektina vajab Katariina kai puhkeotstarbel kasutuselevõtuks muidugi investeeringuid väikelaevadele ning eeldatavalt ka kohalikele meretaksodele ning –bussidele sobivate sildumistingimuste ning muu juurdekuuluva väljaehitamiseks. Kasutus kodusadamana sõltub lähipiirkonna planeeringust/arengust.

3.11 Miinisadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal, Tallinna reidi lääneosas

Koordinaadid: 59°27.5'N;

24°43.25'E

Merekaardid: 302, 507, 610, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis 3.11.1 [Miinisadam ja naabersadamad](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Tööstuse tn 54a, 78408:801:0780

Sadama pidaja: Kaitseministeerium, Sakala 1, 15094 Tallinn

Kontakt: +372 717 0022, info@kmin.ee, www.mil.ee

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt:

Miinisadam on Mereväele kuuluvate laevade kodusadamaks. Täites riigikaitse ülesandeid, ei kuulu sadam harrastusaluseid teenindavate sadamate hulka.

3.12 Noblessneri Jahtklubi sadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal, Tallinna reidi läänesosas

Koordinaadid: 59°27.34'N;

24°44.12'E **Merekaardid:** 302, 507,

610, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK

2227, 2241, 2248

Joonis 3.12.1 Peetri/Noblessneri sadam (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Tööstuse tn 48, 78408:801:1005

Sadama pidaja: OÜ Vene-Balti Sadam, Kopli 103, 11712 Tallinn

Kontakt: +372 610 2205, port@bsr.ee.

Sadamat arendab ja opereerib Sailinvest OÜ, Tehnika 1-3, 10149 Tallinn, kontakt: +372 502 2920, jaanus@sailinvest.com, <http://www.noblessner.com>

Joonis 3.12.2 Lipud sadamahoone ja remondihalli ees

Joonis 3.12.3 Kõrvuti on uued ujuv- ja vanad betoonikaid

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Noblessneri JK sadama asukoht Tallinna kesklinna lähedal, on hea ligipääsuga maalt ja merelt ning seetõttu sobib nii kodu- kui külalissadamaks. Võrreldes teiste harrastusaluseid teenindavate sadamatega on suurem rõhk aluste hooldusel ja remondil – investeeritud on ellingute, töökoja ja hoiuplatside väljaehitamisse, soetatud slipitreiler. Sadam võimaldab vastu võtta kuni 6 m süvisega aluseid, mis nt Pirital ei ole võimalik. Eripäraks on ka koostöö teatri ja muusika valdkonnas, ära kasutades vana sadamahoonet, Valukoda. Sadamast teavitamine ning imago loomine toimub professionaalselt.

3.13 Lennusadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal,

Tallinna reidi lääneosas

Koordinaadid: 59°27.2'N 24°44.1'E

Merekaardid: 302, 507, 610, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis 3.13.1 [Lennusadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Küti tn 17, 78408:801:0146; Küti tn 15a, 78408:801:1000

Sadama pidaja: Eesti Meremuuseum, Pikk tänav 70, 10133 Tallinn

Kontakt: +372 641 1408, info@meremuuseum.ee, <http://www.meremuuseum.ee>

Joonis 3.13.2 Lennusadam mere poolt

Joonis 3.13.3 Ujuvkai Lennusadamas, taamal alused betoonkai ääres

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Lennusadam on eelkõige muuseum-sadam ning kujunemas väga omanäoliseks külastuskeskuseks. Sadamas käivad ulatuslikud rekonstrueerimis- ja ehitustööd, mille käigus ehitatakse muuhulgas välja kaikohad erinevatele alustele. Seni saab kokkuleppel silduda sadamasse paigaldatud kahe ujuvkai ning akvatooriumi piirava lainemurdja-kai ääres. Harrastusaluste teenindamine ei kuulu praegu sadama põhiülesannete hulka, on planeeritud aga lähitulevikus. Asukoht Tallinna kesklinna suhtes väga soodne. Pärast lennuangaride restaureerimist ja muuseumieksponaatide paigaldamist ilmselt üks Tallinna atraktiivseimaid külalissadamaid lähiaastail.

3.14 Vanalinna Jahisadam (kavandatav)

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal, Tallinna
Linnahalli ja Vanasadama vahelisel alal

Koordinaadid: 59°26.91'N;

24°45.25' E

Merekaardid: EK 302, 507, 610,

„Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227,
2241, 2248

Joonis 3.14.1 [Kavandatava Vanalinna Jahisadama asukoht](#) 3.5.2009
(Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Logi tn 8, 78401:114:1580; Logi tn 9, 78401:114:1590, Logi tn 10, 78401:114:1520

Sadama pidaja: MTÜ Vanalinna Jahisadam, Mähe tee 1, 11912 Tallinn

Kontakt: +372 627 1800

Joonis 3.14.2 Kavandatava sadama asukoht

Joonis 3.14.3 Vaade sadamakohale mere poolt

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Tallinna Linnahalli naabruses asuv kolmest küljest merega piiratud maa-ala on praegu kasutamata jäätmaa, kuhu on plaanis rajada kuni kuuekorruseline äriruumidega korterelamu ning kuni viiekorruseline ärihoone, jahisadam, avalikult kasutatav rannapromenaad, teedevõrk ja haljastus. Tegemist on eksklusiivse asukohaga. Alale jahisadama väljaarendamise eelduseks on finantsabi saamine Euroopa Liidu struktuurifondidest.

3.15 Vanasadama Jahisadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal, Tallinna kesklinnas

Koordinaadid: Vanasadam 59°26.5'N; 24°45.6'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610, 930, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis

3.15.1 [Vanasadama Jahisadam](#) 3.5.2009 (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Lootsi tn 13/Sadama tn 25/Uus-Sadama tn 25, 78401:114:1910

Sadama pidaja: AS Tallinna Sadam, Sadama 25, 15051 Tallinn

Kontakt: +372 631 8555, ts@ts.ee, <http://www.ts.ee/vanasadama-jahisadam>

Sadamakapten: +372 631 8085, +372 51 03 360, faks +372 631 8084, k.kuus@ts.ee

Joonis 3.15.2 Sisse/väljasõit Vanalinnaharja

Joonis 3.15.3 Uus ujukid Vanalinnaharjas

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Tegemist Tallinna Jahtklubi kodusadamaga, millel on auväärne taust - Vanasadama territooriumil asus Tallinna Jahtklubi kodusadam ning 1919. aastal valminud klubihoone kuni Eesti okupeerimiseni. Tallinna südalinnas lähedal paiknedes on linna võimalused külalisaluse meeskonna jaoks käe-jala ulatuses – vanalinn, söögikohad, meelelahutus- ja ostukeskused jmt. Seetõttu võivad teenused olla kallimad kui teistes jahisadamates. Sadamas saab vastu võtta ka nn superjahte. Teisalt toob asukoht kaasa suuremad turvaprobleemid, puudub võimalus talvehoiuks. Sadamasse sissesõidu teeb mõnevõrra keerukamaks suurte laevade liiklusega arvestamine.

3.16 Pirita sadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal, Pirita jõe suudmes

Koordinaadid: 59°28.1'N; 24°49.3'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610, 929, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis 3.16.1 [Pirita TOP sadam](#) 3.5.2009
(Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: Regati pst 1/3/5, 78402:202:2990

Sadama pidaja: AS Tallinna Olümpiapurjespordikeskus, Regati pst 1, 11911 Tallinn

Kontakt: +372 639 8800, sadam@piritatop.ee, www.piritatop.ee

Sadamakapten: +372 50 82 837, +372 639 8984, faks +372 639 8823

Joonis 3.16.2 Veeskamine Pirita TOP sadamas

Joonis 3.16.3 Tankla nii paatidele kui autodele

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Pirita sadam on olnud viimastel kümnenditel kõige suurema külastatavusega väikesadam Eestis – eelkõige tänu suurele kaikohtade arvule ja TOP'i territooriumil pakutavatele lisateenustele. Tallinna kesklinnale lähemal asuvate sadamate (Noblessneri sadam, Vanasadama Jahisadam, Lennusadam) tõttu on külalisalustel endisest laiemad valikuvõimalused sobiva kvaliteedi ja hinnaga sadamateenuste leidmisel ning Pirita sadama osa selle arvel teatud määral väheneb. Pirita sadamal on tugev positsioon kodusadamana, pakkudes kaikohti suvel ja hoiukohti talvel. On tõenäoline, et Pirita sadam areneb edasi purjespordikeskusena (võrdle Kieli Olümpiakeskus versus kesklinna lähistel paiknevad sadamad). Igal juhul on vajalikud jätkuvad investeeringud kaide korrashoidu ning infrastruktuuri.

3.17 ESS Kalevi Jahtklubi sadam

Asukoht: Tallinn, Harju maakond.

Paikneb Tallinna lahe kaldal, Pirita jõe suudmes

Koordinaadid: 59°28.21'N; 24°49.06'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610, 929, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis 3.17.1 [ESS Kalevi Jahtklubi sadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Pirita tee 17 78402:202:3150, Masti tn 9a 78402:202:202:0009, Masti tn 16 78402.202:1270

Sadama pidaja: MTU Eesti Spordiselts Kalevi Jahtklubi, Pirita tee 17, 11911 Tallinn

Kontakt: +372 623 9154, sadam@kjk.ee, www.kjk.ee

Sadamakapten: + 372 53 010 450, sadam@kjk.ee

Joonis 3.17.2 Vabu kohti on raske leida

Joonis 3.17.3 Sadamassepääs värava kaudu

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: ESS Kalevi Jahtklubi on üks Eesti vanemaid (asutatud 1947) ja suuremaid (üle 500 liikme) jahtklubisid. Klubi tegevus on aktiivne ja klubimiljöö atraktiivne klubi liikmetele, külalistele kui ka neile, kes ise merel ei käi – suvine kohvikuterrass ja jahtklubi baar on populaarsed ja hinnatud kogu Tallinnas. Jahtklubi sadam on läbi aastate olnud soositud külalisaluste poolt, ent on nüüdseks saavutanud oma mahupiirid – jõe sügavus määrab sadamat kasutavate aluste süvise ning kaikohtade arv (kaikohti kokku 110, neist külaliskohti 20) sadama kasutajate/külastajate hulga. Et hoida oma positsiooni ja kaasajastada sadamateenuseid (mh pesuruumid, tualetid), vajab sadam renoveerimist ja juurdeehitusi, akvatoorium puhastamist.

3.18 Miiduranna sadam

Asukoht: Miiduranna, Viimsi vald, Harju maakond. Paikneb Tallinna lahe kaldal, Tallinna reidi idapoolses osas

Koordinaadid: 59°30.0'N;
24°49.0'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610, 929, „Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227, 2241, 2248

Joonis 3.18.1 [Miiduranna sadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Miiduranna tee 45, 89001:010:0488 jt

Sadama pidaja: AS Miiduranna Sadam, Miiduranna tee 53, Miiduranna küla, 74001 Viimsi vald, Harju maakond

Kontakt: +372 605 4312, www.miidurannasadam.ee

Sadamakapten: +372 605 4314, kapten@miidurannasadam.ee

Joonis 3.18.2 Kai nr 7, kus sügavust kuni 2 m

Joonis 3.18.3 Kaid erineva suurusega alustele

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Väike- e harrastusalused saavad kasutada Miiduranna sadamat kokkuleppel sadama pidajaga, pigem erandkorras. Lõunabasseini madalamasse ossa on paigaldatud kümme poid ja seal on võimalik seista poi-kai kinnitusmeetodil. Väikesadamate võrgustikku Miiduranna sadam käesoleval ajal ei kuulu. Vajaliku infrastruktuuri väljaehitamisel oleks sel oma nišš, kuna Tallinna lahe idakaldal napib võimalusi harrastusalustele.

3.19 Rohuneeme sadam

Asukoht: Rohuneeme, Viimsi vald.

Paikneb Tallinna lahe kaldal

Koordinaadid: 59°33.51'N;

24°47.59'E

Merekaardid: EK 302, 507, 610, 925,
„Eesti merekaardid“ 1. osa, AK 2227,
2241, 2248

Joonis 3.19.1 [Rohuneeme sadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Rohuneeme sadama, 89001:003:1166; Rohuneeme sadama põhjamuul, 89001:003:1149

Sadama pidaja: AS Eesti Loots, Sadama tee 9, Rohuneeme, 74012 Viimsi vald, Harju maakond

Kontakt: +372 605 3800, +372 605 3810, loots@loots.ee , www.loots.ee

Joonis 3.19.2 Vaade sadamabasseinile läänest

Joonis 3.19.3 Sadamassepääs maalt ja merelt (taamal)

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Rohuneeme sadam on lootsisadam, mis ette nähtud ametkondlikuks kasutamiseks ega osuta teenuseid harrastusalustele.

3.20 Tapurla sadam

Asukoht: Tapurla küla, Kuusalu vald, Haju maakond. Paikneb Juminda poolsaarel, Hara lahe läänekaldal

Koordinaadid: 59°36.64'N;
25°34.46'E

Merekaardid: EK 302, 504,608, „Eesti merekaardid“ 2. osa, AK 2248

Joonis.3.20.1 [Tapurla sadam](#) (Allikas: Maa-amet)

Kinnistu: nr puudub

Sadama pidaja: SA Tapurla Sadam, Tapurla küla, Kuusalu vald, 74721 Harju maakond

Kontakt: +372 50 55 375, kaido.vagistrom@mail.ee

Joonis 3.20.2 Kivikastidele ehitatud kai laguneb

Joonis 3.20.3 Sadamahoone

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Tapurla sadam on olnud ja on praegugi kalasadam, kus vajadusel saavad peatuda ka külalissalused (max süvisega 3,5 m). Sadam on looduslikult väga hästi kaitstud (märgitud Soome lahe lootsiraamatus tormi varjupaigana) ning hea asukohaga, kuna jääb poolele teele Tallinna ja Vergi sadama vahel. Sadama muudab turistile ligiõmbavaks kaluriküla ning sadama lähedalt algav ilus liivaluidete ja nn laulvate liivadega rand. Sadamarajatised on suhteliselt lagunenud ja laokil, ent arvestades sadamate vähesust selles Eesti ranniku piirkonnas, vajaks rekonstrueerimist ja kaasajastamist, säilitades seejuures paiga väärtuslikku miljööd. Asjatundliku arendamise tulemusena kujuneks ilmselt populaarseks külalissadamaks.

3.21 Hara sadam

Asukoht: Hara küla, Kuusalu vald, Haju maakond. Paikneb Juminda poolsaarel, Hara lahe läänekaldal

Koordinaadid: 59°35.3'N;
25°37.0'E

Merekaardid: EK 302, 504,608,
„Eesti merekaardid“ 2. osa, AK
2248

Joonis 3.21.1 Hara sadam (Allikas: Maa-amet)

Kinnistud: Hara sadam, 42301:001:0297; Hara päevamärk 116, 42301:001:0296; Hara sadam, 42301:001:0295

Sadama pidaja: OÜ Omega Shipping, Jõe 5, 10151 Tallinn

Kontakt: +372 51 14 020, +372 627 7164

Joonis 3.21.2 Kaid allveelaevade teenindamiseks

Joonis 3.21.3 Sadama sissepääs

Hinnang harrastusmereturismi seisukohalt: Hara sadam ei ole sadamana kasutusel. Teadaolevalt ei ole ka reaalseid plaane sadama arendamiseks. Asukoht Hara lahes, Tapurla sadamast lõunas on hästi juurdepääsetav Soome lahelt, ent sadamat toetav tagamaa selles piirkonnas praktiliselt puudub.

4. Suundumused seonduvates strateegilistes dokumentides

Käesolev strateegia on kooskõlas järgnevate harrastusmereturismi ja turismi käsitlevate regionaalsete ja sektoraalsete strateegiadokumentidega:

- **Harjumaa turismi arengustrateegia 2015 ja tegevuskava 2010**

Strateegia visioon näeb ette, et aastal 2015 on Harjumaa koos Tallinnaga Euroopas tuntud ja Läänemere regioonis tunnustatud ning aastaringiselt atraktiivne tervise-, pärandi-, ja loodusturismi ning aktiivse puhkuse sihtkoht.

Tegevuskavas nähakse muuhulgas ette meeturismi arendamist:

Väikesadamapõhine mereturism

Töötatakse välja Harjumaa väikesadamaid siduvad purjejahi- ja kaatrimarsruudid ja -paketid koostöös mereturismiteenuste pakkujatega. Koostatakse ka rannikulähedasi merematkamarsruute, kus paadiga või süstaga toimuva matkamise sisuks on maastiku, taimestiku ja lindude vaatlemine.

Rannapiirkonnad ja mereturism

Parendatakse ja arendatakse turismi toetavat ja teenuse pakkumise infrastruktuuri – väikesadamaid, lautreid, randu, rannäärseid parklaid ja teid.

Uued aktiivse puhkuse tippüritused

Meresüstamaratonid (mai lõpp/juuni algus, septembris) Harjumaa rannikul ja ümber saarte.

- **Hiiumaa turismi arengukava, 2006**

SWOT analüüsis tuuakse välja, et Hiiumaa turismi arengut toetaks olulisel määral transpordiühenduste parandamine.

Visioon: Aastal 2015 on Hiiumaa Läänemere regioonis tuntud ja siseturul tunnustatud turismi- ja elukeskkond, kvaliteetse ja säästva turismi sihtkoht, mis pakub hästi säilinud ja mitmekesiseid looduskooslusi ning omanäolist kultuuripärandit.

Eesmärkideks on püstitatud mh järgnev:

- Mereturismi organiseerimine
- Lääne-Eesti kui mereturismipõhise regiooni arendamine:
- Eesti mereturismi arengu keskus
- Balti mereturismi võtmeregioon (Via Baltica Maritima või Via Mare Balticum – Soome ja Balti rannik)
- Läänemere regiooni mereturismi telg
- Igas maakonnakeskuses kvaliteetne jahisadam

Hiiumaa turismi infrastruktuuri ja turismiobjektide arendamise eesmärgiks on turismi kvaliteetseks pakkumiseks vajaliku mereturismiinfrastruktuuri, hästi säilinud looduskeskkonna ning pärandikeskkonna väljaarendamine.

- **Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismi arengukava 2013**

Arengukava toob SWOT analüüsis välja, et turismi arengut piirkonnas takistab asjaolu, et merega seotud aktiivse puhkuse võimalused on vähe arenenud ning rannapiirkondade infrastruktuur on ebapiisav (kruusateed, väikesadamad, kommunikatsioonid);

Võimalustena nähakse Väinamerd Hiiumaad, Läänemaad ja Saaremaad siduva mereturismiressursina ning mereturismiarenduskoostööd Via Baltica Maritima (Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa ja Pärnumaa + Soome-Balti rannik-Rootsi);

Eesmärgipüstituse kohaselt pakutakse arendustegevuste tulemusel piirkonnas Läänemere atraktiivseimat ja mitmekesiseimat mereturismiteenust ja ollakse koos Pärnumaaga Läänemere mereturismi võtmepiirkond;

- **Lääne-Eesti Turismi turundusplaan**

Dokument määratleb prioriteetsed tootegrupid sihtturgudel turundamiseks:

- Tervise ja raviturism
- Ajaloo- ja kultuuriturism
- Loodusturism
- Aktiivne puhkus
- Merega seotud tegevused
- Äriturism
- Erihuvid

Käesoleva strateegia suunitlust toetab ka MTÜ Lääne-Eesti Turism slogan:“ Üle maa ja mere“.

- **Põhja -Eesti Turismi arengukava 2015**

Tegevuskava 2006 – 2010 punkt 4.3.2. Väikesadamapõhine mereturism: töötatakse välja regiooni väikesadamaid siduvad purjejahi- ja kaatrimarsruudid ja -paketid koostöös mereturismiteenuste pakujatega.

Koostatakse ka rannikulähedasi merematkamarsruute, kus paadiga või süstaga toimuva matkamise sisuks on maastiku, taimestiku ja lindude vaatlemine.

- **Eesti merenduse arengukava/merenduspoliitika (tööversioonid), 2010**

Merenduspoliitika töödokumendis antud hinnangu kohaselt on purje- ja rekreatsiooniturismil kõige suurem potentsiaal Eestit külastavate turistide arvu suurendamiseks.

Purje-ja rekreatsiooniturismi areng sõltub eelkõige sobivate väikesadamate /külalissadamate võrgustiku loomisest ning mitmekülgsete rannikuturismi toodete arendamisest nende läheduses. Siin on oluline seos rannäärse elukeskkonna kvaliteedi tõstmisega ning kohaliku väikeettevõtluse arendamisega, mis on suunatud kohalike ajalooliste ja kultuuriväärtuslike

toodete ja teenuste pakkumisele. Nt kohalikud muuseumid, ajalooliste laevade ehitamine jne.

Purjeturistid vajavad terviklikku sadamate võrgustikku, kus turistile vajalikke teenuseid pakuvad sadamad asetseksid üksteisest kuni 6 tunni kaugusel. Optimaalne sadamate kaugus sadamavõrgustikus on kuni 40 meremiili.

Visioon:

- Merendus on tugev majandusharu
- Merendus on ohutu ja keskkonnasõbralik
- Avalik sektor toetab merendust
- Mereharidus ja teadustegevus on kaasaegsed
- Rannäärne elukeskkond ja merekultuur on säilinud

Probleemide osas tõdetakse, et rannikuturism sõltub otseselt infrastruktuuri arengust. Infrastruktuuri investeeringute tasuvuse arvutamine on keeruline, ebapiisavalt pööratakse tähelepanu keskkonnamõjude hindamisele.

Eesmärk väikesadamate osas: Eesti mererannikul ja siseveekogude ääres paiknevad üksteisest mitte rohkem kui (hetkel määratlemata) meremiili kaugusel asetsevad kvaliteetseid teenuseid pakuvad jätkusuutlikud ühtsesse võrgustikku kuuluvad väikesadamad ja varjusadamad.

Eesmägi saavutamise tagavad järgnevad lahendid:

1. Sadamate planeerimisel ja ehitamisel on teostatud uuringud kaide konfiguratsiooni ja võimalike settepüüdjate rajamise mõttekusest ja vajadusest.
2. Sadamate rajamisel, rekonstrueerimisel ja arendamisel on läbi viidud keskkonnamõju hindamine.
3. Tegutseb ühtne kõiki väikesadamaid hõlmav ja nende turundamisega ning operatiivse infovahendusega tegelev „katuseorganisatsioon“.
4. (Ujuva) navigatsioonimärgistuse paigaldamise ja haldamise eest ning veeteede korrashoiu eest vastutab Veeteede Amet.
5. Riik teeb investeeringuid väikesadamate infrastruktuuri ning hüdroehitiste rajamisel ja rekonstrueerimisel.
6. Sätestatud on väikesadamates osutatav minimaalne teenuste loend ja nende kvaliteet.
7. Koostatud on Eesti ühtse rannikutsooni majandamise kava ja teostatud selleks vajalikud uuringud.
8. Internetis ja mobiilselt on kättesaadav kogu Eesti ranniku ulatuses 4-5 päevaks ilma- ja mereprognoos (temperatuur, lainetus, hoovused, vee kvaliteedinäitajad jms).
9. Soome laht ja Peipsi järv on avatud väikelaevandusele Narva jõe kaudu.
10. Eesti veekogude ääres on tagatud kalastusvõimalused (kalastusloa ostmise võimalus ööpäevaringselt).

11. Arendatakse välja vanad hansateed: Pärnu ühendamine Viljandiga ja Tartu Pihkva ning Novgorodiga.
12. Tagatud on merekaartide operatiivne uuendamine.

Lisaks eeltoodud arengudokumentidele on käesolev strateegia kooskõlas Hiiumaa ja Harjumaa maakonnaplaneeringutega, Riikliku turismi arengukavaga 2007–2013, Eesti Regionaalarengu strateegiaga 2005-2015. Suuremal või vähemal määral on turismi, rannikupiirkondade ja väikesadamate arendamise prioriteetsus kajastatud sadamate asukohajärgsete omavalitsuste arengukavades.

5. Arengustrateegia

Arengustrateegia protsessis lepitakse partnerite vahel kokku mõningates **põhimõtetes, millest lähtuvalt sõnastati visioon ning püstitati arengueesmärgid:**

1. Arengustrateegia on partnersadamate ülene ning viiakse ellu võrgustiku ja kaasatavate täiendavate partnerite koostöös.
2. Partnersadamate miinimum-põhiteenuste all mõistetakse järgmisi teenuseid:
 - Turvaline juurdepääs (navigatsioon)
 - Kai kohad
 - Tualett
 - Pesemisvõimalus (dušš)
 - Elekter (kail)
 - Vesi (kail)
 - Jäätmete äraandmise võimalus
 - Vastuvõtja kontakt/inimene
 - Kättesaadav eelinfo sadama kohta ja info saadaval sadamas
 - Kütuse tellimise võimalus
3. Tuginedes projekti „Sõbralike saarte matkarajad“ raames 2010. aastal välja töötatud turu-uuringule ja turundusstrateegiale suunatakse ühisturundustegevus siseturistidele, jahiomanikele Eestis, välisturistidele ja jahiomanikele järgmistel prioriteetsetel välis-sihtturgudel: Soome, Rootsi, Venemaa, Saksamaa.
4. Pikemas perspektiivis ollakse avatud marsruutidega sobivate ja miinimumteenuste nõudeid täitvate taustasadamate liitumisele partnervõrgustikuga, samuti kaasatakse selliseid taustasadamaid strateegia edasisse arendusprotsessi.

5.1. Visioon 2014

- Kõik partnersadamad on investeerinud infrastruktuuri arendamisse, mille tulemusena on ühtlustumas põhiteenuste tase, on tagatud parem turvalisus ning rajatud infrastruktuur sadama põhi- ja lisateenuste pakkumiseks.
- Partnersadamate võrk on süsteemse ühisturunduse tulemusel turul eristuv ning sihtturgudel tuntud oma kaubamärgi ja ühtlase ning heatasemelise tootepakkumise kaudu.
- Toimib sadamate omavaheline ja sadamate ning nende tagamaa vaheline järjepidev koostöö tootearenduse, ühisturunduse ja infrastruktuuri arendamise valdkondades.

5.2. Strateegilised eesmärgid

Eesmärk 1

Sadamate turvalisus on paranenud, täienenud on põhiteenust tagavate sadamate arv, paranenud sadamates pakutavate teenuste kvaliteet ja täienenud teenuste pakett. Kõik partnersadamad on kantud sadamaregistrisse.

Eesmärk 2

Partnersadamate külastatavus on tõusnud 10 % aastaks 2014 ning pikenenud on külalisaluste ja külastajate sadamas ja sadama tagamaal viibimise aeg.

6. Tegevuskava 2011 – 2014

Eesmärk 1

Sadamate turvalisus on paranenud, täienenud on põhiteenust tagavate sadamate arv, paranenud sadamates pakutavate teenuste kvaliteet ja täienenud sadamates osutatavate teenuste pakett. Kõik sadamad on registreeritud.

Tegevused	Elluviimise aeg	Indikatiivne maksumus	Võimalikud rahastamisallikad	Vastutaja, partnerid
<i>Tegevus 1.1.</i> Sadamate registreerimine sadamaregistris	2011		Sadamapidajad	Sadamapidajad
<i>Tegevus 1.2.</i> Aegna sadama turvalisuse suurendamine ja kai rekonstrueerimine	2012	1 MEUR	Iterreg IVA	Tallinna linn Tallinna Kommunaalamet
<i>Tegevus 1.3.</i> Aegna sadama laiendus ja sadamateenuste miinimumpaketi väljaarendamine	2014	2,2 MEUR	Interreg IVA	Tallinna linn
<i>Tegevus 1.4</i> Kaberneeme sadama arendamine ja lisaakvatooriumi ajamine		1 MEUR		Marriot OÜ MTÜ Koipsi
<i>Tegevus 1.5</i> Kalana sadama väljaarendamine	2012 - 2013	2,2MEUR		SA Kalana Jahisadam OÜ Madigan Consulting
<i>Tegevus 1.6.</i> Kalana sadamahoone rajamine	2012-2013	320 000 EUR		SA Kalana Kalana Jahisadam OÜ Madigan Consulting
<i>Tegevus 1.7.</i> Kelnase sadamahoone rekonstrueerimine ja sadama tuvalisuse parandamine		706 400 EUR		Viimsi vald
<i>Tegevus 1.8</i> Koljunuki sadama arendamine, sh		1MEUR		Jõelähtme Varahaldus OÜ Koljunuki Sadam OÜ

alusuuringud				Jõelähtme vald
<i>Tegevus 1.9</i> Kõrgessaare sadama kaide väljaehitamine kaid	2012	500 000 EUR		MTÜ Kõrgessaare Sadam
<i>Tegevus 1.10</i> Kõrgessaare sadamahoone rajamine, aluste talvehoiuvõimaluste rajamine jm	2013	830 000 EUR		MTÜ Kõrgessaare Sadam
<i>Tegevus 1.11</i> Kurkse sadama arendamine		1 270 000 EUR		Kurkse Sadam OÜ AS Irbistero
<i>Tegevus 1.12</i> Mohni lautrikoha väljaarendamine		500 000 EUR		Jaan Manitski
<i>Tegevus 1.13</i> Naissaare sadamakai rekonstrueerimine mänguväljak		2560 000 EUR		Viimsi vald Saarte Liinid
<i>Tegevus 1.14i</i> Naissaare sadama arendustööd, sh faarvaatri korrastamine, elektrivarustuse tagamine sadamas, laste mänguväljak jm		510 000 EUR		Viimsi vald Riigimetsa Majandamise Keskus
<i>Tegevus 1.15</i> Neeme sadama arendamine, sh sadamahoone, majutusvõimalused, sadamarajatised, kütusehoidla jm		1MEUR		MTÜ Neeme Sadam Jõelähtme vald
<i>Tegevus 1.16</i> Leppneeme sadama muulide projekteerimine ja faarvaatri muutmine ja sadama ning sadamaala turvalisuse tagamine		456 400 EUR		Viimsi vald
<i>Tegevus 1.17</i> Leppneeme sadamahoone ehitamine, sh majutus- ja seminarivõimaluste		640 000 EUR		Viimsi vald

väljaarendamine.				
<i>Tegevus 1.18</i> Turbuneeme sadama väljaarendamine		1MEUR		Grenster OÜ Kaido Saarma
<i>Tegevus 1.19</i> Viinistu sadama väljaarendamine, sh kai rekonstrueerimine, sadamahoone väljaehitamine		2,2MEUR		Grenster OÜ
<i>Tegevus 1.20</i> Viinistu Merekeskuse väljaarendamine		3,3MEUR		Grenster OÜ
<i>Tegevus 1.21</i> Väike-Pakri sadama väljaarendamine		1,5MEUR		Paldiski Linnavalitsus Pakri Saarte Arenduse SA
<i>Tegevus 1.22</i> Koipsi saare lautrikoha väljaarendamine		63 900 EUR		Jõelähtme vald
<i>Tegevus 1.23</i> Rammu saare lautrikoha väljaarendamine		63 900 EUR		Jõelähtme vald
Eesmärk 2 Partnersadamate külastatavus on tõusnud 10 % aastaks 2014 ning pikenenud on külalisaluste ja külastajate sadamas ja sadama tagamaal viibimise aeg.				
Tegevused	Elluviimise aeg	Indikatiivne maksumus	Võimalikud rahastamisallikad	Vastutaja, partnerid
<i>Tegevus 2.1.</i> Partnersadamate ühise kaubamärgi ja visuaalse sümboolika väljatöötamine ning partnersadamate infomaterjalide väljatöötamine ning tootmine.	2011		Interreg IVA, EAS	Partnersadamad
<i>Tegevus 2.2.</i> Tootearenduskoolitused ka pakettide ning marsruutide väljatöötamine sadamate võrgustiku ning tagamaa koostöös	2011-2012	30 000 EUR	Interreg IVA, EAS	Partnersadamad koostöös tagamaa turismiettevõtjate, turismiarendusorgan isatsioonide ja kogukonnaga
<i>Tegevus 2.3.</i> Partnersadamate ühisturundus			Interreg VIA, EAS	Partnersadamad, KOV-d, EAS, MTÜ Lääne – Eesti

sihtturgudel (jahtklubides, merendus- ja turismimessidel, internetiturundus, otseturundus, sadamate andmebaasi aktualiseerimine ja jätkuv presenteerimine läbi turismiportaali www.visitestonia.com)				Turism, MTÜ Põhja – Eesti Turism, MTÜ Hiiumaa Turismiliit, sadamate tagamaa ettevõtted jt
<i>Tegevus 2.4.</i> Koostöö- ja teeninduskoolitused partnersadamatele ja sadamapiirkonnas teenuste pakkujatele	2011	15 000 EUR	Interreg IVA	Partnersadamad koostöös tagamaa turismiettevõtjate, turismiarendusorgan isatsioonide ja kogukonnaga
<i>Tegevus 2.5.</i> Baaskoolitused sadamavõrgustikule (sh ettevõtluse moodul, seadusandluse ja sadamateenuste moodul, jms)	2011	15 000 EUR	Interreg IVA	Partnersadamad koostöös KOV-dega
<i>Tegevus 2.6.</i> Pidev suhtlemine, infovahetus ja koostöö ning ristturundus sadama ja tagamaa vahel	pidev	-	Sisaldub püsikuludes	Iga partnersadam vastutab suhtlemise eest oma tagamaaga

7. Arengustrateegia seire

Arengustrateegia seire eest vastutavad strateegiaprotsessi osalised partnervõrgustikuna.

Seire meetoditeks on :

- võrdlev analüüs strateegias määratletud tegevuskava ja tegelikkuses realiseerunud tegevuste osas;
- sadamate tehnilise seisundi ja pakutavate teenuste ülevaatus partnerite poolt;
- statistiline analüüs sadamate külastatavuse osas, sh arengustrateegias määratletud sihtriikide lõikes;
- infovahetus sadamate tagamaa ettevõtete ja organisatsioonidega täiendava turismitulu määratlemiseks.

Seire mõõdikuteks on:

- kokkulepitud sadamateenuste miinimumpaketti tagavate sadamate arv;
- teostatud arendusinvesteeringute maht;
- sadamates peatunud aluste, sh külalisaluste ja külastajate arv ning sadamas veedetud aeg;
- sadamate mõjul piirkonnas genereeritud täiendav turismitulu (sh majutus- ja toitlustusteenuste, giidi-, muuseumi, aktiivse puhkuse jt turismiteenuste mahud/tarbimine);
- partnervõrgustiku koostöö tulemusel algatatud ja ellu viidud koostööprojektid ning erinevatest rahastusallikatest hangitud lisavahendid.

Arengustrateegia ülevaatamine toimub kord aastas ning vajadusel kohandatakse strateegiat vastavalt muutunud tegevuskeskkonnale ja sisemistele arengutele. Strateegia uuendamine toimub partnerite ühisotsusena.

8. Arengustrateegia elluviimise riskianalüüs

Järgnev riski analüüs liigitab riskid lähtuvalt sellest, kas tegu on välis- või sisekeskkonnast tulenevate riskidega. Väliskeskkonna riskide analüüsimisel kasutatakse PEST-analüüsi põhimõtet, see tähendab, et riskid tuletatakse poliitilistest, majanduslikest, sotsiaalkultuurilistest ja tehnoloogilistest teguritest (*Political, Economical, Socio-Cultural, Technological=PEST*).

Sisekeskkonna analüüsil käsitletakse riske, mille realiseerumise tõenäosus ja juhtimine on vahetult partnervõrgustiku enese juhtida.

Väliskeskkonnast tulenevad riskid				
<i>Risk/kirjeldus</i>	<i>Tõenäosus</i>	<i>Mõju</i>	<i>Preventsioon</i>	<i>Korrektuurid</i>
Poliitilised tegurid				
Muutuvad ELi struktuurivahendite kasutamise prioriteedid.	Väike	Suur	Kasutatakse ära olemasolevad vahendid käesolevas programmiperioodis, valmistades ette põhjalikud taotlusmaterjalid.	Muutused võivad olla nii ebasobivas kui sobivas suunas. Kui toimuvad ebasobivad muutused, kohaldatakse tegevuskava uuele situatsioonile. Kui sobivas suunas (rohkem vahendeid investeringuteks väikesadamatesse), valmistatakse ennaktempos ette rohkem arendusprojekte.
Asjassepüütavad kohalikud omavalitsused ei pea väikesadamate arendamist prioriteetseks valdkonnaks	Väike	Suur	Kaasatakse partneromavalitsusi maksimaalselt arendustegevuse kavandamisse, antakse sisend kohalike omavalitsuse arengu planeerimise protsessile.	Viiakse läbi arendustegevusi, mis on võimalikud ilma KOV otsese sekkumiseta. Jätkatakse kaasamist ja arenguvajaduste selgitamist.
Muutused arendustegevust reglementeerivas seadusandluses (ehitus- ja planeerimistegevust reguleeriv, keskkonnaseadus-	Keskmine	Suur	Jälgitakse pidevalt seadusloome ja regulatsioonide muutmise protsessi ning arvestatakse kavandatavate muudatustega arendusprojektide	Informeeritakse arendusprotsessis osalevat partner-võrgustiku ning kohandatakse arendustegevus vastavaks uuenenud tegevuskeskkonnale.

andlus jm)			planeerimisel.	
Muutused siseriiklikul ja rahvusvahelisel poliitilisel maastikul	Väike	Väike	Arendustegevused planeeritakse sõltumatult poliitilistest jõujoontest ja koostöös stabiilsete rahvusvaheliste partneritega.	Arendustegevuste elluviimisel arvestatakse muutunud keskkonna tingimustega.
Majanduslikud tegurid				
Majanduskeskkond halveneb ning toimub uus majanduslangus, mis vähendab arendajate võimekust	Keskmine	Suur	Arendusplaanid on planeeritud realistlikult ja arendusprojektide ajatamine on võimalik.	Arendusprojektid ajatatakse.
Ehitus- ja muude hindade kiire kasv	Keskmine	Suur	Tegevused on planeeritud läbi viia lähiaastatel, mil hinnatase tõenäoliselt ei muutu hüppeliselt. Arendusprojektide eelarved on planeeritakse varuga.	Tegeldakse lisavahendite leidmise ja taotlemisega. Leitakse majanduslikult soodsaimate lahenduste pakkujad arendusprojektide elluviimiseks. Kärbitakse arendusprojektide mahtu.
Lisavahendite taotlemine struktuurivahenditest ei ole edukas	Väike	Suur	Arendusprojektide taotluspaketid valmistatakse ette korrektselt ja põhjalikult. Kasutatakse kõiki võimalusi avalikkuse informeerimiseks arendusvajadustest, samuti <i>lobby</i> -kanaleid.	Otsitakse teisi rahastusvõimalusi. Arendusprojektid korrigeeritakse või ajatatakse.
Sotsiaal-kultuurilised tegurid				
Kogukonnad ja teised võrgustiku välised partnerid ei ole koostööst huvitatud.	Väike	Keskmine	Kogukondade ja partnerite informeerimine ja arendustegevuse selgitamine.	Koostöökoolituste ja –seminaride korraldamine parema üksteisemõistmise ja teadlikkuse suurendamiseks
Harrastusmereturismi ja reisimise populaarsuse vähenemine	Väike	Keskmine	Tootearenduses erinevate ootustega sihtgruppidega arvestamine.	Teenuste ja toodete pakkumises turu nõudlusega kohandamine.
Tehnoloogilised ja keskkonnategurid				
Kahjulike	Väike	Keskmine	Planeeringute	Alternatiivsete

keskkonnamõjude ilmumine infrastruktuuri arendusprojektide mõjul			järgimine ja keskkonnamõjude hindamine enne ehitus- ja arendustööde teostamist.	tehniliste lahenduste väljatöötamine.
Kasutatavad ehitusmaterjalid pole piisava kvaliteediga ega keskkonnasõbralikud	Väike	Keskmine	Läbimõeldud lähteülesanne, omanikujärelvalve, pidev ehitustegevuse jälgimine.	Lepinguliste sanktsioonide rakendamine, tööde ümbertegemine.
Sisekeskkonnast tulenevad riskid				
Ebapiisav omafinantseerimise võimekus	Keskmine	Suur	Realistlik tegevuskava planeerimine.	Täiendavate finantsvahendite kaasamine, tegevuste mahu vähendamine.
Planeeritud ajakavast mittekinnipidamine	Keskmine	Keskmine	Realistlik tegevuskava planeerimine.	Tegevuste ajatamine, vajadusel täiendavate ressursside kaasamine.
Jätkusuutliku koostöö mittetoimimine, tegevuste koordineerimatus	Suur	Suur	Partnerite avatud suhtlus ja võrdne kohtlemine, (uute) ühishuvide leidmine, juhtpartnerite määratlemine arendusprojektides.	Kaasamine, selgitamine, koostöökoolitused, kokkulepetest kinnipidamine, ühishuvidest lähtuvad arendusprojektid.

9. Lisad

Lisa 1 Kliimaatilised ja hüdroloogilised tingimused Eesti põhjarannikul

Käesolevas ülevaates on iseloomustatud järgmisi kliimaatilisi tingimusi Eesti põhjarannikul: õhutemperatuur, tuuled, õhuniiskus, nähtavus, pilvisus, sademed, iseloomulikud atmosfäärinähtused. Samuti on esitatud ülevaade peamistest hüdroloogilistest tingimustest: hoovused, veetase meres, lainetus, merevee temperatuur, merevee soolsus, jääolud.

Töö koostamisel on tuginetud Eesti lootsiraamatule ja harrastusmeresõitjaile koostatud teatmikule Estonian Cruising Guide, kasutatud on Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudi (EMHI) andmeid ning muud avalikult kättesaadavat informatsiooni.

Eesti merealade välispiiri pikkus on 880 km ning merealade kogupindala 1:100 000 merekaartide põhjal on 36260 km². Kliimaatilistest, hüdroloogilistest, geoloogilistest ja navigatsioonilistest iseärasustest lähtudes jagunevad Eesti merealad neljaks osaks:

- Soome laht - alates Eesti – Vene merepiirist Narva lahes kuni Põõsaspea (Spithami) – Hanko poolsaare jooneni;
- Läänemeri – avameri Põõsaspea – Hanko joonest Sõrve sääre – Oviši tuletorni jooneni;
- Väinameri (Moonsund, Muhu väinad) – Mandri- Eesti ja Lääne-Eesti saarte vaheline ala. Väinamere ja Läänemere vaheliseks piiriks mandri ja Vormsi vahel on Voosi kurgu põhjapiir ning Vormsi ja Hiiumaa vahel Hari kurgu põhjapiir, läänepiiriks Sõru ülemise sihituletorni meridiaan ja lõunapiiriks Kübassaare poolsaare lõunatipu paralleel;
- Liivi laht – mereala Sõrve sääre – Oviši tuletorni joonest idas ja Eesti – Läti merepiirist põhjas kuni Kübassaare paralleelini;

Loetletud piirkondadest esimesed kaks hõlmavad käesolevas töös käsitletavat ala –Eesti põhjarannikut Turbuneemest Kõpu poolsaarel asuva Kalanani.

1. Eesti põhjaranniku merealad

Soome lahe rannajoon on hästi liigestatud ja nagu Eesti merealadele üldiselt iseloomulik, saarte ja madalaterikas, maismaasse lõikuvate erineva suuruse ja veesügavusega lahedega. Iseloomulikuks on pankrannik, mille kõrgus Ontika kohal ulatub 55,6 m üle merepinna. Üksikuid panku ulatub vahetult rannajooneni ka Ontikast läänepool, kuni Osmussaareni. Enamasti on rand kivine ja madal, vaid üksikutes kohtades esineb lühikesi liivarannalõike. Ulatuslikumaid liivarandu leidub klindilahtede päraosas, Narva-Jõesuus ja Soome lahe suudmealal – Keibu lahe ja Põõsaspea neeme vahelisel alal.

Soome lahe põhja pinnamood on vahelduv. Isegi lahe keskosas võib kohata vaid mõne-meetrise sügavusega madalaid. Soome lahe keskmine sügavus on ligikaudu 40 m. Vähem kui 10-meetrise veesügavusega rannamadala laius ei ületa enamasti 1,5 meremiili. Mandrisse lõikuvad lahed on suhteliselt sügavad ja ankrupaikadeks sobivad. Samuti on küllaltki sügavad ja laevaliikluseks sobivad saartevahelised väinad.

Soome lahe sügavamas keskosas, samuti mandrisse lõikuvate lahtede sügavamates osades on põhjasetetes ülekaalus tumehall muda ja möll. Rannamadalad on valdavalt kaetud õhukese liivakihi, veeristiku ja rahnudega, mille lamamiks on sageli vanemad jäätekkelised savid ja moreen või aluspõhja settekivimid: sinisavi ja liivakivi. Avameremadalad on kaetud valdavalt munakate ja rahnudega. Soome lahe põhjas esineb sageli omapäraseid muguljaid või kettakujulisi, harvem koorikjaid raua ja mangaani ühenditest koosnevaid, enamasti savisetetel lasuvaid moodustisi – konkretsioone.

Hiiumaast põhja pool on merepõhja iseloom vahelduv. Rohkesti on madalaid. Väga madal ja laevadele ohtlik on Kõpu tuletornist 10 meremiili kirdesse jääv Hiiumadal, kus laiuvad ühtsed paelavad, millel lasuvate munakakuhjatiste kohal on veesügavus kohati vaid 1,4-1,9 m. Hiiumaast 10-15 meremiili põhja-kirde suunas asub tugevasti liigestatud kuni 100 m kõrgusega järsunõlvaline veealune astang (klint). Veealustes klindilahtedes ulatub veesügavus 120-130 meetrini, astangu peal enamasti vaid 30-40 meetrini.

2. Kliimaatilised tingimused e ilmaolud

Kliimaatiliselt kuulub Eesti parasvöötme atlantilis-kontinentaalsesse valdkonda, millele on iseloomulik suhteliselt soe suvi ja mõõdukalt pehme talv. Aastane sadamete hulk ületab auramise umbes kahekordselt ja seetõttu sisaldab õhk kogu aasta vältel olulisel määral veeauru, nii et taevast on enamasti pilves. Ilmaolud Eesti rannikul on olulisel määral mõjustatud mere pinnakihi temperatuurist. Suhteliselt soojad õhumassid kanduvad üle Läänemere peamiselt lääne ja lõuna kaartest saabuvate tsüklonitega, mistõttu veetemperatuur on Läänemere pinnakihis Eesti geograafilisest laiusest silmas pidades suhteliselt kõrge, põhjustades Läänemere rannikul suhteliselt pikka kevadet ja sügist. Saartel on kevade ja sügise kestused paari nädala võrra pikemad sisemaast. Põhja- ja kirdetuuled toovad Eesti rannikule külma arktilist õhku, tekitades talvel karedat pakast. Läänetuulega saabuvad Läänemerele niisked ja idatuulega kuivad õhumassid, mis omakorda kujundab kohalikke sademeid. Mandrilise ja merelise õhumassi kokkupuutealal asuval Eesti rannikul on ilmaolud muutlikud ja raskesti ennustatavad.

2.1 Õhutemperatuur

Eesti geograafilisest laiusest 58°-60°N tulenevalt peaks jaanuari keskmine õhutemperatuur olema -15 °C, juulis aga 13°C. Mandrite ja merede paigutuse ning atmosfääri ja ookeani ringluse koosmõjul on Eesti kliima soojem ja niiskem kui sellel laiuskraadil keskmiselt. Jaanuaris on Eesti keskmine temperatuur ligi -6°C ja juulis 17°C.

Tabel 4.2.1 Kuu keskmine õhutemperatuur (°C) Eesti põhjarannikul 1961-1990 (Andmed: EMHI)

Jaam	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kunda	-5,9	-6,0	-2,4	3,1	9,1	14,0	16,1	15,2	10,9	6,3	1,2	-2,9
Naissaar	-3,8	-4,9	-1,8	2,4	7,4	13,3	16,4	15,9	12,2	7,6	2,7	-0,8
Pakri	-4,5	-4,8	-1,8	3,0	8,7	13,8	16,3	15,7	11,5	7,1	2,1	-1,8
Kärdla	-3,8	-4,5	-1,4	2,9	8,8	13,7	16,0	15,6	11,5	7,1	2,5	-1,2
Ristna	-2,4	-3,3	-1,1	2,8	8,2	13,3	16,1	15,9	12,3	8,1	3,6	0,1

Külmima kuu, veebruari õhutemperatuur on kõrgem avamere rannikul – Ristnas. Külmim on Kundas. Suurim erinevus minimaalse ja maksimaalse kuu keskmise õhutemperatuuri vahel on esinenud jaanuaris, mil Ristnas on kuu keskmine õhutemperatuur olnud -2,4°C, Kundas aga -5,9°C. Kõige soojemal kuul, juulis on kuu keskmised õhutemperatuurid vaadeldavates jaamades kõige ühtlasemad.

Õhutemperatuur Eesti rannikujaamades on vaadeldud 30 aasta jooksul langenud kõige madalamale Kundas (-34,9°C). Saaarte läänerannikul jääb madalaim õhutemperatuur -29°C lähedusse. Kõige soojem on olnud samuti Kundas (32,4°C). Võrdluseks - sisemaal on madalaim temperatuur langenud kuni -43,5 °C-ni (1941.a Jõgeva), tõusnud aga +35,6 °C-ni (1992.a Võru).

2.2 Tuuled

Läänemerel on valitsevateks lõuna- ja lääne kaarte tuuled – talvel on ülekaalus edela- ja lõunatuuled, kevadel suureneb lääne- ja loodetuulte sagedus. Jaotades tuuled tugevuse järgi nõrkadeks (kuni 5 m/s), mõõdukateks (6-10 m/s) ja tugevateks (üle 10 m/s) ilmneb, et Läänemere avaosas valdavad mõõdukate ja tugevate tuulte seas edela- ja põhjatuuled. Mõõdukad ja tugevad ida- ja kirdetuuled on haruldased.

Soome lahe tuulestik on aga erinev. Mõõdukate ja tugevate tuulte seas valitsevad edela- ja läänetuuled, kevadel ja suvel esineb arvestatava sagedusega ka kirdetuuli. Tugevaid ja mõõdukaid kagutuuli on väga harva.

Tugevaimad tormituuled (>20 m/s) puhuvad aga sealt, kust isegi tugevate tuulte üldine esinemus on madal – loodest. Läänekaarte tormid on tugevamad kui idakaarte omad. Suurim tuule kiirus läänekaartest puhuva tormi puhul võib ulatuda 22-23 m/s-ni, kuid suurim kestev idatuul ei puhu tugevamini kui 16-18 m/s.

Aasta keskmine tuule kiirus on Lääne-Eesti saarestikus ja lagedatel rannikualadel 10 m kõrgusel maapinnast 6-7 m/s.

Tabel 4.2.2 Kuu keskmised tuule kiirused (m/s) Eesti põhjarannikul 1961-1990 (Andmed: EMHI)

Jaam	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kunda	5,3	4,7	4,5	4,2	3,9	3,7	3,6	3,9	4,5	5,1	5,4	5,6
Naissaar	6,2	5,1	4,7	4,5	4,1	4,2	4,1	4,8	5,6	6,2	6,5	6,7
Pakri	6,1	5,2	5,1	4,7	4,3	4,3	4,1	4,5	5,2	5,8	6,2	6,3
Kärdla	4,8	4,4	4,4	4,3	4,1	4,0	3,6	3,7	4,2	4,5	4,8	4,8
Ristna	5,1	4,4	4,2	3,8	3,5	3,6	3,8	4,1	4,8	5,3	5,4	5,3

Tuuled on tugevamad sügisel ja talvel, mil tsüklonaalne tegevus on aktiivsem. Seepärast jäävad ka aasta suurimad tuule kiirused sügis-talvisesse aega. Vaatlusalustes EMHI rannikujaamades on perioodil 1961-1990 mõõdetud järgmised maksimaalsed tuule kiirused: Kundas 28 m/s (november), Naissaarel 40 m/s (detsember), Pakril 34 m/s (jaanuar), Kärdlas 34 m/s (november) ja Ristna 34 m/s (november). Tugevaim tuulepuhang Eestis on sel perioodil mõõdetud 1969.a oktoobris Ruhnus 48 m/s.

Kevadel ja suvel on küllaltki sagedased kohalikud briisid, päeval merelt maale ja öösel maalt merele puhuvad tuuled, mille põhjuseks on mere- ja maapinna temperatuuride vahe. Keskmiselt on aastas 102 briisipäeva (nt Tallinnas on registreeritud aprillis keskmiselt 17 briisipäeva, mais 23, juunis 17, juulis 26 ja augustis 14 briisipäeva).

Eesti Mereakadeemia teadlased peavad Soome lahe keskosa tuuletingimuste iseloomustamiseks ja hüdrodünaamiliste protsesside kirjeldamiseks sobivamaks Kalbådagrundi meteojaama andmeid. Jaam on avatud kõigile tuulesuundadele ja ranniku mõju tuulekarakteristikutele peaks olema suhteliselt tühine.⁵

Keskmine tuule kiirus Soome lahel oli aastatel 1981–2003 Kalbådagrundi meteojaama andmetel 7,9 m/s. Nõrkade tuulte (kuni 5 m/s) osakaal kõigist tuultest oli kõigest 29%. Tuule kiirus 11-15 m/s moodustas kõigist tuultest 21%, tugevaid tormituuli kiirusega 16–20 m/s puhus Kalbådagrundis 3% ajast.

Kalbådagrundis on maksimaalsed tuulekiirused olnud suurimad läänesuuna korral (kuni 25 m/s) ja väikseimad põhjasuuna korral (20 m/s või alla selle). Tuult tugevusega vähemalt 20 m/s on esinenud pea kõigist suundadest. Maksimaalseid tuulekiirusi kuude kaupa vaadeldes mingit sesoonsust peaaegu ei esine. Vaid juulis ei ole tuule kiirus küündinud 20 m/s.

Tuule kiirus omab ka selget sesoonset muutlikkust - jaanuaris ja detsembris esineb tormipäevi keskmiselt vastavalt 8,7 ja 8,4 korda kuus, juunis on tormipäevi 23 aasta jooksul esinenud vaid 18 korda. Keskmiselt puhuvad Kalbådagrundis tormituuled 50 päeval aastas. (Liblik, Lips, Keevallik, 2004)

⁵ Liblik, T, U. Lips ja S. Keevallik, Soome lahe tuulterežiimi analüüs Kalbådagrundi meteojaama andmetel. Eesti Mereakadeemia Toimetised nr I/2004, Tallinn, 2004.

2.3 Õhuniiskus

Mereline ja pehme kliima tingib märgatava veeauru sisalduse õhus aastaringselt. Õhk on mõnevõrra niiskem sügisel ja talvel. Augustist märtsini on suhteline õhuniiskus Eesti rannikul enamasti üle 80%. Madalaim on see näitaja mais-juunis, mil langeb nt Kundas 73%-ni. Õhuniiskuse ööpäevase kõikumise tsükkel on märgatav ainult kevadel ja suvel, olles varahommikul kõrgem ja pärastlõunal madalam. Sügisel ja talvel on õhuniiskus enam-vähem ühtlane kogu ööpäeva vältel.

2.4 Nähtavus

Enamasti on nähtavus Eesti rannikul hea, olles Tallinna vaatlusjaama andmetel suvel ligikaudu 80% juhtudel rohkem kui 10 km, talvekuudel aga 50% juhtudel alla 10 km. Tallinna ümbruse rannikumerele on iseloomulik sudu.

Suhteliselt kõrge õhuniiskuse ja maismaa ning merevee temperatuuride erinevuse tõttu esineb Eesti rannikul ja rannikumere kohal küllaltki tihti udu, põhjustades nähtavust alla 1 km.

Tabel 4.2.4 Keskmine udupäevade arv Eesti põhjarannikul 1961-1990 (Andmed: EMHI)

Jaam	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kunda	2	2	3	4	3	2	2	2	3	2	2	1
Naissaar	3	4	5	6	5	2	2	2	2	2	2	2
Pakri	4	4	6	6	5	2	2	2	3	4	4	4
Kärdla	4	4	6	6	3	2	2	2	2	3	3	3
Ristna	3	4	7	8	7	4	3	2	2	3	2	2

Udu esineb rannikul tõenäolisemalt kevadel, eriti aprillis. Vaatlusaluste saarte rannikul on märtsis-aprillis keskmiselt 6-7 udupäeva. Ühe udujuhu kestuseks on keskmiselt 4-5 tundi, harva mitu päeva.

2.5 Pilvisus

Taevas on üldjuhul pilvine madalrõhkkonna ja pilvitu kõrgrõhkkonna mõjul. Eriti tihe on seos tsüklonaalse tegevuse ja madalpilvede (kihtpilved, rünpilved, laussajupilved) hulga vahel. Pilvisus on suurim novembris- detsembris, ületades keskmiselt 8 palli piiri Soome lahe rannikul ja saarte lääneosas. Selgem on taevast juunis, mil pilvisus tavaliselt ei küüni 6 pallini. Pilvisuse mõõtmisel tähendab 0 palli, et taevast on selge ning 10 palli, et on lauspilvisus.

Tabel 4.2.5 Kuu keskmine pilvisus (pallides) Eesti põhjarannikul 1961-1990 (Andmed: EMHI)

Jaam	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kunda	7,8	7,4	6,4	6,3	5,7	5,5	6,0	6,4	6,9	7,4	8,5	8,3
Naissaar	7,9	7,3	6,2	6,1	5,3	5,0	5,5	5,9	6,5	7,1	8,0	8,1

Pakri	8,2	7,8	6,8	6,6	6,0	6,0	6,5	6,9	7,3	7,6	8,5	8,5
Kärdla	7,8	7,2	6,3	6,0	5,1	5,0	5,6	5,8	6,5	7,0	7,9	8,0
Ristna	8,1	7,6	6,8	6,5	5,6	5,4	6,0	6,2	6,7	7,3	8,2	8,2

Selgeid päevi on Eesti rannikul tava-aastal vaid 30, kõige rohkem esineb neid mais-juunis (4-5 päeva). Lauspilvapäevi on Eesti rannikul aastas ligikaudu 160.

2.6 Sademed

Paljuaastane keskmine sademete hulk Eesti rannikul on 550-650 mm. Sajuseim kuu on august, Soome lahe saartel ka september ja oktoober. Sajuaesem aeg on veebruar- märts. Eesti rannikul on keskmiselt 100-120 sajupäeva (sademete hulk vähemalt 1 mm päevas) aastas.

Tabel 4.2.6 Sademete keskmised kuusummad (mm) Eesti põhjarannikul 1961-1990 (Andmed: EMHI)

Jaam	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kunda	28	22	23	32	38	55	71	73	68	60	46	37
Naissaar	36	25	27	31	31	39	58	69	72	62	59	49
Pakri	34	23	25	28	30	42	60	69	68	59	54	46
Kärdla	41	29	33	32	39	36	67	68	80	73	76	60
Ristna	48	36	33	34	36	33	58	66	70	68	80	66

Oktoobrist aprillini esinevad sademed valdavalt lumena. Lumikatte kestus Eesti rannikul on pikaajalise keskmisena 90-110 päeva. Erakordselt pehmetel talvedel rannikul ja saartel lumikatet ei moodustugi. Keskmisel talvel ulatub lumikatte paksus rannikul 20-30 cm-ni. Septembris ja mais esineb jäidet.

2.7 Atmosfäärinähtused

Äikesepäevi on Eesti rannikul maist-augustini keskmiselt 12-14. Väga harva esineb äikest ka muul ajal. Suvisel äikesega kaasnevad tavaliselt paduvihm, rahe, tugevad tuuleilid, keeristormid ja merel pagid. Harvemini kaasneb äikesega vesipüks.

Terendus (miraaz) esineb küllaltki tihti kevadel ja sügisel selge ja vaikse ilmaga. Jälgitavad pinnavormid ja suuremad esemed võivad näida tegelikust kõrgemal või kõrvale nihutatuna.

3. Hüdroloogilised olud

Vee liikumist Eesti merealal kujundavad eelkõige Läänemere kui terviku hüdroloogilised protsessid, samal ajal on määravad kohalikud mõjud, eelkõige temperatuur ja tuul, põhja

pinnamood, rannajoone iseloom ning vee juurdevool maismaalt. Läänemere kui riimveelise sisemere hüdroloogilised olud (soolsus, veekihi püsikoostis ja veeseis) on suuresti sõltuvad veevahetusest läbi Taani väinade, jõgede magevee sissekandest ja kohaliku ilmastiku iseärasustest.

3.1 Hoovused

Läänemeres praktiliselt ei kujune tugevaid püsihoovusi. Loodetest põhjustatud hoovuste kiirus avamerel ei ületa 1-2 cm/s (0,02-0,04 sõlme). Läänemere hoovuste peamine liikumapanev jõud on tuul, mille mõjul moodustuvad mere pinnakihi pinna- e tuulehoovused. Püsiva tuulega tekkiv pinnahoovus on suunatud tuule suunast 45° paremale. Madalmeres ühtib pinnahoovuse suund enamasti tuule suunaga. Keskmise tugevusega tuulega võib Läänemeres tavaliseks pinnahoovuse kiiruseks avamerel lugeda 15-17 cm/s (0,3-0,4 sõlme) ja lahtedes 10-12 cm/s (0,2-0,3 sõlme). Tugevad tormid tekitavad kuni 50 cm/s (2,0 sõlme) kiirusega pinnahoovusi.

Soome lahte siseneb soolasem Läänemere avaosa vesi piki Eesti rannikut ja liigub itta, seguneb Eesti põhjaranniku jõgede ja Neeva mageda veega ning voolab välja piki Soome rannikut läände. Püsiva edelatuulega muutub see ringlus vastupidiseks – Soome lahte sisse voolab vesi ülemises kihis ja lahest välja sügavamas kihis. Suvel nõrkade tuulte ning tugeva püstkihistumise korral on pinnahoovus suunatud piki Eesti rannikut läände. Sellise hoovuse kiirus võib ulatuda kuni 20 cm/s-ni (0,4 sõlme).

Looduslikust omapärast tulenevalt on kohalike hoovuste iseloom avalahtedes, avatud läbivooluga lahtedes ja poolavatud lahtedes erinev. Madalas rannikumeres liigub kogu veekiht enamasti samasuunaliselt, kusjuures põhjalähedase veekihi liikumiskiirus ei erine oluliselt voolukiirusest pinnakihi. Kihiline hoovuste siseehitus ilmneb üldjuhul rohkem kui 20 m veesügavusega piirkondades. Madalatel nõlvadel võivad soodsast suunast puhuva tuulega tekkida ümbritsevast merest palju tugevamad hoovused, mis võivad lühiajaliselt raskendada laevaliiklust.

Avalahtede ja avatud läbivooluga lahtede hoovused on mõjutatud piirkonna üldringlusest. Lahe päraosas tekivad meretuulega kergesti suletud ringluse pesad, kus toimub tugev voolamine ranniku alaosas, hoovus on enamasti suunatud piki randa vastavalt tuule suunale. Läbivooluga poolavatud lahes (nt Tallinna ja Muuga laht) on hoovus suunatud lahte läbi ühe väina ja lahest välja läbi teise. Poolavatud lahtedele piirkondlik ringlus arvestatavat mõju ei avalda. Piki lahte puhuv tuul tekitab lühiajaliselt tuulesuunalise liikumise kogu veekihis, mille tulemusena veetase lahe sopis tõuseb kui tuul puhub lahte sisse või langeb kui tuul puhub lahest välja. Püsiva meretuule korral tuulesuunaline hoovus rannalähedases piirkonnas tugevneb. Lahe keskosas tekib veetaseme erinevustest lahe päraosa ja suudme vahel tuule suunale vastupidine hoovus.

3.2 Veetase meres

Läänemeri on maailmamerega ühenduses kitsaste ja madalate Taani väinade kaudu, olles tüüpiline sisemeri, kus loodete mõju veetaseme muutusele on tühine (kuni 10 cm). Meretaset mõjutavad peamiselt kohalikud tegurid - tuule kiirus, suund ja kestvus, õhurõhu muutused, jõgede sissevool ja veevahetus läbi Taani väinade. Seejuures mõjutab loetletud tegureid omakorda aastaegade vaheldumine. Meretaseme aastaajalist muutlikkust iseloomustatakse kuu keskmise veeseisu alusel, kusjuures kõikumise ulatuseks on erinevatel hinnangutel saadud 20-40 cm. Merevee kõrgseis on tavaliselt septembrist oktoobrini ja detsembris, madalseis märtsist maini ja novembris. Ranniku eri piirkondades võivad rannajoone liigestatus, ranniku kalle, jõe suudme iseloom, kohalik tuulestik jmt veetaseme kõikumist märgatavalt võimendada. Veetaseme hetkeväärtuste tavaline amplituud Soome lahes on 230-250 cm. Narva-Jõesuus on mõõdetud meretaseme kõikumiseks 343 cm, mis on Eesti põhjaranniku kõrgeim näitaja.

Pikaajalise keskmise veeseisu e nn nulltaseme (Balti normaalkõrguste süsteemi) suhtes kõigub meretase Eesti rannikul vahemikus +120 kuni +155 cm) ja -95 cm. Madalaimad veeseisud on esinenud Narva-Jõesuus -141 cm (09.01.1914), Kundas -110 cm (10.03.1972).

9. jaanuaril 2005 tõusis vesi Narva-Jõesuus 197 cm (maksimaalne varem vaadeldud 202 cm). „Aastatel 2003–2006 on aasta keskmine veetase rannikumeres alates 2004. aastast langenud välja arvatud Ristnas 2005. aastal. 2005. aasta jaanuarikuu keskmised veetasemed on kõikides vaatluspostides olnud selle aasta ülejäänud kuukeskmistest kõrgemad (enamasti langeb maksimum juuli- ja augustikuule või septembrisse-oktoobrisse). Samuti on jaanuarikuine keskmine veetase perioodi 2003–2006 võrdluses kõige kõrgem olnud 2005. aastal.“⁶

Tuule mõju Eesti rannikumere veetasemele on reeglina seotud suurte atmosfäärikeeriste liikumisega üle Läänemere. Tsüklonaalse tegevuse käigus muutub ka õhurõhk, mis koos tormituulega tekitavad nii lühiajalisi kohalikke veetõuse kui ka nn pikki laineid, mis kõige paremini avalduvad kestva läänetuulega. Pika laine korduvusajaks on 3-7 ööpäeva ja kõikumiseks 0,5-1,5 m. Pikad lained võivad merepõhja teatud kalde korral ühte langeda teiste võnkumistega ja põhjustada kohati eriti kõrgeid või madalaid veeseise lahtede päraosas või jõgede suudmealal.

Veetaseme ööpäevane kõikumine on suurem sügisel ja kevadel, väiksem suvel. Talvel mõjutab veetaseme ööpäevast kõikumist jääkate, mis ei lase tuule otsesel mõjul veeni jõuda. Tugeva tuule korral võib veetase tõusta väga kiiresti, kuid tuule raugedes alaneb sama kiiresti.

⁶ Jutta Kuik, Ivo Saaremäe, Rannikumere veetasemete vaatlused. Eesti keskkonnaseire 2004-2006, lk 68. http://www.keskkonnainfo.ee/publications/373_PDF.pdf

3.3 Lainetus

Läänemeres on ülekaalus võrdlemisi järsud, valdavalt tuulesuunalised lained. Ranna lähistel madalatel aladel muutuvad laineharjad enam-vähem rööpseks rannajoonega.

Lainetusele on iseloomulik aastaajaline muutlikkus. Suhteliselt vaikne on aprillist augustini, mil tuule- ja segalainetus esinevad võrdse tõenäosusega. Tormisemal ajal, septembrist märtsini Läänemere põhjaosas ning novembrist veebruarini mere lõunaosas, on ülekaalus tuulelainetus. Puhast ummiklainetust esineb harva ning peamiselt suviti.

Soome lahe suudmealal ning Hiiumaast põhjas tekivad kõrgemad lained edelatuulega. Oluline lainekõrgus⁷ võib tugeva tormiga (tuule kiirus püsivalt 24-25 m/s) olla kuni 8 m (üksikud erakordsed lained võivad olla kuni kaks korda kõrgemad), kõrgeimate lainete pikkused üle 150 m ja korduvusaeg üle 10 sekundi. Teistest suundadest puhuvate tuultega jääb lainekõrgus alla 5 m. Talvel võib lainekõrgus ajujää tõttu olla märksa väiksem või kinnisjääga hoopis puududa. Nõrga ja mõõduka tuulega on lainekõrgus nii avamerel kui ka suuremates lahtedes võrdlemisi ühtlane. Nõrga tuulega (kuni 5 m/s) jääb lainekõrgus alla 0,5 m. Tuul kiirusega 6-8 m/s tekitab lainetuse kuni 1 m ja tuul kiirusega 9-11 m/s lainetuse kuni 1,5 m. Selline lainetus tekib 2-3 tunniga ning edaspidi samalaadse tuulega olulselt ei kasva. Tugevama tuulega kõigub lainekõrgus erinevatel merealadel märgatavalt, olenevalt tuule suunast, kestvusest ja tugevusest. Ummiklainetuse lainekõrgus, korduvusaeg ja osakaal Soome lahes on väiksemad kui avamerel.

Soome lahes põhjustab kõrgemaid laineid lääne-edelatuul ning oluline lainekõrgus võib 22-23 m/s puhuva tormituulega ulatuda 6 m, idaosas 5 m, kusjuures lainekõrgus kõigub lahe eri piirkondades. Tormiga võib madalate ja saarte läheduses (sh alltuuleküljel) lainekõrgus märgatavalt suureneda ning lained muutuda ohtlikeks püramiidjateks lühikeseharjalisteks. Tormilainetusel on Soome lahel kalduvus järgida lahe telge ka siis, kui tuul puhub lahe telje suhtes 30°- 40° nurga all. Eesti põhjaranniku lahtedes on lainekõrgus suhteliselt väike, mistõttu enamikus neis võib varjuda tormi eest. Tallinna lahes ulatub suurim lainekõrgus veidi üle 2 m keskmiselt üks kord aastas ning vaid põhjaloode ja läänetormidega võib ulatuda 4 m-ni.

Lisaks looduslikule lainetusele avaldab meresõidule ning rannaprotsessidele olulist mõju tihedast kiirlaevaliiklusest tingitud lainetus. Laineuurijad prof. Soomere ja Rannat on näidanud, et klassikaliste laevade tekitatud lainete mõju jääb looduslike varju. Ka tiiburite käigulaineid on peaaegu võimatu eristada looduslikust foonist. Kiirlaevalained on aga Viimsi ja Paljassaare poolsaare rannavööndis iga päev kuni meetri kõrgused, mis on igati arvestatav kõrgus looduslike lainetega võrreldes. Suurem osa kiirlaevalainete energiast on koondunud väga pikkadesse lainetesse, mille perioodid on 8–15 sekundit. Aegna lähistel on päeva kõrgeimate

⁷ Oluline lainekõrgus – 1/3 kõrgeimate lainete keskmine kõrgus

laevalainete periood 10–15 sekundit. Selliseid tuulelaineid tuleb ette olenevalt konkreetsest piirkonnast tõenäosusega 1–5% ehk vaid mõnel päeval aastas. Eriti kõrged lained tekivad sageli siis, kui üksteise järel liigub mitu laeva.⁸

3.4 Merevee temperatuur

Eesti rannikumere aasta keskmine veetemperatuur 7,1°C ...7,4°C on mõjutatud peamiselt õhutemperatuuri muutusest. Rannikumere veetemperatuur on väga kõikuv ja sõltub märkimisväärselt nii tuule suunast, tugevusest kui ka veesügavusest. Kõrgeimad kuu keskmised veetemperatuurid esinevad juulis ja augustis (15,6°C ...16,7°C), madalaimad veebruaris-märtsis (-0,1°C...0,1°C). Üldjuhul on merevesi suvel ranna lähedal soojem kui avamerel, talvel vastupidi. Sügavamal temperatuur väheneb ja saavutab vähima väärtuse, -3°C ca 60 m sügavuses. Läänemere põhjakihtide veetemperatuur on 4°C...5°C.

Suvel, tuulevaikse ja päikesepaistelise ilmaga, tõuseb veetemperatuur rannikumere pinnakihi kuni 25°C-ni, võib aga kiiresti 5°C...10°C võrra langeda kuna tuulega ranna äärest avamere suunas kantav soe pinnavesi asendub süvakihi külmema veega. Tuule tugevnedes rannikumere pinnakiht seguneb alumise külmema kihiga ja veetemperatuur langeb kiiresti. Reeglina on ranna lähedal vesi soojem merelt puhuva tuulega, jahedam aga maatuulega.

Talvel on mere pinnakihi temperatuur enamasti alla 4°C. Vahetult jääkatte all võib sõltuvalt merevee soolsusest temperatuur langeda kuni -0,4°C...-0,6°C-ni.

3.5 Merevee soolsus

Mere pinnakihi soolsus Eesti rannikumeres jääb enamasti vahemikku 4-7 psu, suurenedes järkjärgult idast lääne suunas. Mõnevõrra suurem on soolsus novembrist jaanuarini, mil veevahetus Läänemere avaosa ja rannikumere vahel on suurem ning mageda vee juurdevool maismaalt tagasihoidlikum. Läänemere avaosa pinnavee soolsus on tavaliselt 7 psu. Sügavuse kasvuga soolsus erinevate omaduste püstkihistumise tõttu suureneb.

3.6 Jääolud

Jääolude uurimisel on otstarbekaks osutunud talvede tüpiseerimine nende karmuse järgi: soojadeks, mõõdukateks, külmadeks ja väga külmadeks. Igale talve tüübile on iseloomulik oma hüdrometeoroloogiliste protsesside kulg, mis omakorda avaldub mere jääoludes. Selle jaotuse

⁸ Soomere Tarmo, Rannat Kalev. An experimental study of wind waves and ship wakes in Tallinn Bay. Eesti TA Toimetised, Tehnikateadused 9, 2003, p 157–184.

järgi on Eesti talved perioodil 1920-2004 olnud Tallinna vaatlusjaama andmetel järgmised: soojad talved 23%, mõõdukad talved 52%, külmad talved 17%, väga külmad talved 18%.⁹

Jääolud meres on otseselt sõltuvad veetemperatuuri kõikumisest, kuid eriti talve teisel poolel on sama oluline jää liikumine ja seda mõjutav tuulestik. Läänemeres on vee külmumispunkt soolsust arvestades -0,4°C, ranna lähedal ja jõgede suudmealadel mageda vee pideva juurdevoolu tõttu pisut kõrgem. Sügisel moodustub õhutemperatuuri alanedes kõigepealt kiiresti laienev rannajää. Keskmise talvega on jääolud Eesti rannikul võrdlemisi kerged võrreldes Soome lahe idaosaga. Põhjus peitub Soome lahe vee talvises ringluses, mille kohaselt Läänemere avaosast pärit soojem ja soolasem vesi liigub piki Eesti rannikut itta ja külmem ning magedam vesi mööda Soome lõunarannikut läände. Soome lahes muutuvad jääolud raskemaks Kundast ida pool.

Aastas täheldatakse jääd Tallinna ja Muuga lahel keskmiselt 70-75 päeva jooksul, seejuures Muuga lahel pisut vähem, kuna laht on sügavam ja avamere suunas avatum. Ida suunas liikudes keskmine jääpäevade arv suureneb ja Kunda lahes on see juba 85-95. Vaatlusandmete põhjal on Tallinna lahel jääkate kõige kauem püsinud 128 päeva. Varaseim esimese jää moodustumise kuupäev on olnud 2. november ja hilisem 12. märts.

Avamererannikul, Hiiumaast läänes ja Soome lahe suudmes tekib jääkate ainult eriti külmal talvel ja on üldjuhul lühiajaline (10-20 päeva).

Sõltuvalt tuule suunast ajujää kord täidab lahtesid, kord triivib sealt välja või rüüstub mõnes lahe osas või rannal. Tallinna ja Muuga lahel moodustub kinnisjää tavaliselt veebruari keskel. On aastaid, mil kinnisjää ei moodustu või jääd ei esine üldse. Eelmisel sajandil oli 9 jäävaba talve, neist 4 järjestikustel aastatel 1988-1991. Põhjaranniku lahtedele ei teki kinnisjääd 30% talvedest. Püsiva jääkatte korral on jää keskmine paksus Eesti põhjaranniku lahtedes 25-35 cm. Torm ja lainetus moodustavad jääd kokku ajades kuni 15 m kõrguseid jäämägesid madalatel, samuti rüsiwallile avamerel. Jääminek algab tavaliselt märtsi lõpus või aprilli alguses lahtede avamerepoolsetest osadest jääkatte lagunemisega ja toimub küllaltki kiiresti, keskmiselt 10 päeva jooksul. Kuna talvel valitsevad Läänemeres lõuna, lääne ja eriti edelatuuled, koguneb ajujää tavaliselt Soome rannikule, mistõttu Eesti sadamad kuni Kundani on valdavalt jäävabad.

⁹ Jaan Saar ja Ilona Vahter, Eesti rannikumeri ja jää. Kogumikus Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine, lk 27-31, Tartu 2005.

http://tek.emu.ee/userfiles/taastuvenergia_keskus/TEUK%20kogumikud/TEUK6Kogumik.pdf

Kasutatud materjalid:

- Eesti lootsiraamat. Veeteede Amet, Hüdrograafia ja navigatsioonimärgistuse teenistus, Tallinn, 2003.
- Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut, www.emhi.ee
- Estonian Cruising Guide. Keep the Estonian Sea Tidy, Tallinn, 2006.
- Kuik, J, Saaremäe I. Rannikumere veetasemete vaatlused. Eesti keskkonnaseire 2004-2006, lk 67-69, Tallinn, 2008. http://www.keskkonnainfo.ee/publications/373_PDF.pdf
- Liblik T, Lips U, ja Keevallik S. Soome lahe tuulterežiimi analüüs Kalbådagrundi meteojaama andmetel. Eesti Mereakadeemia Toimetised nr I/2004, Tallinn, 2004.
- Saar J, Vahter I. Eesti rannikumeri ja jää. Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine, lk 27-31, Tartu, 2005.
http://tek.emu.ee/userfiles/taastuvenergia_keskus/TEUK%20kogumikud/TEUK6Kogumik.pdf
- Soomere T, Rannat K. An experimental study of wind waves and ship wakes in Tallinn Bay. Eesti TA Toimetised, Tehnikateadused 9, p 157–184, Tallinn, 2003.

Lisa 2 Põhisadamate ja taustasadamate andmete ülevaattetabelid

Põhisadamate üldandmed

	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelnase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Sadamapidaja															
AS	0														
OÜ	5				x					x		x		x	x
MTÜ	2		x								x				
SA	1	x													
KOV	5			x		x	x	x	x						
Eraisik	1												x		
Muu	0														
Sadama omandivorm															
Riigi	0														
Munitsipaal	7			x		x	x	x	x	x(*1)	x(*2)				
Era	8	x	x		x					x		x	x	x	x
Koduleht	3				x							x		x	
Reklaammaterjal	0														
Sadama kasutusvaldkond praegu															
Riigikaitse ülesannetega sadam	0														
Kaubandusliku meresõiduga seotud sadam, sh	4					x	x	x	x						
Reisilaevu teenindav sadam	1					x	x								

Kalalaevu teenindav sadam	2							x	x						
Kohalik paadisadam	10	x	x		x	x		x	x		x	x		x	x
Külalissadama nõuetele vastav sadam	0														
Sildumisvõimalus külalisalustele	8				x	x	x		x		x	x		x	x
Saare ja mandri vahel ühenduse pidamise sadam	6				x	x(*3)	x	x	x					x	
Lautrikoht, lauter, ankrukoht	3			x						x			x		
Muu	0														
Territoorium (sadamaregistris, ha)		2,40	2,54		3,88	0,60	1,24	0,30							
Akvatoorium (sadamaregistris, ha)			3,76		5,55	4,96		0,80							
Detailplaneering	5	x				x		x	x	x					
Sadamaregistris (*-ei osuta tasulisi sadamateenuseid)	6	x*	x		x	x	x	x							
	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelhase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Sadama eeskiri (K=koostamisel)	2				x	x		K							
Arengukava	3	x	x								x				
TTA	3	x	x								x				
KMH	5	x		x		x		x	x						
Sadamamaksud, tasud (*hetkel ei rakendata)		slip			x	x*		x*	x*		x	x		x	

Püsivalt kasutavaid väikealuseid, sh		3	15	0	40	(*4)	(4*)	(*4)	(*4)	0	24	30	0	2	0
kalalaevad/paadid			15		20						5	10			
purjejahid											4	10			
mootorpaadid		3			20						6	10		2	
muud (nt liinilaevad - L; sõudepaadid - S, Optimistid - O)											6-S, 3-O				
Külastamine aastas						(*4)	(4*)	(*4)	(*4)						
aluseid		7	0	20 (ankrul)	5	1339 (2007)				0	25	10 välis- maalt		ca 200	ca 5
inimesi				1000 (üleveoteenus)		12440 (liini- laevaga)	9000 (liini- laevaga 2008)	12000 (posti- paadiga)	12000 (posti- paadiga)				ca 1000		

Märkused

- *1 Munitsipaalettevõtte omandis, hoonestusõigus OÜle 99 a
- *2 Munitsipaalomandis, kasutusleping MTÜle 50 a
- *3 Sadamat kasutatakse kommertsliikluseks, kuna pole tegu ühistranspordi-
seaduse mõistes transpordiga
- *4 KOV'l puudub vastav info

Põhisadamate navigatsioonandmed ja juurdepääs

	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelnase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Aluse max süvis															
kuni 1 m	3				0,9					0,5			0,5		
1m-2 m	5	2				1,8*					1,5	1,8			2
üle 2 m	6		2,5	**			2,5	2,5	2,5					2,5	
Aluse max pikkus (m)		20	26	**	5,2	35	35	25	25	5	25	20	7	15	15
Sügavus kai(de) ääres		0,5-2,0	0,5-2,8	***	0,6-1,5	1,5-3,5	1,9-3,1	3,5	2,5-3,5	***	1,5	1,0-2,0	***	3,0	2,5-3,0
Faarvaater tähistatud	6	x				x		x	x		x	x			
Juurdepääsutee maismaal															
Avalik tee	9	x	x		x	x		x	x		x	x		x	
Eratee (m)	2									600					200
Mustkattega	6	x	x					x			x	x		x	
Avatus tuulele		S	W-NW	N-E-S	N-E	S	SE-W lained	NW-NE lained	E	NE-S	N	SE-S	SE-NW	NW-NE	SE-S

Märkused

- * Siissesõidutee puhastamise-süvendamisega tagatakse sügavus 2,5 m
- ** Määramata, alla 10 m veesügavusega rannamadala laius vähem kui 2,5 kbt
- *** Kaid puuduvad

Hooned ja rajatised põhisadamates

	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelnase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Kaide üldpikkus (m)		200	346	0	140	254*	63	241	191	0	45x2	100	0	60	95
Kaide konstruktsioon															
terasvaiaid ja betoon, sulundsein	4	x	x					x	x						
betoon	4				x	x	x								x
kärgkastid	3		x			x			x						
puit	0														
ujukaid	4					x			x		x	x			
muu, segakonstr	7	x	x		x	x		x				x		x	
Sadamahoone	5	x	x			x						x		x	
Eraldi pesu- ja tualettruumid	2				x	x									
Välikäimla	7	x			x	x	x	x	x				x		
Kala vastuvõtu (A), hoiu (B), töötlemise (C), müügi (D), varustuse hoiu (E) ruumid	4		E		E			E	E						
Töökoda	0														
Veeskamise võimalused, sh															
kailt kraanaga	6		x		x			x	x			x		x	
betoonslip	5	x						x		x		x		x	
looduslik slip	4		x	x							x		x		
kombineeritud slip	3				x		x						x		
travelift, tõstuk	0														
Ramp	3					x		x	x						
Talvehoiu võimalused	3		x		x							x			
Veevarustus	8	x	x			x		x	x	x		x		x	
Elektrivarustus	11	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x		x	
Tankla	0														
Valgustus	7		x		x			x	x		x	x		x	
Pääste- ja tulekustutusvahendid	2				x							x			
Reostustõrje vahendid	2					x						x			

Märkused

* ilma 24 m pikkuse ujukaita

Hinnangud põhisadamatele

	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelnase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Turvaline juurdepääs merelt	7			x			x	x	x		x			x	x
Turvaline seisukoht	5				x	x			x		x	x			
Aluse vastuvõtt sadamatöötaja poolt	1										x				
Lapsesõbralik	0														
Erivajadusi arvestav (nt ratastool)	0														
Ilus ümbrus, vaated, heakord	6	x		x		x	x						x	x	

Põhiteenused põhisadamates

	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelnase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Kaikohtade arv (ca)	222	2	10	0	40	25	4	20	30	0	30	35	0	21	5
Kinnitusviis															
Poordiga	9	x	x			x	x	x	x		x	x			x
Poid	5				x	x			x		x			x	
Poomid	3				x				x			x			
Muu	2				x								x		
Tähistatud külaliskohad	0														
Joogivesi	8	x	x		x	x		x	x			x		x	
Kaielekter	4					x		x	x			x			
WC	7	x	x			x		x	x			x		x	
Kuivkäimla	7	x			x	x	x	x	x				x		
Duśś	4	x				x						x		x	
Saun	4	x			x							x		x	
Pesumasin	1													x	
Pesukuivati	1													x	
Olmejäätmete kogumine	9	x	x		x	x	x	x	x			x		x	
sh sorteeritud kogumine	6	x			x	x		x	x					x	
Ohtlike jäätmete kogumine	2				x			x							
Pilsivee vastuvõtt	2				x			x							
Septitangi tühjendus	0														
Kütuse tankimine	0														
Paatide ja mootorite hooldus/remont	0														
Kai kalapaatidele/laevadele	3		x					x	x						
Praamikai, liinilaev, üh.laev	4					x	x	x	x						
Kaldtee treileritele/slip	8	x	x		x			x		x	x	x		x	
Ramp	3					x		x	x						
Kraana, tõstuk	1											x			
Staapelplats, talvehoid	4		x					x			x	x			
Sadamakontor	4				x						x	x		x	
Info sadama ja ümbruse kohta	6	x		x		x	x						x	x	
WiFi	9	x				x	x	x	x		x	x	x	x	

Valve, väravad lukus, ümbritsetud aiaga	3				x						x			x	
Grillikoht, lõkkekoht	1												1		
Laste mänguväljak	1													1	

Lisateenused põhisadamas , sadama lähedal (kaugus m)

	Kokku	Kalana	Kõrgessaare	Väike-Pakri	Kurkse	Naissaare	Aegna	Leppneeme	Kelnase	Koljunuki	Neeme	Kaberneeme	Mohni	Viinistu	Turbuneeme
Apteek	1		10 00												
Bussipeatus/ühistransport	7	x	10 00					x			20 0	20 0		20 0	70 0
Haigla/arstiabi	0														
Harrastused-skuuter, rat-sutamine, linnuvaatlus jm	4	x		x								x		x	
Jalgratta laenutus	1	x													
Kalamüük /kalaturg	0														
Kiosk	0														
Kirik	3					30 00		20 00						x	
Kohvik/baar	7	x				50 0	70 0		50 0		20 0	x		x	
Kontserdid, etendused	2					30 00								x	
Konverentsid, seminarid,	3	x				50 0								x	
Koosolemise ruumid	3	x				50 0								x	
Loodusrada/matkarada	7	x	20 00	x		x	x		x				x		
Majutus	8	x	10 00			50 0	70 0		50 0			x	x	x	
Matkaautode parkla	1													x	
Muuseum	4					x		x	x					x	
Paadivarustus	0														
Pank/pangaautomaat	0														
Passikontroll	0														
Postkast	1										20 0				
Postkontor/postilett	1		10 00												
Restoran	2		10 00											x	
Supluskoht	11	x	20 00	x	x	x	15 00		50 0		x	x	40 0		x
Tantsuõhtud	1										x				

Telkimiskoht	8	x	20 00	x		20 0	15 00		10 00		x		30 0		
Tervisekeskus/taastusravi	0														
Toidukauplus	6		10 00					50 0	15 00		20 0	20 0		30 0	
Transporditeenus (autorent, takso)	4					x	x		x			x			
Vaatamisväärsus	8	30 00		x		30 00	10 00		x		x		x	x	

Taustasadamate üldandmed

	Kokku	Kärdla	Dirhami	Ristna	Paldiski P	Lohusalu	Tilgu	Kakumäe	Merirahu	Meeruse	Katariina	(Miini)	Noblessneri JK	Lennu	(Vanalinna)	Vanasadama	Pirita	Kalevi JK	Miiduranna	(Rohuneeme)	Tapurla	Hara
Sadamapidaja																						
AS	7				x	x			x							x	x		x	x		
OÜ	6		x	x				x		x			x						x			x
MTÜ	3						x								x			x				
SA	1																				x	
KOV	2	x									x											
Eraisik																						
Muu	2											KM		MM								
Sadama omandivorm																						
Riigi	4											x		x		x				x		
Munitsipaal	3	x					x/10a				x											
Era	14		x	x	x	x		x	x	x			x		x		x	x	x		x	x
Koduleht	12		x		x	x			x	x		x	x	x		x	x	x	x			
Sadama kasutusvaldkond praegu																						
Riigikaitse ülesannetega sadam	1											x										
Kaubandusliku meresõiduga seotud sadam, sh	7		x		x					x						x	x		x	x		
Reisilaevu teenindav sadam	2															x	x					
Kalalaevu teenindav sadam	4		x		x					x									x			
Kohalik paadisadam	11	x	x	x		x	x	x					x			x	x	x			x	
Külalissadama nõuetele vastav sadam	6		x			x							x			x	x	x				

Sildumisvõimalus külalisalustele	5			x					x				x					x		x		
Saare ja mandri vahel ühenduse pidamise sadam	1		x																			
	Kokku	Kärdla	Dirhami	Ristna	Paldiski P	Lohusalu	Tilgu	Kakumäe	Merirahu	Meeruse	Katariina	(Miini)	Noblessneri JK	Lennu	(Vanalinna)	Vanasadama JS	Pirita	Kalevi JK	Miiduranna	(Rohuneeme)	Tapurla	Hara
Lautrikoht, ankrukoht, paadisild	3						x	x	x													
Muu	6	x									x			x	x					x		x
Sadamaregistris (*-ei osuta tasulisi sadamateenuseid; akv=akvatooriumi piirid määratud, sadamaregistris ei ole)	12+3 akv		x	x*	x	x		x*		x		akv	akv			x	x	x	x	x	x*	akv

Märkused:

Sulud sadama nime ümber Miinisadam on ainult riigikaitse ülesannetega, Rohuneeme sadam ametkondlikus kasutuses, Vanalinna sadam ei ole sadamakohana kasutuses.

KM Kaitseministeerium

MM Meremuuseum

TÜ Tulundusühistu

Taustasadamate navigatsioonandmed ja juurdepääs

	Kokku	Kärdla	Dirhami	Ristna	Paldiski P	Lohusalu	Tilgu	Kakumäe	Merirahu	Meeruse	Katariina	(Miini)	Noblessneri JK	Lennu	(Vanalinna)	Vanasadama	Pirita	Kalevi JK	Miiduranna	(Rohuneeme)	Tapurla	Hara
Aluse max süvis																						
kuni 1m	4	0,5					0,8	1,0	0,5													
1m-2 m	2			1,8		2,0																
2-4 m	7		3,7								4,0						2,8	2,3	3,8**	2,5	3,5	
üle 4 m	7				5,25*					4,2		7,0	6,0	6,0		4,3						6,0
Aluse max pikkus (m)		12	90	15	250	20	7	12	5	143	50	100	50	90		50	50	24	195	25	25	70
Faarvaater tähistatud	15	x	x	x	x	x				x	x	x	x	x		x	x	x	x	x		
Avatus tuulele	10	NE		N-NE			NE-S	SE	N-SE		SE-S							N	SE	N	S-SE	

* Lõunapoolses basseinis

** Lõunabasseinis

Taustasadamate põhiteenused

	Kokku	Kärdla	Dirhami	Ristna	Paldiski P	Lohusalu	Tilgu	Kakumäe	Merirahu	Meeruse	Katarina	(Miini)	Noblessneri JK	Lennu	(Vanalinna)	Vanasadama	Pirita	Kalevi JK	Miiduranna	(Rohuneeme)	Tapurla	Hara
Kaikohtade arv harrastusalustele (ca)	785	15	40	7	3	60	1	5		12			80	20		62	325	130	10		15	
Kinnitusviis																						
Poordiga	15	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	x		x	x				x	x
Poid	6	x		x		x											x	x	x			
Poomid	7	x	x			x							x			x	x	x				
Muu	0																					
Tähistatud külaliskohad	3					x											x	x				
Joogivesi	13		x	x	x	x	x			x			x	x		x	x	x	x		x	
Kaielekter	10		x		x	x				x			x	x		x	x	x			x	
WC	13		x	x	x	x	x			x			x	x		x	x	x	x		x	
Kuivkäimla	2	x																			x	
Duśš	8		x	x		x							x			x	x	x			x	
Saun	4					x										x	x	x				
Pesumasin	4					x							x			x	x					
Pesukuivati	3					x							x			x						
Olmejäätmete kogumine	14	x	x	x	x	x	x			x			x	x		x	x	x	x		x	
sh sorteeritud kogumine	7		x			x							x			x	x	x			x	
Ohtlike jäätmete kogumine	10		x		x	x				x			x			x	x	x	x		x	
Pilsivee vastuvõtt	9		x		x	x				x			x			x	x		x		x	
Septitangi tühjendamine	4		x			x										x	x					
Kütuse tankimine	5		x			x										x	x				x	
Paatide ja mootorite hooldus/remont	5		x										x				x	x			x	

Kai kalapaatidele/laevadele	6		x	x	x					x								x		x	
Praamikaj, liini-, üh.laev	1															x					
Kaldtee treileritele/slip	9	x		x		x	x	x	x							x	x				x
Ramp	0																				
Kraana, tõstuk	3				x							x						x			
Staaipelplats, talvehoid	8		x			x	x			x			x				x	x	x		
Sadamakontor	11		x		x	x	x			x			x	x			x	x	x		x
Info sadama ja ümbruse kohta	5					x							x			x	x	x			
WiFi	6		x			x						x				x	x	x			
Valve, väravad lukus, ümbritsetud aiaga	10		x		x	x	x			x			x			x	x	x	x		
Grillikoht, lõkkekoht	2					x												x			
Laste mänguväljak	0																				

Taustasadamate lisateenused

	Kokku	Kärdla	Dirhami	Ristna	Paldiski P	Lohusalu	Tilgu	Kakumäe	Merirahu	Meeruse	Katarina	(Miini)	Noblessneri JK	Lennu	(Vanalinna)	Vanasadama	Pirita	Kalevi JK	Miiduranna	(Rohuneeme)	Tapurla	Hara
Apteek	6	1000			600					700						300	x	200				
Bussipeatus/ühistransport	12	1000	300		800	500		800	800	700			500	800			200	200	500			
Haigla/arstiabi	4	1000			800												x	300				
Harrastused-skuuter, ratsutamine, jm.	1						x															
Jalgratta laenutus	0																					
Kalamüük /kalaturg	0																					
Kiosk	0																					
Kirik	6	700											2500	2500		1000	1000	700				
Kohvik/baar	7	700	300		800	x										300	x	x				
Kontserdid, etendused	2					x							x									
Konverentsid, seminarid,	1																x					
Koosolemise ruumid	3															x	x	x				
Loodusrada/matkarada	0																					
Majutus	4	1000			800											300	x					
Matkaautode parkla	1																x					

Muuseum	3	700												x		1000						
Paadivarustus	1																x					
Pank/pangautomaat	7	1000								700			1500	1000		300	x	300				
Passikontroll	5		x			x	x									x	x					
Postkast	8		300			600				500			1000	1000			500	300			300	
Postkontor/postilett	1	1000																				
Restoran	8	500				800	x						500	800		x	x	x				
Supluskoht	12	500	100	100			150	50	2000	2000	1000	100						1000	700			1000
Tantsuõhtud	1						x															
Telkimiskoht	1																x					
Tervisekeskus/taastusravi	3						1000										x	300				
	Kokku																					
		Kärdla	Dirhami	Ristna	Paldiski P	Lohusalu	Tilgu	Kakumäe	Merirahu	Meeruse	Katariina	(Miini)	Noblessneri JK	Lennu	(Vanalinna)	Vanasadama	Pirita	Kalevi JK	Miiduranna	(Rohuneeme)	Tapurla	Hara
Toidukauplus	13	1000	300		600	3000	3000	800	800	500			1000	1000		300	500	300				
Transporditeenus (autorent, taksopeatas)	3															x	x	x				
Vaatamisväärsus	7		1500		600								2500	x		500	500	300				

*Numbrid, nt 600 tähistavad teenuse osutamise asukoha kaugust sadamast.

Lisa 3 Saared väikesadamate tagamaana harrastusmereturismi seisukohast.

1. Aegna

Üldinfo

Aegna saar asub Harjumaal Tallinna lahe kirdeküljel, Viimsi poolsaare tipust (Rohuneemest) loodes Tallinnast 14 kilomeetri kaugusel. Saare pindala on 2,93 km². Püsielanikke on Aegnal registreeritud seitse, neist neli elavad saarel aastaringselt.

Aegna saar (varemasti ka Wulfi saar) on looduslikult kaunis ja mitmekesine maastikukaitseala. 70% saarest on kaetud metsaga, saarel on 24 looduskaitsealast rändrahu ning 19 kinnismälestist. Aegnal asuvad suurepärased liivarannad. Saare looduslik mitmekesisus väljendub nii maastikulise kui bioloogilise mitmekesisuse kaudu. Käesoleval ajal on Aegna saar peamiselt puhke-eesmärkidel kasutatav maastikukaitseala. Suvisel hooajal maist oktoobri keskpaigani on tagatud regulaarühendus mandriga.

Peale Aegna sadamakai rekonstrueerimist saaks see Tallinna lahe akvatooriumis asuv saar olla sobivaks peatuspaigaks Eestisse saabuvatele ja siin seilavatele harrastusmeresõidu alustele.

Turismiressurss

Infot saare kohta on võimalik leida kodulehelt www.aegna.ee ja ka www.aegnareisid.ee.

Sadamas on 150 meetri raadiuses wifi võrk.

Aegna saare suurimaks turismiressursiks on militaarse mineviku avaldumine tänapäevas, kuna Aegna saar on ajalooliselt täitnud sõjalist kaitsefunktsiooni.

Vaatamisväärsused

Esimese Maailmasõja ajal pagendati kogu saare elanikkond oma kodudest ning Aegnast sai militaartsoon. Sellest tulenevalt paiknevad saarel 19 kinnismälestist – eelmisel sajandil rajatud Peeter Suure nimelist rannakaitserajatist. 1911. aastal hakati saarele rajama kaitsepatareisid, mis kuulusid Peeter Suure merekindluse juurde. Neid ehitati ja täiustati kuni Teise Maailmasõjani. Paigaldati võimsad kahurid ja ehitati pataljonid koos nende juurde kuulunud abihoonetega. Sellest ajast on saarele mälestuseks jäänud hiiglaslikud varemed. Lisaks rajati Esimese Maailmasõja ajal kitsarööpmeline raudtee, millest tänaseks on säilinud vaid üksikud liiprid. Saarele lisavad salapära sealt leitud 12 rusikasuurustest graniitkividest laotud ringi, mida kohalik vanarahvas tundis Jeruusalemma linnana ja mis taastati 2010. aasta kevadel.

Saarel paikneb 23-st looduskaitse all olevast rahnust kogum, millest ühel on leitud väike inimkätega uuristatud ümmargune lohuke. Tegemist on kultuskiviga, mille austamine võis alata nooremal rauaajal (9. sajandist 13. sajandi alguseni).

Loodus Aegnal:¹⁰

- Aegna mets
- Loomad ja linnud (põldhiiri, siile, kaks kodukassi, kaks koera, rebased, kährikud, metskitsed – 6-8 hinge. On veel rähnid ja käod.)
- Aegna samblafloora
- Aegna sood
- Aegna maaninad
- Aegna karid
- Aegna rannad

Majutusteenused

Aegna Reisid OÜ - Saare külastajatele pakutakse aastaringset majutusteenust saare keskel asuvas Kalurikülas. Kalurikülas on 40 voodikohta kämpingumajades. 2012.aastal on planeritud avada Kaluriküla peamaja, millega lisandub 20 voodikohta numbritubades. Isaks on Kalurikülas seminarimaja ja palksaun.

2011. aasta kevadest on kavas pakkuda majutust ka sadamast 150 meetri kaugusel asuva Sadamakõrtsi territooriumil asuvates kämpingumajades, kuhu luuakse kokku 30 voodikohta. Sadamakõrts on 2009.aasta kevadest ainus igapäevane ja aastaringne toitlustuse pakkuja saarel, mahutades esimesele korrusele istuma kuni 60 kõrtsikülastajat ja teisele korrusele kuni 100 inimest. Sadamakõrtsi teine korrus on peamiselt loodud seminaride ja teatrietenduste jaoks.

Alates 2010.aastast, toimub juunist kuni augusti lõpuni Aegnal Sadamakõrtsis iganädalasi kultuusiüritusi (teatrid, kinod, simmanid) ja pandi alus Aegna Merelaulude Festivalile, kus sel aastal esines kümmekond artisti (Kukerpillid, Vanaviisi, Audru Jõelaevanduse Punt, Kihnupoisid, Leigarid, Vennakese, Indigolapsed, jpt. Muusikuid).

Aegna Reisid OÜ on registreeritud majandustegevuse registris ja omab nii majutus- kui toitlustusluba ning on atesteeritud Harjumaa Veterinaarameti poolt.

Aktiivne puhkus.

Saarel on võimalik tegeleda aktiivse puhkusega – külastajatele korraldatakse seiklusmänge, fotojahte, kajakimatku ja GPS-orienteerumisi. Samuti viiakse saarel läbi giidiga ekskursioone,

¹⁰ <http://www.aegna.ee/page/35>

saab laenutada sporditarvikuid (jalgpall, võrkpall, korvpall, petanque) ning heli- ja valgustehnikat ürituste läbiviimiseks.

Pakutakse ka merematkasid saarele : <http://www.merematkad.com/>.

Aegna saare loodusrada, kuhu paigaldati 24 infoposti¹¹, mis tähistavad Aegna saare huvitavamaid ajaloolisi vaatamisväärsusi ja loodusvaatluse kohti.

1. Aegna sadam on 75 meetri pikkune ja 8 meetri laiune. Kaile randudes tuleks veesõidukite omanikel arvestada, et lisaks tormituultele, on see avatud ka kiirlaeva äkklainetele. Sadamas, aadressil Tagamaa tee 1 asub sadamahoone, mis on suveti reservpäästerühma kasutuses. Samas asub ka 2009. aasta suvel valminud laevaootepaviljon ja saart tutvustav infokaart. Sadamast läände jääb kruusa-veeristikurand, itta astanguga Karnapi rand.

2. Talneemel asus tsaariaegse patarei nr. 14 (hiljem patarei nr. 3) helgiheitja. Siit põhja jäävat randa murrutavad tormilained, mida soodustab kõrge mereveetase, talveti mererannas jää puudumine ning osaliselt ka randa kaitsnud rahnude äraviimine. Põhjasõja ajal paigaldati lääneranda Peeter I käsul Tallinna lahe kaitseks suurtükid. Läänekalda erosiooni tulemusena leidsid saare püsikad Talneeme lähedusest 18. sajandi algusest pärit 5,9 tollise (150 mm) ning 32-naelase (14,5 kg) malmist kahurikuuli. Leitud kuulile vastav suurtükk kaalus 2,6 tonni.

Matkatee möödub aadressil Kalavälja tee 12 asuvast Flora Vara AS puhkemajast, mis alates 2009. aasta kevadest enam külastajaid vastu ei võta, kuna hoone on hävinemas. Tõsi, hoone pärineb 1930ndatest aastatest ja algselt, kuni 1940. aastani asus seal Aegna rannakaitsepatarei ohvitseride kasiino. Flora puhkemaja on võetud ehitusmälestisena muinsuskaitse alla.

3. Tuulemurd on tormituulte tekitatud, mida kaitstavates loodusmetsades tuleb säilitada. Erinevas kõdunemisastmes puid lagundavad mitmed seened ja nad on elupaigaks sambla- ja samblikuliikidele jm. Surnud puidu olemasolu on siinse ökosüsteemi toitumisahela aluseks. Neist toituvad putukad, kes on toiduks rähnidele ja mitmetele metsas elutsevatele värvulistele. Viimased on vajalikud aga röövlindudele. Lamapuidus elutsevatest putukatest ja nende vastsetest toituvad putuktoidulised imetajad, kes omakorda on väikekiskjate saagiks.

4. Järvsoo on suuremaid saare soid. 17. sajandil asus siin heinamaast ümbritsetud järveke. 19. sajandi lõpul järve kuivendati ning järvepõhja tahenedes istutati siia mets. Tänapäeval kasvab Järvsoos kõdusoo- ja lodumets, kus puurindes sanglepp, vähem kaske ja kuuske. Rohurindes kohtab tarna liike, metaskõrkjat, kollast võhumõõka, sammaldest metsturbasammalt, sooservas südajat tõmptippu, hammas-tähtsammalt, harilikku karusammalt jt. Järvsoo kõrval paiknes 1920ndadest kuni 1940-ni kaks, üksteisega ühendatud hoonet, kus asusid Aegna Komandatuuri staap ja saare algkool. Järvsoost pöördub matkatee randa.

¹¹ <http://www.aegna.ee/page/53>

Teadmiseks. 15. veebruarist kuni 31. juulini ei ole soovitatav külastada peatuskohti nr. 4 ja 5, need hõlmavad saarel pesitsevate merikotkaste kaitsevööndit. Peatuskohast nr. 3 tuleks matkata teerada mööda Tagamaa teeni ja suunduda peatuskohta nr. 8.

5. Aegna läänerand on vähe liigestatud, kus valitsevaks on kruusa-veeristikurand, esineb ka liivaranda. Kohati esineb kitsa ribana rannaniitu. Ranna kõrgemas osas kasvab liiv-vareskaer sageli koos naturaliseerunud tatari piimikaga ja kurdleheline kibuvits. Edelasse jääb Punakivikari.

6. Kurikneem on saare loodepoolseim tipp, kus asus patarei nr. 15 (hilisemalt nr. 1) helgiheitja. Kurikneemest põhjapool on väikesed karid, Sillikrunn ja Vullikrunn, millel Aegna tulepaak. Nendest läänes tungib Tallinna lahte 50 meetri sügavusjoon. Siit toimub ka suur osa Tallinna lahe laevaliiklusest.

7. Militaarehitised saare loodeosas asuvad Kurikneemest nn keskuseni kulgeva vana raudteetammi ääres. Siin paikneb 1940-ndatel valminud õhutõrjepatarei, tsaariaegse patarei nr. 1 helgiheitja varjend ja ka I maailmasõjaaegne, saare suurim rannapatarei nr. 15 (hilisem patarei nr. 1). Pea 200 meetri pikkune patareikompleksi otstes paiknesid 12-tollised kahurid. Nende vahele jäi komandopunkt. Kogu rajatis on ühendatud maaaluse tunneli ja abiruumidega, kus asusid nii töö-, lao- kui magamisruumid, aga ka mürsu- ja laskemoonahoiuruumid ning diiseljaam. Patarei laskesektor hõlmas kaberneeme lahe, Rammu-, Aksi ja Prangli saare, Naissaare ja Suurupi. 1918. aasta lõhkamisel sai patarei tugevasti kannatada, mida Eesti Vabariik taastama hakkas. 1941. aastal õhati patarei uuesti. Varemed on praeguseks võsastunud, nendel kohtab lubjalembeseid taimeliike, ümbruses kasvavad samblikumännikud.

8. Keskus. Keskuseks nimetatakse aadressil Tagamaa tee 14 asuvat suuremat hoonet, kus algselt asus sõdurite kasarmu ja söökla. Nõukogude perioodil asusid siin 150 kohaline söökla, baar, raamatukogu ja majutusruumid. Siit möödus ka sadama kaist alguse saanud ja läänerannast Eerikneemeni suunduv kitarööpaline raudtee, mille kogupikkuseks kujunes 5,5 km ja kus sõitsid kaks rongi, toonase nimetusega "suslat-sussi". Analoogselt Kalavälja tee 12 hoonele, on ka Tagamaa tee 14 hoone võetud muinsuskaitse alla ja tänaseks hävinemas.

9. Samelikusoo paikneb Keskusest põhja pool, kus kasvab sanglepalodu. Rohurindes on metskõrkjas, lodukannike, soo-osi, laiuv ja ohtene sõnajalg, metskastik jt. Samblad maapinnal puuduvad, neid kasvab aga lamapuidul ja puude tüvealustel.

Sood piirab põhjast luitevalli. Luite ja supelranna vahel on tasane samblikumännikuga ala, kus asuvad ka lõhatud Nõiakivid.

10. Aegna põhjaosas asuv üks saare supelrandadest kujutab endast laia, põhjatuultele avatud liivaranda, mis piirneb lõunast männimetsaga. Rannas kasvab üheaastasi taimeliike nagu liiv-merisinep ja randmalts. Veidi kõrgemal kohtab merihumurit, liiv-varesekaera ja rand-seahernest. Randa pääseb ka otse sadamast Tagamaa tee kaudu, mida ääristavad enamasti

kuusemetsad. Põhjarannas asuvad saare ametlikud telkimis- ja lõkkekohad ja kuivkäimlad. Rannas asub ka teine saare infokaart.

11. Soo- ja soostunud metsad asuvad Tagamaa ja Karnapi tee vahel. Vanad karusambla-mustika- ja karusambla-kuusikud ümbritsevad kraavitatud Krõnka sood, kus kasvab kõdusoomets männi ja sanglepaga ülarindes. Metsa all kohtab laiuvat sõnajalga, sammaldest harilikku karusammalt, turbasamblaid jt.

12. Mööda Aegna põhjaosa supelranda kulgeb matkatee ida suunas, kus asub üks 24-st saare kaitsealusest rändrahnust - Eerikneeme ehk Maiekivi. Rahnu ümbermõõt on 23 meetrit ja kõrgus 4 meetrit. Samas asuv männik on ülaosast haruline. Männilatvu pügati 1930ndatel, tagamaks edelasuunas asunud rannakaitsepatareide vaatevälja ja tuleohutust.

13. Eerikneem on saare põhjapoolseim, kus väike rannaniidulaik. Neeme kõrgemas osas asus patarei nr. 2 helgiheitja ja paikneb nõukogudeaegne piirivalvetorn. Läheduses on 1927. aastal valminud kesk-komandopunkt, millest 70 meetrit lõunasse jääb Jeruusalemma linnana tuntud 12 ringiga kivilabürint.

14. Abneeme metsas on valitsevaks sanglepa-lodumets. Alusmets on hõre, rohurinne mosaiikne, kus kasvab harilik jänesekapsas, metaskõrkjas, koertubakas, soovõhk, piibeleht jt. Sammaldest kasvab siin südajas tõmptipp jt. Niisket metsaala eraldab rannast kõrgem ja kuivem männimets.

15. Külaase ja õhutõrjepatarei asuvad saare kõrgemas idaosas. Vanimad teated saare asustusest pärinevad 1460. aastast. Esiasukad olid rootslased. 17. sajandi lõpus elas saarel 10 leibkonda. Elatist teeniti enamasti kala- ja hülgepüügiga. Külamaadel asus 1920ndatel ehitatud patarei nr. 10. Hiljem suurtükialuseid uuendati, ehitati suurtükialuste varjendid, komandopunkt.

16. Endises metsavahikohas, aadressil Külaniidu tee 12, asub 2008. aastal renoveeritud loodusmaja kompleks, kuhu kuuluvad neli hoonet ja 15 kämpingut. Loodusmajas korraldatakse koolitusi, tutvustatakse saare loodust ja metsakooslusi. Aegna on ligi 85% ulatuses kaetud metsaga. Valdavad on männikud, vähem on kuuse ja sanglepa enamusega puistuid. Loodusmaja kõrval asub külakiik ja kolmas saare infokaart.

Loodusmaja juurest kulgeb üks matkatee Aegna kivitänavi juurde, teine aga Lemmiku neemele.

17. Lemmiku neeme kael ühendab peasaart Lemmiku neemega, mis tekkis omaette saarena. Siia lõikub madal Külalaht, mille rannad on kohati roostunud ja kus võib kohata mitmeid linnuliike. Neeme kaelal kasvab 1960ndatel rajatud männikultuur, kohtab ka niidulaike.

18. Lemmiku ninal esineb kuiv paluniit, kus valitseb võnk-kastevars. Veerisvallidel kasvab rohkesti samblikke. Randadest valdab kruusa-veeristikurand, esineb ka roostunud rannalõike. Kaguosas on Pardilõugas. Lemmiku ninal on kevadest sügiseni hea jälgida linde, kes kogunevad rannavetes või tegutsevad rannal.

19. Tagaloome ots on vana meremärgiga murrutav maanina. Siit paistavad Kumbli ja Kräsuli saar, mida Aegnast lahutab Suursalm, ajalooliselt tähtis laevasõidutee. 1905. aastal süvendati Kräsuli ja Aegna vahelist väina. Läbi 700 meetri pikkuse, 40 meetri laiuse ja 3 meetri sügavuse väina kulges laevaliiklus Tallinna lahest itta ja vastupidi.

20. Lemmiku kaela lõunarannikul on liivarannaga Sihiootsaalune laht, mida eraldab Suurepaadi august kagusse suunduv liivasäär. Suurepaadi augus oli keskajal ja hiljemgi tormisadam, rannas ehitati paate. Suursalm oli ka mereröövlite varitsuskoht laevade ründamiseks. Praegu on siinne lai liivarand, mille maapoolisel piiril kasvab kurdleheline kibuvits, kujunenud saare põhjaranna kõrval teiseks populaarseks supelrannaks. Sihiootsaalusel asub saare teine, ametlike telkimis-lõkkekohtade lokaalne piirkond. Samas asub ka neljas, saart tutvustav infokaart.

21. Lemmikneeme (Lemmiku) kaitsealune kivistik koosneb 23 suurest ja kümnekonnast väiksemast rahnust, millest üks pikliku lohukesega on kultusekivi. Suurimaks kiviks on aga Tulekivi ehk Sihi Suurkivi mille ümbermõõt on 34,1 ja kõrgus 3,8 meetrit. Kividel kasvavad mitmed tavalised samblaliigid. Kive ümbritseb tallamisõrn hõre lütemännik, kus on rohkesti samblikke ja samblaid.

22. Kivistiku vahetus läheduses asub Aegna kalmistu, mis kuulub kultuurimälestiste riiklikku registrisse. Esimesed märkmed Aegna surnuaiast pärinevad 1755. aastast. 1882. aastal õnnistati kalmistu kõrval sisse puidust kabel. Siia kogunes rahvas pühadel ja matustele. Säilinud ristide kirjade järgi maeti kalmistule viimati 1907. aastal.

23. Palumetsad esinevad laialdaselt saare kuivematel aladel. Puurindes domineerivad vanad männid, esineb ka kuuski. Puhmarindes on valitsev mustikas, harilik pohl, samblarindes harilik palusammal ja harilik laanik. Siin kohtab ka harilikku valvikut.

24. Karnapi rannas valitseb murrutusele alluv astanguga rand. Arvatakse, et neemel paiknes keskajal kaitserajatis. Hiljem asus siin kaluriküla koos esialgse sadamasillaga. Hilisemalt peeti siin saare jaanipidusid. 20. sajandi alguses nõrgendati ranna looduslikku kaitsevõimet, võttes rannast rahne sadamamuuli ehitamiseks.

Ligipääs

- Kaatritransport. Kaater käib Aegna ja Rohuneeme vahel suviti juunist augusti lõpuni.
- Laevatransport.

Transport saarele toimib maist oktoobri keskpaigani. Alates 2007. aastast teenindab Aegna saare laevaliini Eesti Mereakadeemia vana ja amortiseerunud laev "Juku", mis mahutab kuni 47 reisijat. Laevale lubatakse ka jalgrattaga.

Lisaks saabuvad külastajad saarele isiklike ja tellitud veesõidukitega. Külastajate veesõidukite ning regulaarliini randumiseks on saarel üks lõpuni ehitamata kai, mis ei ole veesõidukite ohutuse ja mahutavuse osas piisav, kuna Aegna kai taha keeravad Tallinki ja Viking Line laevade põhjustatud ligi 1,5-meetri kõrgused lained, mis on lõhkunud seetõttu nii mõnegi jahi ja väikelaeva.

- Jahiga Aegnale - võimalik tellida *charterreise*, sõit Aegnale algab uuest Tallinna Admiraliteedi basseini jahisadamast

Arendusprojektid.

- Aegna sadamakai rekonstrueerimine,
- Aegna saare randade korrastamine.
- Aegna loodusmaja- õppebaas Tallinna koolidele, kus hakatakse lisaks ühepäevastele retkedele korraldama ka mitmepäevaseid looduskaitse- ja keskkonnateemalisi õppepäevi
- Aegna saare põliselanikud on teinud Tallinna Kesklinnale ettepaneku rajada saare sadama lähedusse, amortiseerunud ja kokkuvarisemisohus prügimajana kasutusel oleva hoone asemele laste mänguväljak, mille ehitamist ja hooldust on valmis finantseerima Aegna Reisis OÜ. Tallinna Kesklinnas on teema hetkel arutusel.

2. Hiiumaa

Üldinfo

Hiiumaa 1023 km² on rikas mitmekülgse, ilusa ja puutumatu looduse ning toredate inimeste poolest. Raske on leida Eestis looduslikult mitmekesisemat paika, kui seda on Hiiu saar. Suviti meelitavad pea kõiki kilomeetripikkused liivarannad Tahkuna ja Kõpu poolsaarel.

Infot Hiiumaa kohta leiab kodulehelt www.hiiumaa.ee

Majutusteenused:

- Puhkemajad 30
- Külalistemajad 9
- Puhkekülad ja –laagrid 11
- Hotell 5
- Kodumajutus 3
- Hostel 5
- Külaliskortereid ja –tube 3
- Telkimist pakuvad puhkeküla ja –laagrid, hostelid ning telkimine on võimalik ka RMK puhkealadel.

Asukoha järgi paiknevad need majutusettevõtted järgmiselt:

Käina vallas 21, Kärđlas 13, Kõrgessaare vallas 16, Pühalepa vallas 13 ja Emmaste vallas 3.

Majutusasutusi on kokku 66 ning voodikohti kokku 1335.

Hiiumaa majutusasutuste keskmine maht on 24 voodikohta 10 toas.

Toitlustusteenused:

Hiiumaal on 27 toitlustuskohta, millest 9 (kolmandik) asub Kärđlas, 8 Käina vallas, 6 Kõrgessaare vallas, 3 Emmaste vallas ja 1 Pühalepa vallas. Restorani tasemel toitlustuse pakkujaid on 5, peamiseks toitlustuskohtadeks on erinevad kohvik-baarid.

MTÜ Eesti Maaturism rahvustoidu pakkujate nimekirjas on Eesti 97 ja 31 Lääne-Eesti pakkuja hulgas Hiiumaalt Dagen Haus, Katri Külalistemaja, Mäeotsa Talu Suvemaja, Pihla Turismitalu, Puulau Matkamaja, Trahter Vetsi Tall, Soera Talumuuseum.

Aktiivne puhkus:

Kõpu poolsaare tipus asuvad Eesti parimad [surfirannad](#). Kalana asub Kõpu poolsaare tipus, Ristnas - tuntud kui parim purjelauasõidu koht Eestis. Kalana puhkeküla pakub soodsamat majutust (suvemajakesed). Kalana puhkeküla pakub üüriteenust teiste veespordiga seotud

tegevustele, nagu sukeldumine, süstasõit jne. Lisaks Kalana puhkekülale on võimalik majutada Villa Paradiisis, Ristna Puumetsa suures ja väikeses puhkemajas, Pihla turismitalus ning Tornimäeselja puhkemajas.

Tuulesurfamise kõrval on Kõpu poolsaar tuntud oma randade ja matkamise võimalustega. Ettevõtja Paap Kõlar pakub kõikvõimalikke veespordiga seotud tegevusi www.paap.ee. Lisaks on kogu piirkond huvitava ajaloolise taustaga, sest Hiiumaast kerkis Kõpu poolsaar kõige esimesena merest umbes 10 000 aastat tagasi ning siit on leitud väljakaevamistel inimetegevusi jälgi juba ca 8000 aastat tagasi. Matkamiseks saab kasutada RMK Looduskeskuse abi, kust on võimalik kaasa võtta ka giid ning tutvuda Hiiumaa loodusega püsiekspositsioonis.

Hiiumaal on www.visitestonia.com andmebaasi põhjal Eesti 378 ja Lääne-Eesti 77 pakkuja kõrval Aktiivse puhkuse pakkujaid kokku 29(seis juuli 2010), kellest veespordi pakkujaid 19 (surf, paadiga-kaatriga-jahiga-kanuuga merele), ratsutamist 2, mootorisport 1, paintball 1, matkad 3.

Asukoha järgi on kõige suurem aktiivse puhkuse pakkumine Käina vallas (12), Kõrgessaare vallas (9 - samas on Kõrgessaares ühelt pakkujalt andmebaasis kaks pakkumist, mistõttu tegelik pakkujate arv on 8), Kärkla (4), Emmaste (1) ja Pühalepa vallas (4).

Eesti matkaradade andmebaasis on 218 Eesti ja 34 Lääne-Eesti raja hulgas Hiiumaalt järgmised 8 matkarada:¹²

- Kassari
 - Loodus-militaarretked
 - Meteoriidikraatri ürglooduse rada
 - Orjaku loodusrada
 - Rebastemäe loodusrada Kõpus
 - Soera matkarada
 - Suuremõisa pargi matka-õpperajad
 - Kukka matkarada
- Tänu Keskkonnateenistusele ja RMK ühistööle on üle Hiiumaa ca 20 matkarada, mis on kõik tähistatud ning varustatud infotahvlitega.

Lisaks veel pakutakse teenuseid nagu:

- Jalgrattamatkad
- Jalgsimatkad
- Kanuumatkad
- Ratsamatkad ja ratsasport
- Marja- ja seeneretkematkad

¹² Hiiumaa turismi arengukava 30.04.2006

- Sügisese hooajapikendusena korraldatakse marja- ja seeneretkematkasid võimalusel koos pädeva saatjaga.
- Loodus ärkab-matkad
- Kevadise hooajapikendusena korraldatakse looduse ärkamist kajastavaid matkasid võimalusel koos pädeva saatjaga.
- Fotomatkad
- Kevadise ja sügisese hooajapikendusena korraldatakse fotomatkasid võimalusel koos pädeva saatjaga ja loodusfotograafiga.
- Linnuvaatlusmatkad
- Kevadise ja sügisese hooajapikendusena korraldatakse linnuvaatlusmatkasid võimalusel koos pädeva saatjaga.
- Militaarmatkad
- Jääturismi teenused ja tooted (alates 2006/2007 talvest)
 - o Soomekelgu safarid - talvel merejälil koos pädeva saatjaga;
 - o Suusamatkad - talvel merejälil koos pädeva saatjaga;
 - o Uisumatkad - talvel merejälil koos pädeva saatjaga;
 - o Jäägolf - talvel ainult koos pädeva saatjaga;
 - o Matkitud hülgejaht – vibude, ambude ja märklaudadega merejälil hülgejahi matkimine;
 - o Jääalune kalapüük (unnapüük).

Vaatamisväärsused:

www.visitestonia.ee andmetel on vaatamisväärsusi, mida turistil on mõttekas vaadata kokku ca 46, millest muuseume 7, ajaloolisi objekte 18 ja ülejäänud looduslikud objektid. (juuli 2010)

Asukoha järgi paiknevad need vaatamisväärsused Kärddlas (7), Käina vallas (11), Kõrgessaare vallas (13), Pühalepa vallas (10) ja Emmaste vallas (5).¹³

Populaarseimateks hinnatakse Harju tuulik, Hiiumaa laiud, Hiiumaa muuseum, Kassari saar, Kõpu tule torn, Kärddla arteesiakaevud, Mänspe kabel, Orjaku linnuvaatlustorn ja looduserada, Pühalepa kirik, Rebastemäe loodusrada, Reigi kirik, Ristna surfiparadiis, Soera talumuuseum, Suuremõisa loss, Tahkuna ja Ristna sõjalised kindlustused, Tahkuna ja Suursadama kivilabürintid, Sõru muuseum ja mootorpurjekas Alar ja Vaemla villavabrik. Kaunid merevaated (Hellamaa mägi jne.)

Ligipääs saarele:

- Parvlaevaühendus. Parvlaevaühendust mandri ning Hiiumaa ja Saaremaa vahel korraldab AS Saaremaa Laevakompanii tütarfirma Väinamere Liinid OÜ. Saaremaa ja Hiiumaa vahel Triigi-Sõru liinil toimub suvel 3 reisi päevas, sügis-talv-kevad toimuvad

¹³ Hiiumaa turismi arengukava 2006

reisid vaid E, K, R ja P ning 2 reisi päevas. Mandri ja Hiiumaa vahel Rohuküla-Heltermaa liinil käivad suvel laevad Ofelia ja Muhumaa 8-11 korda päevas, sügis-talv-kevad on liiklus hõredam. Parim info www.tuulelaevad.ee.

- Lennuühendus. Liin Tallinn-Kärdla-Tallinn 1-2 korda päevas.
- Talvel autoga mööda jääteed (oleneb ilmaoludest)

Arendusprojektid

- Onu Ööbiku park - Onu Ööbiku Park on lastele mõeldud teemapark, mille idee autor on teatrikunstnik Mae Kivilo-Rohumaa. Pargi asukohaks planeeritakse Kärdla randa, Rannapaargu ja Nuutri jõe vahelist ala. Park on saanud nime lastekirjanik Ellen Niidu loodud populaarselt tegelaskujult ning mõeldud perede aktiivpuhkuseks, Eesti lastekirjanduse populariseerimiseks nii laste kui täiskasvanute seas, Hiiumaa pärimuse tutvustamiseks laulude ja käsitöö kaudu ja keskkonnateadlikkuse edendamiseks.
- Mahewellness-turism
- Tuletornid, tuletornide teemapark Kõrgessaare vallas
- Militaar-Tahkuna,
- Sõru merekeskus.
- Käina kardirada - rahvusvaheliselt tuntud, mitmekülgsed võimalustega vabaajakompleks, mille keskseks tõmbenumbriks on rahvusvahelisele kõrgtasemele vastav võidusõidurada.

4. Naissaar

Üldinfo

Naissaar – on saar Eesti põhjarannikul, mis eraldab Tallinna lahte ülejäänud Soome lahest. Saare pindala on 18,6 km², pikkus 9 ja laius 4 kilomeetrit. Naissaar asub mandrist 8,5 km kaugusel. Kõrgeim punkt on Kunilamägi (27 meetrit). Saar on alates 1995. aastast looduspark, kus on suuri kivikülve ja rändrahne. Naissaare Suursadam sai tänase kuju I maailmasõja eel ja ajal, kui Tallinna ümbrusesse rajati Peeter Suure nimeline merekindlus. Saarele rajati sadamakaid, raudtee, suurtükipatarei jm – Tallinna kaitseks mõeldud Peeter Suure merekindluse peapositsioon. I maailmasõja ning Vabadussõja ajal asus saarel ka vangilaager. Nõukogude ajalgi oli saar militariseeritud, nimelt rajati sinna meremiinide ladu ja montaažitehas, saarel paiknesid veel raketivaas ja piirivalve. Naissaare maastikukaitsealal on kolm registreeritud matkarada. Naissaarel asub ka tuletorn.¹⁴

Naissaare üks peamisi funktsioone läbi aegade – tähtsus navigatsiooniobjektina ja meresõidutähisena on leidnud märkimist juba 13. sajandil. Naissaar oli kogu keskaja vältel kasutusel ka meretähisena, millest ka keeld Naissaarelt puid mitte raiuda.

Turismiresurss

Saare kohta leiab infot veebilehtedelt: www.naissaare.ee

Vaatamisväärsused ¹⁵

Saare vaatamisväärsused on erinevatest ajastutest pärinevad militaarobjektid ja ainulaadne on inimtegevusest puutumata ürgmets.

- 1) Miinilao territoorium;
- 2) Merekindluse patarei nr.5;
- 3) Patarei 10 b komando(tulejuhtimise) punkt;
- 4) Merekindluse parateide nr 6,7,9,10a rajatised ja varemed;
- 5) Naissaare Merekindluse kitsarööpmeline raudtee ja miinivedurid;
- 6) Saare põhjaots (...ja vaade majaka tipust);
- 7) Kivistunud tsemenditünnid külustuskeskuse laagripaiga kõrval;
- 8) „Sarkofaagid“ – kivikuhilad;
- 9) Taani Kuninga aed;
- 10) Naissaare Muuseum.

¹⁴ Aegna saare sadamakai rekonstrueerimise I etapp .Teostatavus- ja tasuvusanalüüs. Tallinna LV 2009.

¹⁵ Naissaare arengukava aastatel 2008-2015

Looduskaitsetised üksikobjektid:

- 1) Põlendikukivi asub saare lõunaosas, endise miinilao lääneosas- 10,6x7,4x7,0 ü 28,8m;
- 2) Lehtmetsa rändrahn;
- 3) Kunilamäe määnd;
- 4) Järvesaare (Träski) kuusk- saare lääneosas mere kaldal.

Saarega ja selle vaatamisväärsustega tutvumiseks on rajatud kolm matkarada: militaarrada, keskraja, lõunarada. Need kolm erinevat marsruuti läbivad enamikku saare territooriumist. Suursadam on kahe matkaraja (keskraja ja lõunaraja) alguspunkt.

Lõunaraja vaatamisväärsused :

Suursadam (kesksadam) kahe matkaraja alguspunkt:

1. Noodamajarand;
2. Hülkari, ka hülgekari;
3. Patarei nr.5;
4. Männiku küla;
5. Lõunaküla ka suurkanüla (rootsi k. Storbyn);
6. Vallimägi eht tähtkants;
7. Kalmistu;
8. Maarja kirik;
9. Sepa talu lõunakülas;
10. Laanekuusiku;
11. Miinilaod;
12. Suvilate asemed Sikksaare (Sinkarka-Karel) kohal.

Militaarraja ehk Põhjaraja vaatamisväärsused:

1. Kunagine ohvitseride kasiino hoone;
2. Savikallas;
3. Eesti patarei nr 5;
4. Raketibaas;

5. Virbi ots;
6. Patarei nr 9;
7. Patarei nr 10A (Peeter Suure Patarei);
8. Patarei nr 10B;
9. Nõukogude armee rannapatarei;
10. Kunilamägi – militaarraja lõpp.

Keskraja vaatamisväärsused:

1. Luitemännik;
2. Taani kuninga aed (Kungsgarden), hilisem nimi Lehtmetsa;
3. Põhjaküla (Bakbyn) e. Tagaküla;
4. Kunilamägi (Konilabärgen);
5. Kunila soo;
6. Palumets;
7. Suured mäed (Stroga bärgera);
8. Miinilaod.

Suuremateks **rändrahnudeks** on naissaare Hiidrahn ja Põlendikukivi. Laialdased **soolad** esinevad saare kesk- ja idaosas vanades laguunides. Suuremad neist on: Suursoo, Kunila soo, Kullakrooni ja Sinkarka soo. Kõige **tähelepanuväärseima taimestikuga kooslus** on saare idarannikul paiknev taani Kuninga aed. Naissaare **samblafloora** on huvitav ja liigirikas. Kindlaks on tehtud 146 samblaliiki (Kannukene, 1997). Omapärane on lubjalembsete samblaliikide esinemine merekindluste patareide betoonseintel, mis kohalikus flooras muidu puudusid. Samblike on registreeritud ligi 165 liiki (Randlane et al., 1997).

Naissaare Muuseum asutati vallavalitsuse otsusega 27. juunil 2000. aastal. Naissaare Muuseum asub Männiku külas nõukogude aegses üleajateenija elamus ja tutvustab saare militaarajalugu. välja pandud Muuseumi ekspositsioonis on meremiine ja miinidega seotud esemeid, erinevatest ajastutest pärit arsenalini ning nõukogude aegset ajateenija elu tutvustavaid esemeid. Lisaks kuuluvad muuseumi ekspositsiooni juurde miinivedurid koos platvormide ja kraanaga. Naissaare muuseum on selles mõttes unikaalne nähtus, et on praegu avatud 24/7. Igal ajal saab minna ja sisse astuda. 2011. Aastal on kavas laiendada ka põhjatippu majaka juurde ja hakata seal erinevaid põnevaid tegevusi korraldama ja teenuseid pakkuma.

Majutusteenused

Naissaare külalistemaja. Naissaare külalistemaja paikneb saare lõunaosas, 300 m. kaugusel merest. Maja on kahekorruseline. I korrusel on suur saal koosolekute, nõupidamiste ja pidulike sündmuste korraldamiseks, väike nõupidamiste ruum 10-le inimesele ja mõned toad ja pesuruumid. II korrusel on toad ja puuküttega saun. Maksimaalselt on majutuskohti 120. Sisehoovis on väliterrass 150-le inimesele.

Majutusteenuseid pakub ka RMK Naissaare Looduskeskus .Majutustingimused looduskeskuses:

- külalistemaja 13 inimesele (köök, dušš, WC, TV)
- peamaja III korrus (kuni 20 magamiskohta, dušš, WC)
- 4 telkmaja 16 inimesele
- saunapealsel 10-12 magamiskohta
- telkimiseks laagriplats mere ääres (ruumi kuni 300 inimesele, 3 lõkkeaset, 4 välikäimlat, 5 pesemiskohta)

Toitlustusteenused

Rongi ja Männiku küla baar, Naissaare külalistemaja restoran.

Aktiivne puhkus

Matkarajad (Militaarrada, Lõunarada ja Keskrada).

Saarele korraldatakse ka purjetamis- ja laevareise: www.merematkad.com.

Saarel saab tellida giidiga ekskursioone.

Kultuuripuhkus

Nargen festival Omari küünis

Ligipääs

Meretransport – reisilaev Monica

Ettetellimisel Naissaare Külalistemaja oma kaatriga Lennusadamast, max 12 inimest ja kiirkummipaadid Piritalt ja Tallinnast Admiraali basseinist (www.veetakso.ee).

Arendusprojektid

Naissaare sadama ja sadamahoone väljaarendamine

Raudtee renoveerimise projekt

Naissaare muuseumi arendamine

5. Pakri saared

Üldinfo

Pakri saared – asuvad 2–3 km Paldiski linnast läänes ja neid eraldab mandrist Kurkse väin ning Pakri poolsaarest Pakri laht. Pakri saartel puudub püsielanikkond. Ühendus mandriga toimub tellimusreisidega.

Saarte põhjaküljel olevad järsud paekivipangad, rannaheinamaad, loopealsed ehk alvarid, endised külaasemed, kabelivaremed ja kiviaiad, samuti rikkalik ja omapärane taimestik vajavad kaitset ja säilitamist. Selleks on saartel moodustatud Pakri maastikukaitseala. Pakri saari ühendab tammtee, mille Nõukogude sõdurid ehitasid peamiselt saarte kiviaedadest ning üsna viletsas olukorras olev sild. Liikuda saab saarel jalgsi ja maastikujalgrattaga. Saarel on keelatud jahipidamine ja kalapüük. Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud üksnes selleks ettevalmistatud ja tähistatud paikades.

Saarte ja laidude kogupindala on 24,7 km². Huvitaval kombel on loode-kagu suunaliste pikerguste (mõlemad ca 6 x 2,5 km) saarte suurused nimedele vastupidised: Väike-Pakri pindala on 12,9 km² ja Suur-Pakri 11,6 km². Ilmselt oli väiksema saare Suur-Pakriks nimetamise põhjuseks tollane suurem elanike arv ja paremad põllumaad võrreldes teise saarega. Lisaks kahele suurele saarele, kuulub siia ka kümmekond laidu ja kari, millest suuremad on Longrund (0,1 km²) ja Kappa (0,04 km²). Suur- ja Väike-Pakri saari eraldab 1,4-1,8 m sügavune väin ehk salm.¹⁶

Turismiressurss

Infot Pakri võimaluste kohta leiab veebilehelt: www.pakrisaared.ee

Looduslik Pakri. *Looduskeskond on Pakri saartel äärmiselt kaunis.* Elupaigatüüpidelt on enimlevinud alvarid, salumetsad ning pool-looduslikud rohumaad. Pakri saared on elupaigaks mitmetele haruldastele taimeliikidele. Rohkesti (21) on suuri (ümbermõõt üle 10 m) rändrahnusid. Mõlemal saarel on üks looduskaitsealune rahn ümbermõõduga üle 21 m. Arvukalt ilmestavad suured rahnud maastikku Väike-Pakri läänerannal ja lõunaosas ning Suur-Pakri tammitee ja Lepiku küla läheduses. Pakri saared on pommitabamustest täksitud nagu Kuu pind meteoriidikraatritest. Lennukiosasid ja -vrakke leidub saarel kõikjal. Kõrges rohus ringi kahlates pole imestamist väärt, kui mõnele lennukikere jäänusele komistad.

Majutusteenused

Puuduvad

Toitlustusteenused

Puuduvad.

Aktiivne puhkus

Matkarajad. Väike- ehk Ida-Pakri ja Suur- ehk Lääne-Pakri

Vaatamisväärsused

S.Pakri kirikuvaremed, S.Pakri Suurkivi, vaatlustornid, militaarrajatised, Majakas, Suur kivimurd V.Pakril, V.Pakri kirikuvaremed, tuletorn , suurtükipatarei kaevikud ja tulepesad, hiiglaslikud paelahmakad, Lahes on näha 3 laevavrakki, Pakri tuletorni kompleksi rajatised(5), Suur-Pakri ja Väike-Pakri kalmistud.

Ligipääs

- Üleveod Väike-Pakri saarele toimuvad Kurkse Sadamast Arabella-nimelise kiirkaatriga. Vahemaa sadamast saare randumiskohani on 2,2 meremiili (4 km), mis läbitakse u 10 minutiga. Suur-Pakri lõunatipus sildutakse ujuvkai ääres mis asub abajas nimega Kapp'l vik. Arabella navigatsiooniperiood kestab alates maist kuni oktoobrini keskpaigani.
- Omal jõul on võimalik saarele jõuda ka Kurkse väina kaudu ja Lohusalu sadamast

Arendusprojektid

- Väike-Pakri sadam koos sinna juurdekuuluva infrastruktuuriga, mille kaudu toimuks regulaarne laevaühendus Paldiskiga ja oleks võimalus vastu võtta jahte. Paadisadam.
- Infrastruktuuride väljaarendamine
- Ökohotell – kuni 50 kohaline hotell/puhkekeskus, kus pakutakse looduslikke raviteenuseid, toitlustust ja kõike muud sellega kaasnevat.
- Laagri- ja piknikukohad jm turismiinfrastruktuuri arendamine.
- Pakri muuseumi taastamine Väike-Pakril Suurkülas
- Matkaradade ja vaatamisvääruste tähistamine ja korrashoid
- Suvilakompleksid, ökokülad.
- Vaatetornid
- Keskkonnareostuse ja militaarprahi likvideerimine.

6. Prangli

Üldinfo

Prangli – asub Viimsi poolsaarest ligi üheksa kilomeetrit kirdes, saare pindala on 6,44 km². Kõrgeim koht Kullamägi ulatub 10 m üle merepinna (legendi kohaselt sinna olevat maetud mereröövlite kulda). Rohkesti leidub Pranglil rändrahne (Punane kivi, Kotkakivi). Prangli moodustab koos Aksi (ehk Väike-Prangli) ja Keri saarega ühtse aheliku Soome lahes. Suur osa saarest on kaetud männimetsaga, mis pakub head kaitset tuule eest. Sarnaselt mitmetele teistele Läänemere ja Soome lahe saartele oli saar kunagi asustatud rannarootslastega, praegu elab siinses kolmes külas aastaringelt ligi 80 elanikku ja siin on koolimaja (põhikool), kauplus, arstipunkt, postiasutus, raamatukogu, päästeteenistus, rahvamaja ja muuseum koos avaliku WIFI punktiga .

Turismiressurss

Infot saare kohta leiab kodulehe aadressidelt: www.prangli.com ja www.prangli.ee.

Prangli on looduslikult mitmekesine. Pool saarest on kaetud männimetsaga, mis pakub head kaitset tuule eest. Saare lääneosa on madal ja kivine, idaosas vahelduvad rannavallid ja liivaluited. Rohkesti

leidub rändrahne. Miljööväärtuslikud on kõik saare tänavkülad: Kelnase, Idaotsa ja Lääneotsa.

Vaatamisväärsused

Prangli saartemuuseum avati 2009 a. Lääneotsa külas, Vanani talu õuel, muuseumis tutvustab külastajatele Prangli saare ning väike Prangli e. Aksi saare ja üldse Eesti ranniku aladel elanud talurahva erinevaid kultuuripärandit. Prangli saarte muuseum on avatud maist - novembrini kell 11.00 – 22.00, muuseumis on püsiekspositsioon, siin on avatud ka kõigile avalik WIFI punkt. Vanani kinnistu kõrval on Mardi talu õues on avatud ka vabaõhumuuseum , kus on võimalik näha Prangli saare iidseid vanadest paatidest ehitatud kuure ja vanu hooneid.

Huviväärsustest on veel vaadata lõunarannas asuv, 1848. a. ehitatud Laurentiuse kabel ja külakalmistu ning idarannas Vanakabeli neemest lõunas aurikul "Eestirand" hukkunute kalmistu. Lõunarannas kabeli lähedal paiknes ajalooline Mõlgi sadamakoht , mis on tänaseks renoveeritud väikesadamaks kiige ja võrkpalli platsiga ning küla keskel 1954 aastal ehitatud maatüüpi rahvamaja , mis võrreldes samalaadsete ehitistega mandril on tolle aja ehituse kohta oma mõõtudel väga suur ja uhke. Korrastamist vajavad sakslaste ehitatud tule torn, Prangli kagu tule torn, sadamas paiknev endine piirivalve vaatlustorn, gaasiläte, sadama peahoone , sadama kalakuur.

Loodus Prangli¹⁷

- Kadakanõmmed ja-rohumaad, rannaniidud
- Haruldased ja kaitsealused taimeliigid
- Linnud (ligi 40 liiki ranna- ja veeline ning 9 liiki värvulisi)
- Prangli maastikukaitseala

Majutusteenused

Võimalus on tellida kodumajutust, kuid paraku pole selle teenuse pakkujad ametlikult registreeritud majandustegevuse registris.

Ööbida saab Kelnase sadamahostelis - 3 tuba ja kööginurk (kohv ja tee hinna sees), 9 voodikohta. Pesemisvõimalus ainult külma veega kaevust. Võimalikud mõned lisakohad.

Talumajutus - Talus on voodikohti kuni 10 inimesele

Nigula talumajutus - Talus on voodikohti kuni 11 inimesele, lisaks veel telkimiskohad

Mardi talumajutus- talus on 18 voodikohta , lisaks telkimiskohad , saun,

Prangli Lõunaranna Puhkekeskus – 6 voodikohta, lisaks telkimiskohad , saun,

Praaga talumajutus – kuni 20 voodikohta , lisaks telkimiskohad, saun

Vanani talumajutus – kuni 10 voodikohta , lisaks telkimiskohad, saun

Pällo talumajutus – kuni 10 voodikohta , lisaks telkimiskohad, saun

Prangli rahvamaja – 2 korterit köögi nurgaga kokku 8 voodikohta , saalis madratsitel kuni 40 inimest , telkimise võimalus.

Toitlustusteenused

Olemas on toidukauplus, teatavaid toitlustuselemente pakub Must Luuk.

Toitlustust saab tellida ettetellimisega Prangli rahvamajast ja Prangli saare talurahvamuuseumi seltsist.

Aktiivne puhkus

RIB safari, velosport(rent), motosport, ekskursioonid saarel, ekskursioonid kaatriga kõrval saartele Aksi ja Keri . Pakutakse ka merematkasid saarele ja lähisaartele

<http://www.merematkad.com/>.

Ligipääs

Laev „Vesta“ on Prangli saare inimestele põhiline transpordivahend, mis sõidab 1-2 korda päevas.

Arendusprojektid

- Prangli Saarte Muuseumi arendamine ja laiendamine,
- Vanade kiviaedade taastamine,
- Prangli rahvamaja renoveerimine,
- Spordiväljaku arendamine Prangli vana elektrijaama piirkonnas,
- Uue laululava arendusprojekt Ülesaare neemel,
- Saare ühtse prügikasti süsteemi arendamine,
- Prangli saare viidasüsteemi arendamine
- Krossiraja legaliseerimise võimaluste selgitamine ja selle väljaarendamise loa olemasolul endisel prügi ladestamise alal arendada ala selliselt, et motosporti harrastajad ei häiriks oma tegevusega elanikke ja ei rikuks loodust.

Lisa 4 Kasutatud mõisted ja lühendid

AK – [Briti Admiraliteedi](#) merekaardid Eesti merealade kohta.

Alus – ujuvvahend, mis on mõeldud veekogul liiklemiseks, sealhulgas teisaldatav ujuvvahend.

Ankrukoht – kaldalähedane, sobiva sügavuse ja põhjaga ning võimalikult tuulte ja lainetuse eest varjatud veeala reidil, lahes või jõesuus ankrus seismiseks. On enamasti märgitud merekaartidele.

E - ilmakaar: ida

EK – Eesti merekaardid, paberil - põhiliselt mõõtkavas [1:250000](#), [1:100000](#), [1:50000](#) ja [1:25000](#), kuid leidub ka [suuremõõtkavalisi merekaarte](#).

Harrastusalus – vt Väikelaev

Harrastusmereturism/merematkamine - vaba aja veetmine väikelaeval seilates, külastades kodusadamast eemal asuvaid paiku ning peatudes sobivates sadamates või ankrukohtades.

Kaabeltau (kbt) – navigatsioonis suhteliselt väikeste kauguste mõõtmiseks kasutatav pikkusühik, 1 kbt=0,1 meremiili=185,2 m.

Kalalaevu teenindav sadam – sadam, mida kasutavad kalalaevad ja/või muude meresaaduste püüdmiseks, töötlemiseks ja veoks kasutatavad laevad ning kus on olemas vastavad sadamaehitised.

Kaubandusliku meresõiduga seotud sadam - sadam, kus teenindatakse kaubanduslikuks meresõiduks kasutatavaid laevu. Kaubanduslik meresõit on tegevus, mis on seotud laevade kasutamisega lasti-, reisijate-, pagasi- ja postiveoks, mere elus- ja muude ressursside ning merepõhja all asuva maapõue varade uurimiseks ja ammutamiseks, jäämurde-, pukseerimis- ja päästeoperatsioonideks jm. (Kaubandusliku meresõidu seadus)

Kodusadam – sadam, kus ujuvvahend navigatsiooniperioodil tavaliselt seisab ja mille kohta on aluse omanikul sadama pidajaga/operaatoriga sellekohane leping. Üksnes kodusadamana toimivas väikesadamas võib mitte osutada külalisalustele vajalikke teenuseid.

Kohalik paadisadam – peamiselt rannasõidus sõitvate väikelaevade ja laevade poolt kasutatav väikesadam, kus harilikult puudub vajadus külalisalustele vajalikus mahus ja kvaliteedis teenuste järele.

Külalissadama nõuetele vastav sadam/ külalissadam - väikelaevadele rajatud või kohandatud väikesadam, kus osutatakse teenuseid vähemalt külalissadama teenuste miinimumpaketi ulatuses.

Külalissadama teenuste miinimumpakett (partnerite kokkuleppel): turvaline sissepääs; turvaline kaikoht; olmejäätmete kogumine; tualett; dušš; kaielekter; joogivesi, kütuse tankimine/kütuse tellimise võimalus; aluste vastuvõtja/kontakt; eelnev info sadama kohta.

Laev – veesõiduk, mida kasutatakse majandustegevuseks, kutsetööks, riigihaldusülesannete täitmiseks või kutsekoolituseks. Laevana käsitatakse ka üle 24-meetrise kogupikkusega veesõidukit, mida kasutatakse vaba aja veetmiseks. (Meresõiduohutuse seadus)

Lautrikoht e lauter - looduslikult sobiv randumiskoht paatidele, kus neid on võimalik kinnitada ja vajadusel kuivale tõmmata. Paadisild puudub.

Lisateenused – väikelaevu teenindavas sadamas või lähiümbruses olemasolevad võimalused või osutatavad, sadama külastajatele võimalikku huvi pakkuvad teenused, mida teostavad tavaliselt selleks spetsialiseerunud asutused, ettevõtted.

Meremiil (M) – põhiühik kauguste mõõtmiseks merel, 1M=1852 meetrit.

N, NE, NW – ilmakaared: põhi, kirre, loe

Paadisild – kerge konstruktsiooniga või ajutist laadi sildumisehitis.

Põhiteenused – väikelaevu teenindavas sadamas sadamapidaja poolt osutatavad või korraldatavad teenused, mis seotud sadama funktsionaalse toimimisega.

Reisilaevu teenindav sadam – sadam, mida kasutavad reisilaevad, kj reisilaev on majandustegevuseks kasutatav laev, mis veab üle 12 reisija. (Meresõiduohutuse seadus)

Riigihaldusülesannetega sadam – sadam, mis on ette nähtud üksnes riigihaldusülesandeid täitvate laevade sildumiseks ja teenindamiseks. (Sadamaseadus)

Riigikaitse ülesannetega sadam – sadam, mis on ette nähtud üksnes sõjalaevade ja mereväe abilaevade sildumiseks ja teenindamiseks. (Sadamaseadus)

S, SE, SW – ilmakaared: lõuna, kagu, edel

Saare ja mandri vahel ühenduse pidamise sadam – sadam, mis on logistiliselt sobiv reisijate, sõidukite ja/või kaupade veoks saare ja mandri vahel.

Sadam – veesõidukite sildumiseks kohandatud ja sadamateenuse osutamiseks kasutatav maa- ja veeala ning seal asuvad sadama sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikud ehitised.

(Sadamaseadus)

Sadama eeskiri – sadamateenuste osutamisele esitatavad käitus-, navigatsiooni-, keskkonna-, ohutus- ja muud nõuded ning info sadama kohta. (Sadamaseadus)

Sadamaoperaator – isik, kes osutab sadamateenuseid sadama pidajaga sõlmitud lepingu alusel. (Sadamaseadus)

Sadama pidaja – isik, kes korraldab sadama tegevust tervikuna. (Sadamaseadus)

Sadamateenused sadamaseaduse mõistes - sadamas teostatavad tegevused, sh ka need, mida ei osutata teistele isikutele (Sadamaseadus):

- 1) veesõiduki sildumise võimaldamine;
- 2) veesõiduki lastimine ja lossimine;
- 3) reisijate laevale mineku ja laevalt tuleku korraldamine;
- 4) laevaliikluse korraldamine akvatooriumil ja sissesõiduteel;
- 5) veesõidukite pukseerimine ja jäämurdmine akvatooriumil.

Sildumisvõimalus külalisalustele – olemas kõikohad külalisaluste kinnitumiseks, kuid puudub külalissadama teenuste miinimumpakett.

Veesõiduk – vt alus

Väikelaev – veesõiduk kogupikkusega 2,5–24 meetrit (näiteks paat, purjejaht, kaater ja muu selline), mida kasutatakse vaba aja veetmiseks, sõltumata registrikuuluvusest. Väikelaevana ei käsitata võistlusspordiks ja treeninguteks kasutatavat spordialaliidu poolt vastavalt märgistatud veesõidukit (näiteks jett, purjelaud, purjejaht, võistluspurjekas ja muu selline) ning primitiivse konstruktsiooniga veesõidukit (näiteks ruhi, ruup, lodi, süst, kanuu, vesijalgratas ja muu selline) ja erikonstruktsiooniga veesõidukit. (Meresõiduohutuse seadus)

Väikesadam – sadam või sadama osa, kus osutatakse sadamateenuseid alla 24-meetrise kogupikkusega veesõidukitele. (Sadamaseadus)

W – ilmakaar: lääs

Lisa 5 Arengustrateegia koostamises osalenud inimesed ja organisatsioonid

	NIMI	ORGANISATIOON
1	Regina Rass	Paldiski LV
2	Kaupo Kallas	Paldiski LV
3	Andrei Martõnjak	Paldiski LV
3	Priit Põldma	Jõelähtme vald
4	Priit Post	MTÜ Kõrgessaare Sadam
5	Merle Laager	Suport MTÜ
6	Endel Lepik	Viimsi vald
7	Esta Tamm	Elfos Grupp OÜ
8	Erkki Paabut	Tallinna LV
9	Janne Teder	Tallinna LV
10	Villu Metsur	Tallinna LV
11	Arvo Käär	Tallinna LV
12	Kristel Kibus	Tallinna LV
13	Katrin Savomägi	Tallinna LV
14	Martin Ellervee	SA Kalana Jahisadam
15	Paavo Pilv	Pakri Saarte Arenduse SA
16	Janek Safranovski	Neeme Merekultuuri Selts
17	Raimo Kägu	MTÜ Neeme sadam, Kaberneeme sadam
18	Igor Ligema	Viimsi vald
19	Tarmo Kirotar	Tallinna LV
20	Kati Kukk	MTÜ Eesti Merematkamise Selts
21	Valdeko Loopere	MTÜ Eesti Merematkamise Selts
22	Elmo Puidet	BDA Consulting OÜ
23	Ülle Puustusmaa	BDA Consulting OÜ

Lisa 6 Marsruudid vastavalt aluste süvistele

(Peatuspaigad harrastusalustele FIR projekti põhi- ja taustasadamates* 2010. aastal)

2010	KALANA	KÕRGESSAARE	Dirhami	Ristna	VÄIKE-PAKRI ANKRUKOHT	KURKSE	Lohusalu	Tallinn (valikuvõimalus)				NAISSAARE	AEGNA	LEPPNEEME	KELNASE	KOLJUNUKI (kavandata)	NEEME	KABERNEEME	Tapurla	MOHNI LAUTER	VIINISTU	TURBUNEEME
								Noblessneri JK	Vanasadama	Pirita	Kalevi JK											
Alused süvisega 3,0 m			x		x			x	x										x			
Alused süvisega 2,5 m			x		x			x	x	x			x	x					x		x	
Alused süvisega 2,0 m			x		x		x	x	x	x			x	x					x		x	x
Alused süvisega 1,5 m			x	x	x		x	x	x	x	x		x	x			x	x	x		x	x
Alused süvisega 0,9 m			x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x			x	x	x		x	x

* Põhisadamad - trükitähtedega, taustasadamad tavalises kirjas

**Märkused:

Aegna sadam ei sisaldu aluste turvalisuse tagamise kaalutlustel. Kalana, Kõrgessaare, Aegna sadam vajavad külalisaluste vastuvõtuks rekonstrueerimist. Väike-Pakri ja Koljunuki sadam on kavandamisel. Mohini lauter on eeskätt saarega ühenduse pidamiseks.

Lisa 7 Kasutatud allikad

Trükised ja dokumendid

- Aegna saare sadamakai rekonstrueerimise I etapp .Teostatavus- ja tasuvusanalüüs. Tallinna LV 2009.
- Harjumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia 2009-2013. MTÜ Harju Kalandusühing, 2009.
- Harjumaa turismi arengustrateegia 2015 ja tegevuskava 2010, Harju Maavalitsus, 2006
- Hiiumaa turismi arengukava, Hinsberg, Turismimaailm OÜ, 2006
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismi arengukava 2013, Turismimaailm OÜ, 2005
- Hiiumaa sadamate ja lautrikohtade ülevaade. Osa 2. MTÜ Hiiukala, 2009.
- Eesti merenduspoliitika töödokumendid, Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, 2010
- Eesti lootsiraamat. Veeteede Amet, Hüdrograafia ja navigatsioonimärgistuse teenistus, Tallinn, 2003.
- Estonian Cruising Guide. Regio Ltd, Tallinn, 2006
- Leppneeme küla Leppneeme sadama ja selle lähiala detailplaneeringu eskiis, MADE Projekt OÜ, Tallinn 2010,
- Naissaare arengukava aastatel 2008-2015
- Pakri saarte üldplaneeringu protsessi ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne. Hendrikson & Ko, Tartu 2009
- Prangli saare arengukava, 2007
Tallinnas Kakumäe jahisadama ja lähiümbruse detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne. Corson OÜ, Tallinn 2007.
- Tilgu sadama arengukava. ERKAS, 2003
- Turundusstrateegia INTERREG IVA projekti „Friendly Island Routes (FIR AI2)” raames, 2010
- Turundusuuring INTERREG IVA projekti “Sõbralike saarte matkarajad” (FIR AI2) raames, 2010
- Meresõiduohutuse seadus <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13249714>
- Sadamaseadus <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13250753>

Infobaasid Internetis:

- Maa-ameti kodulehekülg, Geoportaal <http://geoportaal.maaamet.ee/>
- Registrate ja Infosüsteemide Keskus, E-Äriregister <https://ariregister.rik.ee/index.py>
- Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Ametlikud teadaanded
<http://www.rik.ee/ametlikudteadaanded>
- Registrate ja Infosüsteemide Keskus, E-kinnistusraamat <http://www.rik.ee/e-kinnistusraamat>
- Veeteede Amet, Navigatsioonimärkide andmekogu <http://www.vta.ee/atp/index.php?id=698>
- Veeteede Amet, Sadamaregister <http://www.vta.ee/atp/index.php?id=379>
- Eesti väikesadamad <http://marinas.nautilus.ee>

Organisatsioonide kodulehed internetis:

www.bekker.ee
www.portdirham.ee
www.meremuuseum.ee
www.kjk.ee
www.kaberneemesadam.ee
www.mil.ee
www.kurksesadam.ee
www.lohusalu.ee
www.merirahu.ee
www.miidurannasadam.ee
www.noblessner.com
www.omyc.ee
www.portofpaldiski.ee
www.piritatop.ee
www.ts.ee/vanasadama-jahisadam
www.viinistu.ee
www.prangli.com
www.prangli.ee
www.aegna.ee
www.aegnareisid.ee
www.hiiumaa.ee
www.merematkad.com
www.naissaare.ee
www.naissaarele.ee
www.pakrisaared.ee
www.prangli.ee
www.retked.ee
www.tallinnlv.ee
www.visitestonia.ee